

45-46

1917

1937

SOJA-

ASJANDUSE AJAKIRI

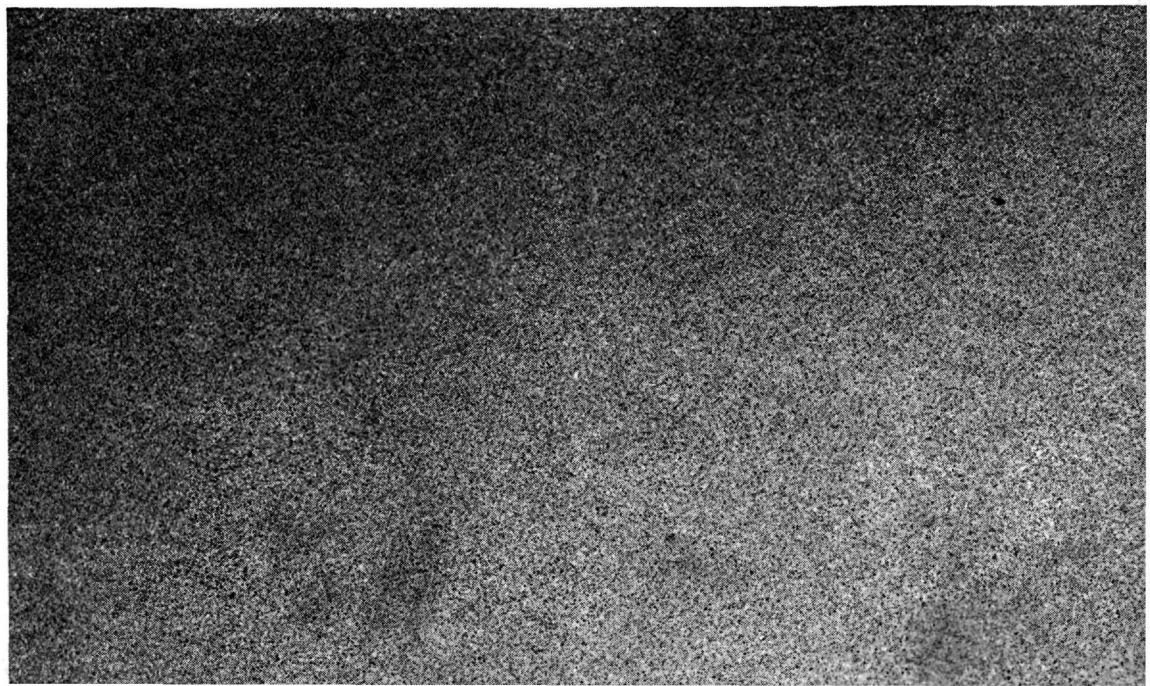
S O I D U R

PLUHTEN

A A S T A K Ä I K

XIX

1937

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI „SÕDUR“

Nr. 45-46 — 1937.

Sisustik:	Lk.	Sommaire:	Pages
Ratsarügement kahekümne-aastane . . .	1090	20-me anniversaire du Régiment de cavalerie	1090
Kolonelleitnant J. Kurvits: Ratsaväe tähtsus tänapäeva sõjas ja lahingus meie oludes	1090	Lieut.-colonel J. Kurvits: Importance de la cavalerie en temps de guerre actuelle et au combat en nos conditions . . .	1090
Poola Vabariigi aastapäevaks	1093	A propos de l'anniversaire de la république de Pologne	1093
Kapten H. Onni: Ratsarügemendi algning sõjapäevilt	1096	Capitaine H. Onni: Des origines et des campagnes du Régiment de cavalerie	1096
Kapten A. Purre: Jooni Ratsarügemendi Ohvitseride Kogu tegevusest 20 aasta kestel	1104	Capitaine A. Purre: Activité du Cercle des officiers du Régiment de cavalerie durant 20 ans	1104
Kapten F. Jänes: Ratsaväe arengu lühike ajalooline ülevaade	1107	Capitaine F. Jänes: Bref aperçu historique du développement de la cavalerie . .	1107
L. H.: Ratsarügemendi Üleajateenijatekogu tekkimine ja arenemine	1118	L. H.: Les origines et le développement du Cercle des sous-officiers du Régiment de cavalerie	1118
Kapten P. Vent: Kilde Ratsarügemendi majandusest	1121	Capitaine P. Vent: De l'administration du Régiment de cavalerie	1121
Major A. Luts: Ühtlusjagu jalaväe organisatsioonis	1122	Commandant A. Luts: Le groupe unitaire dans l'organisation de l'infanterie . .	1122
Ho: Noorsoo tervishoid ja riigikaitse	1129	Ho: Hygiène de la jeunesse et défense nationale	1129
V. S.: Rändauhinnad meie üleriiklikkudel ratsavõistlustel	1132	V. S.: Les coupes challenges au concours hippique national	1132
Major R. Tomback: Välikaabli arvestamine arvustustules	1134	Commandant R. Tomback: Critique du calcul du cable	1134
Kapten H. Onni: Rahvusvägede-aegne 5. Eesti Üksikeskadron	1135	Capitaine H. Onni: 5-me escadron autonome estonien de la période des formations nationales	1135
BIBLIOGRAAFIA:		BIBLIOGRAPHIE:	
E. P.: Pealetungi edu tingimusi	1136	E. P.: Les conditions de la réussite de l'attaque	1136
J.: Jalaväe pealetungi toetamine liikuvast sõjas	1140	J.: Appui de l'attaque d'infanterie dans la guerre de mouvement	1140
Sõjaväe elu.	1143	Vie militaire.	1143
Male.	1144	Echecs.	1144

Vastutavtoimetaja major **A. LUTS**.
Telefon nr. 477-20/40.

Tegevtoimetaja kapten **E. SAIDRA**.
Telefon nr. 477-20/163.

Väljaandja: „SÕDUR“, Sakala nr. 33, Tallinn.
Tegevtoimetaja kõnetunnid
iga päev k. 0800—1200.

Talitus avat. iga päev kella
0800—1500 ja laupäeviti
0800—1300.

Telefon — Sõjaväe 163.

Tarvitamata ja tagasisaamiseks märkimata käsikirju alal ei hoita.

„SÕDURI“ TELLIMISE HIND:

Aastas — kr. 6.00.
Poolaastas — kr. 3.00.
Veerandaastas — kr. 1.56.
Üksiknumber — kr. 0.20.

KUULUTUSTE HINNAD:

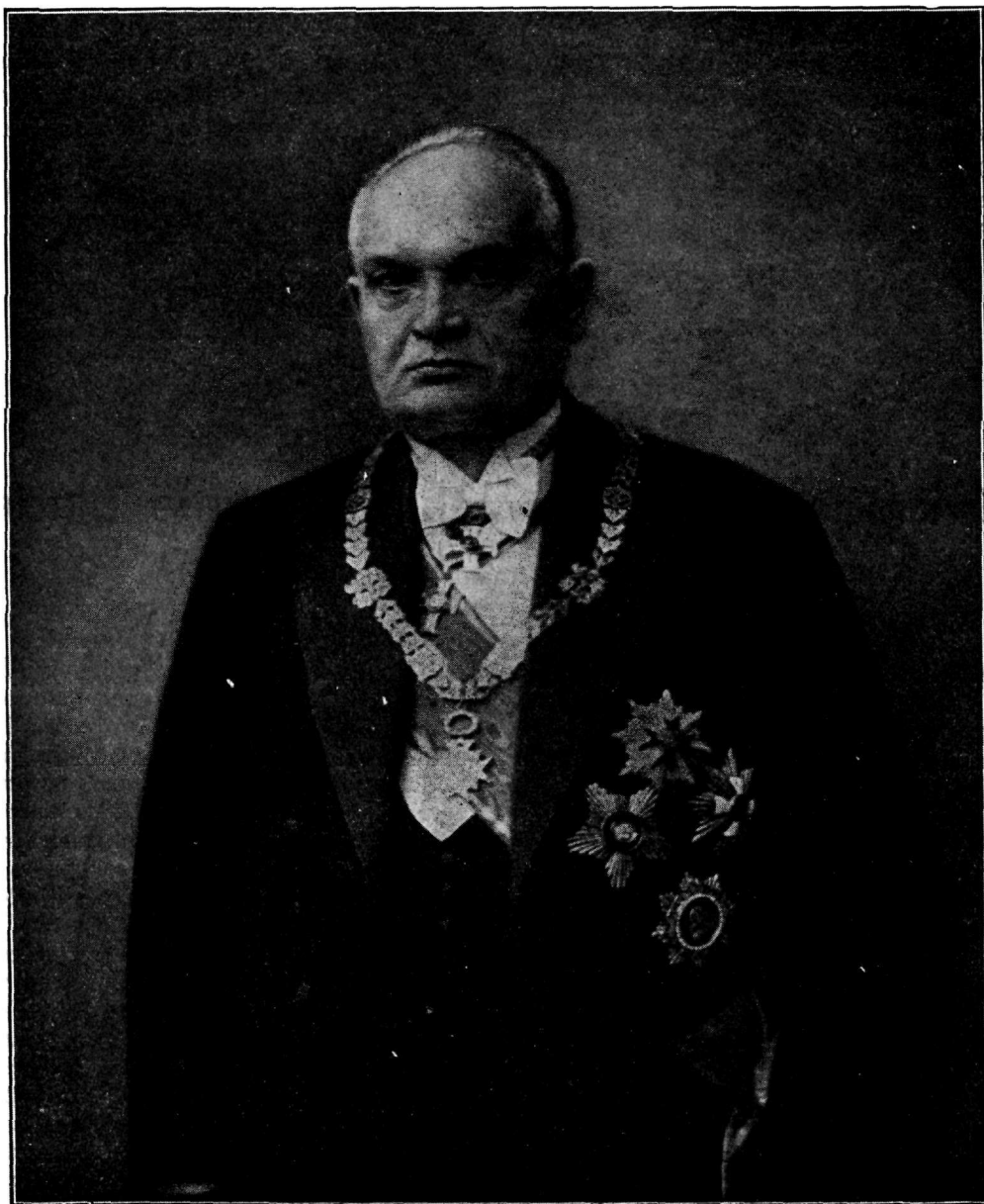
Lehekülj — kr. 40.
Tekstis — kr. 60.

SÕDUR

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI

XIX AASTAKÄIK

NR. 45 – 46 • 10. 11. 1937

Riigihoidja Konstantin Päts.

Ratsarügement

kahekümne - aastane.

20 aasta eest pandi alus Eesti Ratsapolgule, kelle järeltulijana Ratsarügement pühitseb 11. novembril oma 20. sünnipäeva.

Meie ratsavägi, sündides Eesti rahvuslike vaeosade loomise algpäevil keset vene revolutsiooni ning taassündides Vabadussõja algades, sirgus ja kasvas meheks lahinguväljadel, tallates rasket sõjarada Eesti ja Läti pinnal kuni Narva jõe ja Düüna kallasteni. Oma kuulsusrikka tegevusega idast pealetungiva punase laviini tõkestamisel ja Põhja-Läti vabastamisel, meie ratsavägi on igavesti kindlustanud ajalukku helkja mälestuse oma ja sellega ka Eesti rahva raudsest tahtest olla ise peremees oma põlisel isade maal.

Leides endale rahuaegse kodu Tartus, on Ratsarügement, jätkates oma tööd, ustavaks jäänud neile aadetele, mis teda kandsid Vabadussõjas. See vabadussõjaaegne kangelaslik väim, mis otsis elu surma minnes, on jäänud püsima, avaldades rügemendi kogu rahuaegses töös ja tegevuses.

Suurpäeva puhul soovib „Sõdur“ Ratsarügemendile ja tema lugupeetavale juhile palju edu ja raugematut jõudu edaspidises kodukaitsetöös.

Ratsaväe tähtsus

tänapäeva sõjas ja lahingus meie oludes.

Kolonelleitnant J. Kurvits.

Pärast maailmasõda on palju kirjutatud ja vaieldud selle üle, kas praegusel ajal ratsavägi eksisteerib veel väeliigina ja kas ratsavägi suudab veel lahendada väeliigile esitavaid ülesandeid sõja- ja lahinguväljal. Teiste sõnadega — kas on mõtet ratsaväge üldse veel pidada, või on kasulikum teda asendada jalaväega, motoriseeritud ja mehhaniseeritud väeühikutega. Enne kui püüda anda vastust sellele, tuletaksime meelde, et nii sõjas kui ka relvastatud jõudude organisatsioonis ei ole absoluutseid tõdesid ja reegleid. Kõik sõltub poliitilis-strateegilisest, operatiivsest ja taktikalisest olustikust, millele aluse moodustavad riigi materjalsed võimalused, maastik, geopolitiline asend, võimalikkude vastaste lahingudoktriin ja relvastatud jõudude organisatsioon ning arvuline suurus. See kokkuvõetult moodustab terve kompleksi küsimusi, millede analüüsimine annab reaalse ja konkreetse ettekujutuse sellest, missugused ülesanded seisavad

meil sõjakorral täitmiseks ja kuidas ning missuguse sõjaväelise organisatsiooniga ning võitlusvahenditega neid on võimalik lahendada parimates tingimustes. Seega suurim tõde sõjaväe organiseerimisel ja ettevalmistamisel sõjaks on teadmine, et eespool loetletud küsimuste kompleks tuleb lahendada riigi materjalsete võimaluste piires, kohandatud maastiku oludele, arvesse võttes veel võimalikkude vastaste relvastatud jõudude iseloomu ja tegevusviise. On selge, et varustus, üksuste organisatsioon ning isegi võitlusvahendid, mis sobivad Abessiinia või Hispaania mägedes, ei kõlba meile.

Ei ole sõda universaalses, üldises mõttes, on vaid sõjad kahe teatava riigi või riikide gruppide vahel, seega igakord isesuguses konkreetsetes eriolustikus ja vastavalt sellele eriolustikule tulevad organiseerida ka relvastatud jõud.

*Kindralleitnant J. Laidoner VR I/1, III/1
Sõjavägede Ülemjuhataja*

Tagasi tulles ratsaväe erikaalu juurde kaasaja sõjas, tuletame paari sõnaga meelde neid motiive, mis põhjustasid algul märgitud vaidlusi ja arvamusi.

Pessimism ratsaväe suhtes tekkis maailmasõja teisel poolel, positsioonisõja perioodil, kus ratsavägi kui niisugune ei leidnud kasutamist. Jalastatud ratsavägi, võideldes kaevikutes, muutus jalaväeks. Meie teame ka, et maailmasõda lõppeski positsioonisõja olustikus ja seepärast on ka arusaadavad need motiivid, mis ratsaväe erikaalu vähendamiseks ette toodi. Maailmasõja vaibudes hakati tegema ennustusi tulevikusõja kohta. Algul arvati, et tulevikusõda sarnaneb maailmasõjale. Seega ununesid ka need suured teened, mis ratsavägi üles näitas maailmasõja algul. Selles vaimus tekkisid ka pärast sõjaaegsed määrustikud ja lahingueeskirjad. Vahepeal arenesid uued võitlusvahendid — kiirtangid, moderniseerus lennavägi ja maailmasõja kogemustel tekkisid suuremas ulatuses motoriseeritud üksused. Automaatrelvade arv kõigis väeliikides kasvas kohutava kiirusega. Nende uute tegurite ilmumine suure ulatuses tõi pöörde vaadetes tulevikusõja iseloomule, ennustades teda juba liikuva manöövrusõjana. Uute tegurite ilmumine andis uut hoogu ka ratsaväe tähtsuse vähendamiseks, kuna terve rida sõjateoreetikuid leidis, et need ülesanded, mis enne maailmasõda ja selle sõja esimestel kuudel tuli täita ratsaväel, on nüüd lahendatavad lennaväe, mehhaniseeritud ja motoriseeritud üksuste abil, sest ratsaväe tegevus olevat tule mõju suurenemisega ja lennaväe võimsuse tõusmisega viidud miinimumini. Need vaated tekkisid läänes — Prantsusmaal, Itaalias ja Inglismaal. Tuntud mehhaniseeritud sõja pooldaja kindral Fuller püüdis tõestada, et mehhaniseeritud sõjavägi võib ainuüksi lahendada kõik ülesanded, mis tekivad kaasaja sõjas.

Teisele seisukohale jäid Kesk- ja Ida-Euroopa riigid, eesotsas Poola ning N. Venega ja seda mõlemad täiesti põhjendatult, sest vene kodusõda ja poola-vene sõda teostusid hoopis erinevates tingimustes — manööversõja olukorras, kus ratsavägi etendas väga suurt osa, andes tihti otsustavaid lahendusid strateegilises ja veel rohkem operatiivses ulatuses. Need kogemused koos maastiku ja teede oludega ning laiade rinnetega ei võinud jätta avaldamata oma suurt mõju nende mõlemate riikide sõjavägede edaspidi- sele väljaarendamisele.

Neil põhjusil omavad N. Vene ja Poola praegu protsentuaalselt väga suurt ratsaväge (N. Venes ligi 100 rügementi ja Poolas 40

rügementi). Teistel meie lähematel naabritel on: Soomel 2 rügementi, Lätil 1 rügement ning Leedul 3 rügementi.

Arvamus, et suurenenud tulejõu ja suure arvulise lennaväe ning motomehhaniseeritud osade tekkimisega ratsavägi võib täita sõjaväljal ja lahingus ainult veel piiratud ülesandeid, on õigustatud ainult maailmasõja aegse ratsaväe organisatsiooni ja kasutamise doktriini suhtes. Kõigi teiste väeliikide koosseisude ja taktikaliste tõdede arenedes, miks pidi siis ratsavägi selles evolutsioonis teistest maha jääma? Õhukaitse ja tangitõrje relvadeta ei suuda ju kaasaja lahingus teosteda ka jalavägi, suurtükivägi ja veel vähem motoriseeritud väed. Sama on maksev ka ratsaväe kohta. Mis puutub tulejõu hävitavasse mõjusse, siis on see samas astmes kasvanud ka ratsaväes.

Ratsaväe organisatsioon, võrreldes maailmasõja, vene kodusõja ja vabadussõdade aegsega, on kõigis riigis väga suurelt muutunud — ta on küllastunud tankidega, tanketidega, soomusautodega, ts ja õkrelvadega, suurtükkidega, gaasikaitse vahenditega, suure arvu automaatrelevadega, ratturite või mootorratturitega ja suuremad väekoondised isegi lennaväe ja motoriseeritud jalaväega.

Tulles tagasi küsimuse juurde — kas praegusel ajal ratsavägi, kui väeliik, üldse veel eksisteerib, võime pärast seda lühikest ülevaadet väita, et niisugusel kujul ja organisatsioonis, kui ratsavägi astus maailmasõtta, ei eksisteeri ta enam iseseisva väeliigina, samuti kui ei eksisteeri iseseisva väeliigina ka enam jalavägi selles mõttes ja koosseisus, nagu teda mõisteti nimepanemise ajal ja ka maailmasõja lävel. Jalaväe koosseis on samuti täienenud ts ja õkrelvadega, saatesuurtükkidega, soomusjõududega, gaasikaitse vahenditega, suurearvuliselt automaatrelevadega jne. ja ta transporteerimiseks kasutatakse autosid ning isegi soomustatud transportööre. Nii siis maailmasõtta astunud koosseisus ja tegevusviisidega või doktrinaarsete tõdedega jalavägi ja ratsavägi ei eksisteeri enam ja need nimetusedki on veel ainult traditsioonilised. Igal juhul strateegiline ja operatiivne ratsaväekoondis peab koosnema kõigist neist elementidest, millest oli jutt eespool. Sarnases koosseisus eksisteerib ratsavägi praegu igas riigis, ühes suuremal arvul, teises vähemal, vastavalt sõjateatrie iseloomule ja temale on sõjakorraks ette nähtud täitmiseks väga mitmekesised ja vastutavad ülesanded. Omaette küsimus on, kas kõik need relvad ja võitlusvahendid peavad kuuluma juba rahuajal täielikult rat-

Prof. J. Moscicki
Poola Vabariigi President

Marssal Smigly-Rydz
Poola Sõjanägede Peainspektor

Poola Vabariigi aastapäevaks.

11. novembril pühitseb Poola oma iseseisvuse taassünni 19. aastapäeva.

11. novembril 1918, maailmasõja vaherahu päeval, sai Poola jälle vabad käed oma iseseisva riigi loomiseks. Magdeburgi kindlusest vabanenud Josef Pilsudski võttis võimu Poolas oma kätte. Algas riigi ja sõjaväe loomine, kuid ühtlasi tuli astuda ka kohe raskesse võitlusesse.

Maailmasõja suures rahvaste heitluses esile lükatud rahvaste enesemääramise õigust tuli kätte võidelda kõrge lunastushinnaga. Ja 1920. aastal, kui Eesti oli end ajanud juba sirgu, lõpetades võidurikkalt sõja Venemaaga, seisis Poolal veel ees raskeid võitlusi. Kuid noore vabariigi sõjavägi, juhitud suurelt väejuhilt Josef Pilsudskilt, näitas, et ta on oma ülesande kõrgusel. Varssavi lahingus löödi suures ülekaalus olevaid vene punaväe masse lõplikult. Poola oli lõpetanud

sõja võidurikkalt. Võitluste keerises kerkis iseseisvana suur ajalooline Poola ja sündis tema sõjavägi.

Nüüd, 11. novembril, saab Poolal täis 19 aastat seda loomise ja organiseerimise tööd riikliku korra uuesti ülesehitamise alal, milles esimene koht oli määratud sõjaväele kui riigi realsele jõule. Mitte valitsuskepp ega kroon, vaid Bathori mõök sai iseseisva Poola sümboliks.

Praeguseks Poola sõjaväe juhiks on Josef Pilsudski aadete edasikandjana marssal Smigly-Rydz, kes sümboliseerib praeguse poola sõjaväe tõelist ja hingelist esindajat, kellel on suuri teeneid Poola sõjaväe arengus ja kelles Poola avalik arvamine näeb marssal Josef Pilsudski väärilist järeltulijat.

Kosugu Poola ja tema kuulsusrikas sõjavägi.

*Kindralmajor P. Lill VR 1/2
Sõjaminister*

*R*atsarügemendile 20. aastapäevaks soovin palju õnne ja edu riigikaitse korrastamistöös.

P. Lill

*Kindralmajor,
Sõjaminister*

saväe osade ja üksuste koosseisu, või antakse osaliselt neid ainult mob. korral ratsaväele juurde.

Enne kui asuda ratsaväe tähtsuse iseloomustamisele meie olukorras, on tarvilik veel peatuda mõningate meie olukorra iseärasuste juures.

Need iseärasused kõne all oleva teema selgitamise seisukohalt on:

1. Piiratud materjalsed võimalused, mis ei tohi ületada riigi kandejõudu.
2. Naabrite relvastatud jõudude koosseisus on suur % moderniseeritud ratsaväge, millega ei ole võimeline võitlust pidama jalavägi oma aeglase liikumise tõttu. Jalavägi ei suuda temaga isegi kontakti alal hoida.
3. Laiad rinded, kus võimalik püsivalt kaitsta või otsustavalt peale tungida ainult piiratud alal. Jäävad suured vahed ja lahtised tiivad, mida vaja val-

vata ja katta. Seda ei suuda samuti jalavägi oma aeglase liikumise tõttu, eriti kui seal teotseb vastase ratsavägi või mõni teine kiiresti liikuv väeliik.

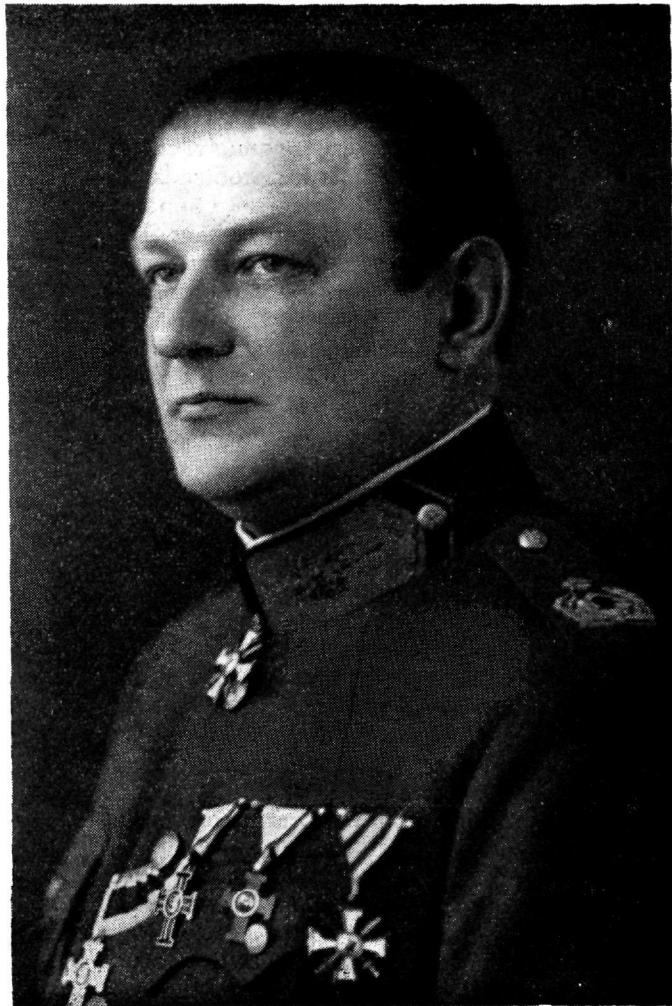
4. Kaasaja sõjas tuleb arvestada vastase õhudessandi võimalusi rinde tagalasse. Õhudessandi vastu võitlemiseks on vajalik ruttu luua temaga kontakt ja ta kiiresti hävitada. Aeglase liikumise tõttu jalavägi selle ülesande täitmiseks ei ole kõlvuline.
5. Laiade ja hõredate rinnete juures vastane võib ühes või teises kohas läbi murda rindest, paisates sisse murde kohtadesse oma ratsaväe osad edu arendamiseks. Niisuguste nähete tõkestamiseks või likvideerimiseks jääb aeglaselt liikuv jalavägi hiljaks.
6. Sagedane ja kiiresti muutuv ilmastik loob väga erinevad liikumise võimalused teedel ja väljaspool teid, eriti

Võitlustes Eesti iseseisvuse saavutamiseks meie kangelaslikumal ajajärgul, Vabadussõjas, saavutas Ratsarügement endale kuulsuse oreloli oma tubliduse, eneseohverdamise ja sangarlikkusega.

Vabadussõjaaegne kangelasmeel ja uljas ratsaväe vaim on püsima jäänud Ratsarügemendis ka pärast Vabadussõda, kajastudes rügemendi kogu rahuaegses väljaõppe- ja kasvatustöös, mille tõttu Ratsarügement on suutnud hoida ennast meie parimate väeosade esirinnas.

Tervitades Ratsarügementi tema 20. aastapäeva puhul, olen veendunud, et Ratsarügemendi pere ei lase kustuda seda püha tulukest, mis põles nende südameis Vabadussõja päevil, vaid et nad edasi annavad selle ka oma järglastele, eesmärgiga — olla alati valmis kõikide raskuste kandmiseks isamaa huvides.

N. Reek
Kindralmajor

Kindralmajor N. Reek I/2, II/2 ja 3
Sõjavägede Staabi ülem

kevadell ja sügisel. Pealegi on need aastaajad väga sademete rohked, muutes pikemaks ajaks teed poriseks ja raskesti läbipääsetavaks. Lumeküllasel talvel tuiskavad teed kinni, takistades ja raskendades seal liikumist. See kõik takistab mehhaniseeritud ja motoriseeritud väeosade kasutamist.

Eeltoodust selgub, et meie vajame operatiivsete ülesannete alal kiiresti liikuvaid, suure tule- ja võimsa löögijõuga väeosi või koondisi, mis võimelised meie mitmekesisel maastikul ja kõigil aastaegadel lahendada neid ülesandeid, mis eespool loetletud.

Nüüd olemegi jõudnud nii kaugele, et lõplikult kindlaks määrata, missugune väeliik ja missuguses koosseisus on suuteline

täitma parimates tingimustes kõiki neid ülesandeid meie oludes.

Kui on jutt ainult algastmelistest väeliikidest maailmasõja mõistete järelle, siis sellisena ei sobi nende ülesannete täitmiseks ükski, sest naabrite ratsavägi on segakoosseisuline. Sellepärast on tarvilik selle vastu teotsevate väeosade koosseisu niisugused elemendid, mis võimaldavad edukat võitlust. Selleks on tarvis esijoonel kiiret luuret ja sellele järgnevat kontakti. Ühte ega teist ei saa täita ainult mõne ühe väeliigiga, näiteks kas või puhtal kujul ratsaväega, kuna tal puuduvad elemendid, mis võimaldaks läbi murda vastase katted ja luureosadest, mis moodustatakse motomehhaniseeritud osadega kõvendatud ratsaväest. Seega meie ratsavägi ilma

teiste väeliikide abita meid ülesandeid täiel määral ei suuda täita.

Kas kõiki neid ülesandeid suudavad täita soomusväed?

Kindlasti ka mitte, sest soomusväed ei suuda kaugeltki igal maastikul teotseada ja neil puudub pidevalt töötamise võimalus ning iseseisvus, kuna nad ei suuda käes hoida vallutatud maaala ega teda lõplikult vastasest puhastada. Soomusjõud vajavad teiste väeliikide abi juba löögiandmisel ja pärast seda nõuavad nad pikemat aega materjalosa kordaseadmiseks, milleks neile tarvilik veeldigi teiste väeliikide kate ja kaitse.

Meie olukorra eritingimuste loetlusel juba nägime, et jalavägi ei ole võimeline täitma ühtki loetletud ülesannet oma aeglase liikumise tõttu.

Jäeb järele veel motoriseeritud jalavägi ja iseseisvad ratturüksused. Sõna mootor ise juba ütleb, et ta võib liikuda üksnes teedel ja sedagi ainult siis, kui ilmastik on soodus. Kuna vastane ei teotse ainult suurte teede suunas, vaid ka väljaspool neid, siis motoriseeritud jalavägi ei ole suuteline tõkestama vastast igas suunas ja igal aastaajal. Pealegi on motoriseeritud jalavägi võimetu luureorganiseerimisel ning mehhaniseeritud väeosadeta või ratsaväeta ta liikumine on aeglane, kuna ta ei suuda ennast julgestada ja selle tõttu võib kergesti sattuda ootamatult vastase ratsaväe ja mehhaniseeritud osade löögi alla. Ratturite tegevus on samuti seotud teedega ja suurel määral mõjustatud ilmastikust.

Nagu nägime sellest lühikesest iseloomustusest, ei suuda ülesseatud eesmärgid ja vajadusi täita ükski väeliik puhtal kujul ja la-

hendus tuleb otsida mitmest väeliigist kombinereeritud üksuste abil.

Sobivamaks üksuseks loetletud ülesannete täitmiseks meie oludes tuleb lugeda ratsaväest, suuskjalgratturitest, suurtükiväest ja soomusjõududest moodustatud üksust, milles suurema osa jõude moodustab ratsavägi, mis talle annab ka nimetuse. Soodsates ilmastiku ja teede oludes ning vastavalt ülesannetele tuleb talle mõnikord juurde anda motoriseeritud jalaväge.

Niisugusel üksusel, võrreldes motomehhaniseeritud osadega, on meie oludes palju paremusi — paremad liikumise võimalused (eriti kevadel ja sügisel), taktikaliselt kiirem ja suurem manöövri vabadus ja painduvus.

Sel viisil koostatud üksus omab küllalt operatiivset ja suurt taktikalist liikuvust ning ta on võimeline lahendama kõiki ees- toodud ülesandeid.

Peale operatiivse ratsaväe vajab iga väekoondis ja iga jalaväe rügement luureks, kaudgemaks julgestamiseks, tiibade katteks, sidaks jne. kiiresti liikuvaid üksusi. Need üksused töötavad mitte iseseisvalt, vaid väekoondiste ja jalaväe rügementide kasuks, kuuludes orgaaniliselt väekoondiste ja rügementide koosseisu. Neid üksusi võiks nimetada väekoondise või rügemendi luureüksus- teks, — koosseisul nad peaksid olema samuti segaüksused, milles arvuliselt suurema osa moodustab ratsavägi.

Kokku võttes ei ole ratsaväe ülesanded sõjas ja lahingus muutunud, on vaid muutunud ratsaväe organisatsioon, taktika ja kasutamise põhimõtted, mida peavad hästi tundma kõik vanemad juhid, sest ainult ratsaväe kasutamine ta võimete kohaselt toob kasu.

Ratsarügemendi alg- ning sõjapäevilt.

Kapten H. Onni.

11. novembril s. a. pühitseb Ratsarügement oma 20-dat aastapäeva. Sel juubelpäeval võib rügement täie rahuldustundega meelde tuletada oma loomist, vaevarikkaid algpäevi ja mehhist esinemist vaenuväljadel. Sündinud, sirgunud ja karastatud Eesti ajaloo heroilisemas ajajärgus — vabadusvõitluses — on rügement oma põhimõtteid ja aateid kõrgel hoidnud tänase aupäevani. Möödunud ajalugu kohustab, julgustab ja õigustab rügementi astuma uude aasta-

kümnesse endistes jälgedes, kuigi tulevik ähvardab ratsaväele olla vähemarmulik minevikust ...

1. Ratsapolgu ajalooost kerkib esile rida hetki ja sündmustikke ning mõjurikkaid pilte, mis räägivad küllalt selget keelt ega vaja mingit ilustamist või erilist esieletõstmist. Vene revolutsiooni sünnikohast Petrogradist viivad nad pika ahelana Vaeküla metsatööde, Viljandi miitingupäevade, Tallinna kasarmuelu, Paide väravate, Kuie au-

Tagasi vaadates 20 aastasele tööle ärgu unustagu Rügemendi pere neid aluseid, kus algasid ja mehitasid Rügemendi traditsioone ja vaimu- Vabadussõja läbiseid.

Maagi süül Rügemendi pere mündis eest kõik tõkkid ja ületas raskused, rühkides eesmärgile, nii viigu ka praegune ja tulevased põlvkonnad Rügemendi läbi rahvaalgsete tööpäevade ja pühade üheksa edasi valmis võitluselus, kuu isamaa seda vajab.

11. 11. 37

G. Jonson

Kindralmajor G. Jonson VR 1/3, II/2
Riigihoidja käsund. kindral ühtlasi ka ratsaväe inspektor.

välja, Virumaa laante, Narva jõe kallaste, Munamäe ja Võrumaa veriste kõrgendikkude, Marienburgi-eelsete võitluste sangaritegude, Põhja-Lätimaa hiilgepäevade, eestlastele ajaloolise Düüna jõe voogude, Bolovsk-Põtalovo soode ja Peipsi järve kallaste kaudu vaiksesse Tartusse — rügemendi praegusesse kodusse.

Rügemendi vana lahingulipp... Lihts kuid tagasihoidlikult suursuguselt mõjuvates rahvusvärvides, pealkirjaga „Elagu Vaba Eesti“, lehvib ta rügemendi ees kõigil neil pikkadel ja sündmusrikastel etappidel. Kaasa toodud meie ratsaväe aluskaadri — 304 ratsaväelasele — Petrogradist, väljendas ta paljuülevõit ratsanikkude kõrgemat aadet — isamaa-armastust ning alatist valmisolekut selle tõestamiseks. Rügemendi vormeerimispäevilt Tallinnas ja Viljandis enamlastelt korduvalt mõnitatud sõimuga, rebitud tuultest ja tormidest, pleekinud päikesest, tuhmiks pestud, vihmast, läbi puuritud paljudest kuulidest, kattis ta end võidusäraga, mille paremateks väljendajateks on kaks sõna: „Marienburg - Jakobstadt.“

Vabadussõja-aegne rügemendiülem rittmeister G. Jonson... Temale võlgneb rügement tänu oma ajaloo ilusamate lehe-

külgede eest, sest tema isikus leidis meile õnnelikul kombel tõestamist üldtuntud iseloomustus ratsaväejuhtide kohta, et „ratsaväe ajalugu on tema juhtide ajalugu.“ Et rügement tundis oma juhi väärtust ja oli temale uhke, näitab rügemendilt oma juhile antud ning kogu ratsaväes Vabadussõjas levinud ja isegi sõdurilauludesse sissevõetud hüüdnimi: „Ratsapolgu uhke Džon.“ Ja uhke oli ta tõesti, uhke oma sisemistelt väärtustelt, uhke oma tegudelt, uhke omale rügemendile. Tahtmata tulevad meelde kaks hetke temaga kokkupuumisest. Esimene — ühel detsembrikuu päeval 1918 Tallinnas rügemendi vormeerimisel, enne väljaastumist sõjakäigule. Ühes eskadronis oli alanud käärimine, olles esile kutsutud kohaleilmunud enamusmeelselt agitaatorilt, pealinnas valitsevast kindlusetu meeleolust, igavast kasarmuelust, puudulikest varustusest ja toidust ja revolutsiooni-aegsetest järellainetest. See käärimine oli võtmas juba teravat ilmet, kui kohale ilmus rügemendiülem. Rahulikult ja väarikalt kasarmuruumi sisse astunud, olid tema esimesed sõnad: „Mehed, mis on siis lahti, kas teil pole häbi? Kui kellelgi on arveid õiendada ja seletada, siis tehku ta kohe seda, minuga; seljataga mi-

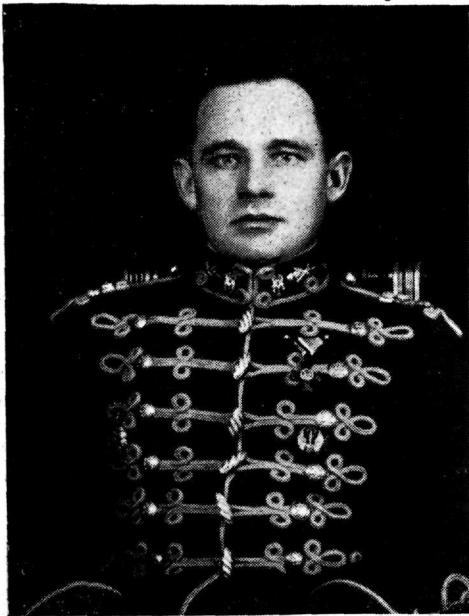
*Kolonelleitnant J. Kurvits VR II/3,
Ratsarügemendi ülema kt.*

tinguid pidada ja iriseda pole praegu kohane. Ootan.“ Ja sellest jätkus. Enamik sõdureid nägi oma ülemat näost näkku esimest korda, ja tema imposantne kogu, kindel esinemine ülesärritatud inimmassi keskel ning lihtsad sõnad mõjusid sügavalt. Keegi nurisejatest ei julgenud sõnagi lausuda. Käärimine lõppes ühe hoobiga ja eskadronis oli loodud endisele täiesti vastandiline meeleolu; ühtlasi oli saavutatud vastastikune kontakt ja arusaamine sõdurite ja nende juhi vahel. Selles eskadronis kadus jäädavalt igasugune pind riigivastaseks kihutustööks... Teine kokkupuutumine rittmeister Jonsoniga — rasketes viivituslahingutes Võrumaal, Plaksi küla ümbruskonnas. N eskadron oli saanud käsu püsida kindlaksmääratud positsioonil kuni korralduseni. Meeleheitlikult võideldes ja kandnud suuri kaotusi, algas väikesearvuline eskadron taandumist vastase üleoleval surve ja sügavate haaramiste tagajärjel. Taandumine päeval, lähedases kontaktis pealttungiva vastasega, ähvardas võtta korratu

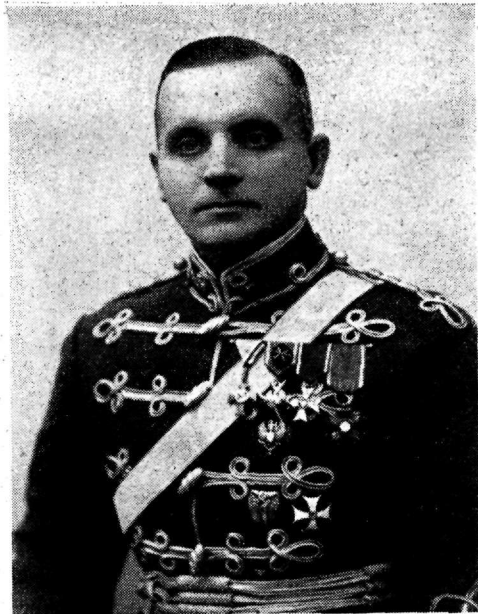
põgenemise ilme. Meeskond oli juba osaliselt maha jätnud senise positsiooni ning jooksmas tagasi, kui väljagalopil ilmus kohale rügemendiülelem. Paari energilise sõnaga muutus ta kohe seisukorra peremeheks. Revolver käes, istus ta rahulikult oma süsimustal hobusel, vaatamata vastase ägedale püssi- ja kuulipildujatulele. Kiiresti suutis ta seisma panna eskadroni tagasilikumise, avaldades jooksvatele sõduritele eriti sügavat muljet oma isikliku varusega ning trotsliku püsimisega ratsahobusel. Meeskonna ettepanekule, maha tulla hobuselt ja varjuda maastikul, reageeris rügemendiülelem ainult tõrjuva käeliigutusega. Nähes oma kõrgemat juhti külmavereliselt ignoreerimas ilmset ohtu, tõusis meeskonna jubalangenud lahingumoraal ning eskadron jäi püsima kuni hiljem järgnenud korralduseni, viies siis taandumise läbi täiesti korrapäraselt. Selliseid hetki rügemendiülema käitumisest võiks kirjeldada hulgaliselt, kuid jätkub eestooduteski tema iseloomustamiseks.

Rügemendi meeskond ja rügement ise... 71 langenu nime mälestussambal Lembitu kasarmuplatsil, üle 200 haavatu, 96 Vabadusristi kavaleri kangelaste nimestikus, 105 vahvuse eest maasaajat, 42 prii-kooli saamist õigustatud, vähestest vangilangenutest 7 meest pika vintsutamise järele põgenenud ning rügementi tagasiilmunuid, seda kõik rügemendi koosseisu juures, mis kunagi korraga ei ületanud 300—400 meest.

Rügemendi meeskond koosnes valdavas osas vene-aegsetest ratsaväelastest, kellele seltis suur protest vabatahtlike meie maaelanikkonnast ja õppivast noorsoost, viimaste hulgas korp! Vironia liikmeskond. Moraalselt tugev element, sõjaliselt oma pooles osas hästi ette valmistatud, pooles osas kas puuduliku ratsaväelise väljaõppega või hoopis väljaõpetamata. Suuremalt jaolt adra tagant võetud hobustel, eelõppusi rügemendi koosseisus saamata ning kokkuliitumata, viletsa ning puuduliku varustusega, soovida jätva relvastusega, äärmiselt kirju väljanägemisega, kehva saduldusega, mida napi arvu tõttu tuli isegi täiendada koduse „improvisatsiooni“ teel, lahkus rügement Tallinnast rindele esimesel jõulupühal 1918. Ees teater „Estonia“ orkester jala ja erariides, taga kirju ja väliselt oma lahinguvõimete, suhtes kahtlustäratav ratsanikkude kolonn — nii nägi rügement välja oma pika sõjakäigu alates. Vaevalt võis keegi saatjatest ja pealtvaatajatest näha neis meestes tulevasi Põhjaläti vabastajaid. Ainult meeskonna ülev meeleolu, rõkkav laul ja äge paugutamine

*Kolonelleitnant M. Bergmann VR II/3
Ratsarügemendi ülema abi aj. kt.*

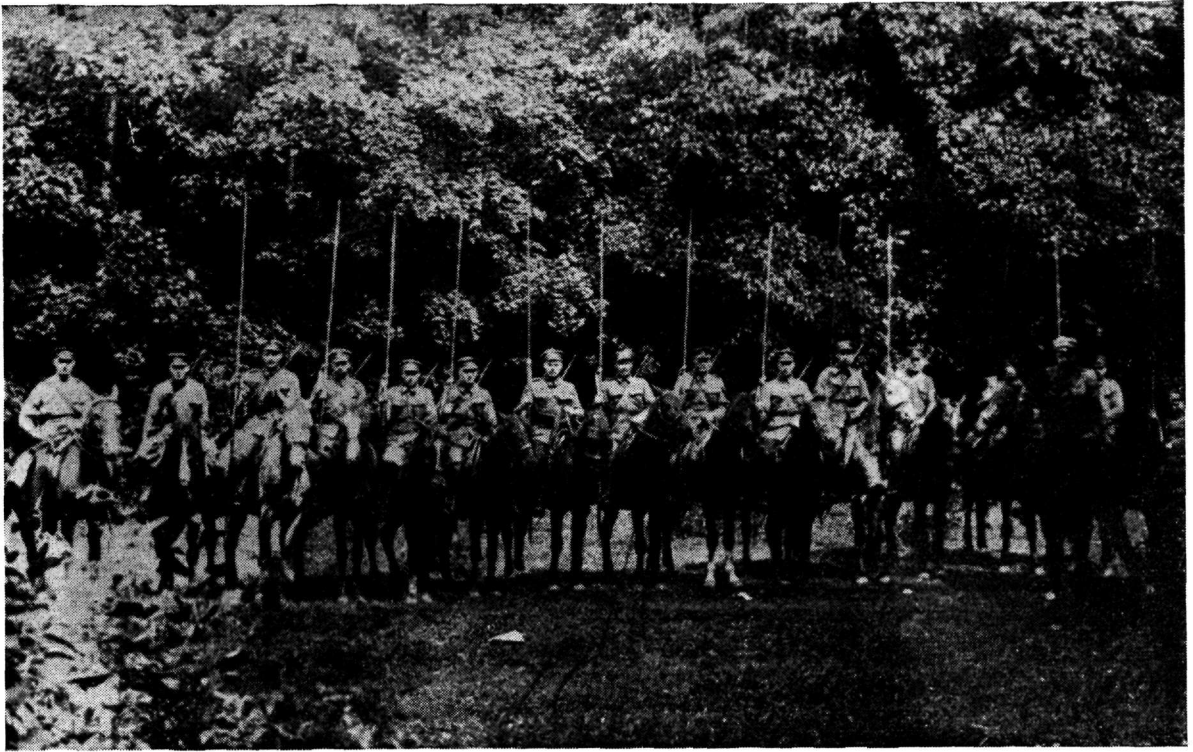

*Kapten F. Jänes VR II/3
Ratsarügemendi ülema abi kt.
Praegu Kõrgemas Sõjakoolis.*

püssidest lasksid aimata selle üksuse sõjakust ning võitlustahet. Kuid möödusid nädalad ning kuud ja sõda ise andis seda, mis jäi puudu ning poolikuks Tallinnast väljastumisel. Parimateks õppeplatsideks osutusid lahinguväljad ja edukamateks õpetajateks vastase väeosad. Lahingumõllus liitus rügement kiiresti tugevaks üksuseks, omandas oskusi ja kogemusi ja kõvendas veelgi oma moraali. Sõda mitte ainult ei õpetanud, vaid varustas ka rügementi. See arenemisprotsess jõudis lõpule 1919. aasta kevadel, muutes rügemendi täieliselt tugevaks lahingüksuseks. Ainult sõjas saadud lahingukool võimaldas rügemendil olla sellel kõrgusel, mida temalt nõudis raske Marienburg–Jakobstadti operatsiooni läbi viimine. See oli meie ratsaväe lahinguvõime tõsisemaks katseks, mida ratsanikud sooritasid hiilgavalt, näidates, et nad väärivad Ülemjuhatajalt antud nimetust „husarid“. Ja tõelise husariüksusena, lahingutes karastatuna, suurte kogemuste ning omapärase traditsioonidega, hästi varustatuna ja relvastatuna, ühtlaselt riietatuna husarimundritesse ja oma ratsaorkestriga, tuli rügement sõjast tagasi oma praegusesse asukohta ning raske oli temaga võrrelda Tallinnast väljunud üksust. Seega on Ratsarügement väeosaks, kes tõsiseks ratsaväeüksuseks muutus tõeliselt alles lahingumõllus...

Rügemendi sangarid.... Neid oli palju. Ainult osa neist sai ametliku tunnustuse

osaliseks, enamik jäi unustusse ning pidi rahulduma teadmise, et nad on täitnud isamaa ees oma kohustused. Hulk unustusse jäänud tõelisi sangareid puhkab igavest und kaugel oma kodukohtadest. Nii mõnigi viimastest omab *tundmata sõduri* nime. Paljude elukäigu ning vabadusvõitluse sangariteod lõpetas väike tagasihoidlik ajalehekuulutus, millest üks on jäänud eriti teravalt meelde: „N. N., ratsamees. Langes vahvana lahingus. Leinav pruut“. Kas ei olnud tõeline sangar lipnik Orav, kes verises Munamäe lahingus, vastase rünnaku silmapilgul, surmavalt haavatuna keeldus juurderutanud sõdurite abist sõnadega: „Jätke, sõbrad, suren. Andke tuld punaküttidele...“? Või kapral Jüri Priske, kes Ersti jõe sillal tungis kümne kaaslasega vastase sadade ja tuhandete keskele, makstes oma eluga rügemendi ülepääsu eest üle selle jõe? „Kangelane kangelaste seas,“ leidub tema kohta ütlus meie sõjakirjanduses... Kas polnud sangarid need paarkümmend ratsanikku, kes Munamäe lahingus esimestena ründasid ratsarivis Haanja mõisa, langedes hulgaliselt vastase tule all, või tehes endale ise lõpu haavatutena, et mitte langeda vangigi? Pikk on nende nimestik ning viiks pikale selle esiletoomine. Ainult ei tahaks jätta äratoomata neid ilusaid sõnu, mida kolonel V. Mutt ütles oma raamatus ratsameeste tegude kirjeldamisel Marienburg–Jakobstadti operatsioonis: „Eestlane, paljud lan-

Ratsariügemendi 2. eskadron Bolovski mõisas Lätimaal 1919. a.

gesid su vabastamise, su vabaduse eest. Su kangelaste arv on suur, suur nende langenud, tähelepanemata möödaminevate tõsiste kangelaste arv... Ära unusta neid, kuni veel tuksumas viimse eestlase süda..." Need ilusad sõnad on jäädavaks tänuks kõigile eesti vabadusvõitlejatele, eriti aga neile ratsameestele, kelle tegude puhul nad öeldud.

Raskemad võitlused ning lahingupäevad... Need kuuluvad kahtlemata 1919. a. varakevadesse, olles seoses Võru kaitsmisega. Munamägi, Laksbergi vallamaja, Marienburgi eelsed väljad, Vareste küla, Henno-Pugula järve kaldad, Pärtli, Möldre ja Vitka külad ja jällegi Võru-eelsed kõrgendikud olid tummadeks tunnistajateks nende üliraskete pingutuste kohta, mida rügemendil tuli tollal läbi teha. Rügement võitles meeleheitlikult ja jooksis sõna tõsisemas mõttes verest tühjaks. Kahe kuuga kaotas ta langenutena ja haavatutena ligi poole oma koosseisust. Selliseid suuri ohvreid kandsid ratsaüksused harva ka maailmasõjas. Rügementi ähvardas täielik hävinemine, meeskonna jõud oli kokku varisemas. Kuid eesti mehe visadus pidas siiski vastu. Ja neis võitlustes said ratsamehed oma lõpliku lahingukooli. Tuli ja ohvrid, uneta ööd, puudulik toitmine, füüsilised ülepingutused, alatised ohud, hinge-

lised kannatused ja mõnikord isegi meeletu heide saatsid neid päevi, kuid tegid rügemendist eesti rahvaväe silmapaistvama üksuse. Raud tagus rauda! Nendes heitlustes kasvas iseteadvus ning usk oma võimetele. Kahtlemata omandas ratsavägi nendest selle sisemise jõu, mis võimaldas tal edaspidi kirjutada ilusamaid lehekülgi eesti sõja- ja ratsaväe ajalukku Põhja-Lätimaa vabastamisel. Kõnesolevate võitluste tõsistus ja rügemendi rasket seisukorda iseloomustavad vanemarsti ja rügemendiülema järgmised ettekanded.

Rügemendi arst 24.04. 19:

„Polgu neljakuine vahetpidamata tegevus eesliinil ja eriti viimaste nädalate ägedad lahingud, mis kestnud ööd ja päevad, on polgu viinud kehaliselt ja vaimliselt järgmisse seisukorda: Mehed on saunas käimata, pesu täitanud, mille tõttu palju nahahaigusi — eriti sügelisi ja paiseid. Sage date lahingute tõttu on mehed päevade kaupa sooja toiduta ja tihti 2–3 ööd järgimööda magamata, mida tuleb seletada vähesel meeste arvuga (igapäevased suured kaotused) ja suure tegevusrajooniga. Sõduritega koos liinil viibides olen märganud, kuidas nad väsimuse tõttu jõuetult maha kukuvad. Ohvitserid ja sõdurid on muu-

tunud elavateks kujuneks, kes liiguvad sellepärast, et peavad seda tegema...”

Rügemendiülem diviisiülemale:

„...Eriti viimased 5 nädalat ööd ja päeva kestnud lahingud 5—8 korda suurema ja järjest vahetava vaenlasega on sõdureid surmani väsitanud. Viimase viie nädala jooksul on polk surnutena ja haavatutena kaotanud kolmveerand reaohvitsere ja ligi 200 alamväelast. Järgi on veel jäänud 160 ratsanikku, neist 60 saadud täienduseks. Kõik rühmaülemad ja palju paremaid sõdureid on hukkunud...”

Tagajärjekam operatsioon... Põhja-Läti-maa vabastamine Marienburgist Jakobstadin! Meie eestlased oleme oma tegude esiletoomisel liialt tagasihoidlikud. Sellest ratsaväe suurretkest pole peagu midagi veel kirjutatud. Vähe on seda avalikkuse ees esile toodud ning tundub, nagu hakkaks see sangarlik suurretk täielikult ununema. Isegi sõjaväes suhtutakse sellesse kuidagi möödaminevalt. Ainult vanad lahinguhusarid, selle ettevõtte veteraanid, mäletavad neid kuulsusrikkaid päevi ning teavad oma tegude tõelist väärtust.

Olen veendunud, et tuleb aeg, kus meie husarite teod leiavad oma innukaid kirjeldajaid ja laulikuid ja võib-olla tulevased põlved teevad neist veel lugulaulusid. Praegune aeg on selleks nähtavasti liiga varajane.

Mispärast siis meie ratsaväelased võivad olla uhked kõnesolevale operatsioonile? Millised olid selle tagajärjed ja mida meie ratsavägi võib kirjutada oma arvele? Palju

piirita julgust, ohvrimeelt, laialdast enesealgatust, hoogsaid manöövreid, pikki kiirrännakuid, leidlikkust, häbematumust, raugematut pealetungivaimu, vastupidavust ja ratsaväelist erialaostkust näitasid ratsamehed üles lõunanaabri ilusa kodumaa põhjaosa vabastamisel. Kümne päevaga läbistasid meie ratsarügemendid, 1. Ratsarügemendi eestvedamisel, ligi kolmesaja kilomeetrilise maa-ala, olles alalistes kokkupõrgetes jõuliselt kaugelt üleoleva vastasega. Maksimum 800—1000 ratsanikku, kaasa arvatud ka juuresolev suurtükivägi, tungisid vastase suure armee seljataha, lõikasid läbi tema taandumisteed, tekitasid paanikat, surusid lakkamatult peale taandumist alanud üksustele, muutes vastase tagasimineku korratuks põgenemiseks. Ratsavägi oma kiire edasilükkumisega paiskas segi vastase juhtimise, röövis võimalused vastumanöövriteks, takistas uue rinde ülesehitamist ning võimaldas meie järeletulevale jalaväele vallutatud maa-ala okupeerimise. Puudunuks tookord meil ratsavägi või omanuks ta vähema lahinguväärtuse, poleks Põhja-Lätimaa vabastatud sellise kiirusega, või kes teab — jäänud üldse vabastamata. Ligi 3000 vangi võttis rügement tollal või võimaldas neid võtta teistel järeletulevatel väeosadel. Vallutatud sõjasaagi väärtus ulatus miljonitesse kroonidesse, millega rügement maksis ette juba paljudeks aastateks oma ülalpidamise. Selle kümne päevaga viidi sõjategevus meie lõunarindel jäädavalt võõrale territooriumile, millega vabanes korraga punaväevastastelt rindelt kogu meie 3. Diviis, võides vastu astuda Balti langesväärile. Lõunanaabri ja liitlase Läti abis-

Ratsarügemendi 4. eskadron Lauras 1919. a.

*Ratsarügemendi Vabadussõjas langenud
kangelaste mälestussammas rügemendi
asukohas.*

tamisel ning lahinguvõime tõstmisel omab kõnesolev operatsioon põhjapaneva tähtsuse, võimaldades läti rahvuslikul valitsusel saada oma valdusesse riigi territooriumi põhjapool Düünat ning edaspidi üle võtta meie vägedelt pika rinde lõunafrondil. Veel üks suur tähtsus on sellel, mida ei tohi unustada järgnevate sündmuste hindamisel: Marienburg-Jakobstadi operatsioonil

koos Pihkva vallutamise operatsiooniga sai punavägi meie lõunarindel, eriti aga Põhja-Lätimaal, sellise purustava hoobi, et oli sunnitud pikemaks ajaks jääma äärmiselt passiivseks, lastes meil rahulikult õiendada arveid sakslastega. Kas meie jõud oleks lubanud korraga võidelda kahe aktiivse vastasega kahel eririlindel? Väga raskelt...

Pessimistid võivad muidugi öelda, et ainult soodus lahinguline üldolukord ja õnn olid ratsaväe suursaavutiste põhjaluseks ning võimaldasid teha tehtu. Kuid see väide ei vähenda põrmugi tehtud töö suurust ja tähtsust ega muuda asja pilti ning tulemusi. Pealegi on enesestmõistetav, et kõikide väeliikide ja eriti ratsaväe teod võivad sündida ainult soodsas olukorras ja õnnejumalanna peab olema armuline...

Ratsarünnakud... Suuremaid ja tähtsamaid teostas rügement kolm: Kuie mõisa juures kahe eskadroniga, Munamäe jalal Haanja mõisa vastu kõvendatud luurepatrulliga ja Elster-Kroppenhofi rajoonis Lätimaal ühe eskadroniga. Vähemaid ratsakallaletunge rühmade, patrullide ja piilkondade koosseisus võeti ette korduvalt. Edukas rünnak Kuie juures pillas laiali ligi 300-mehelise vastase jalaväeosa ja Elster-Kroppenhofi rajoonis läbiviidud äärmiselt julge ratsarünnak oli mõjuvaks eelminguks ühe vastase rügemendi vangistamisel. Ratsarünnakuid olnuks Vabadussõjas tunduvalt rohkem, omanuks rügement põhjaliku ratsaväelise eriväljaõppe ja hästi väljaratsastatud hobuseid. Soodsaid võimalusi nendeks tekkis korduvalt.

Vabadussõja-aegne rügemendi vaim... Rahvustunne, aktiivsus, usk oma võimetesse ning optimism, vähenõudlikkus, raskuste mittekartmine, professionaalne uhkus, lähedane kontakt juhtide ja meeskonna vahel ning vastastikune usaldus moodustasidki selle. See sõjaaegne vaim viis rügemendi võidule.

Ratsarügemendi husarite rahuaegne kalmistu.

1. Ratsapolgu – Ratsarügemendi

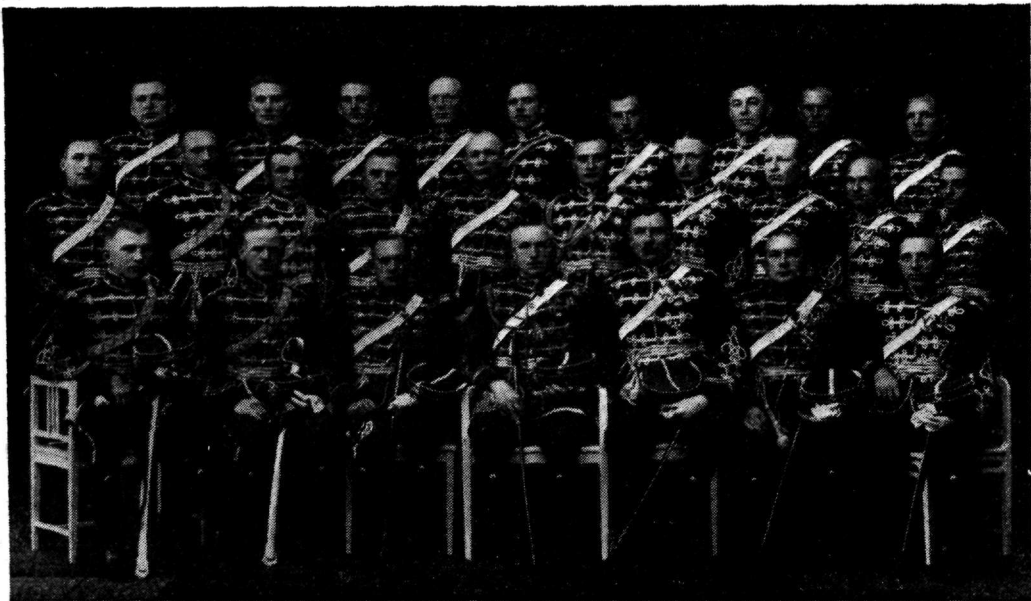
20. aastapäeval mälestab

Vabadussõjas langenud, haavadesse ja haigustesse surnud kaasvõitlejaid Ratsarügement.

Kapten Kovit, Johannes . . .	3. I 1919.	Reamees Vaindorf, Villem . . .	7. IV 1919.
Al.-kapt. Holberg, Martin . . .	10. II 1919.	„ Siivers, Aleksander . . .	7. IV 1919.
Leitnant Märk, Johannes . . .	20. III 1919.	„ Raav, Aleksander . . .	7. IV 1919.
Al.-leitn. Hüene, Arved . . .	20. III 1919.	„ Zettermann, Peeter . . .	10. IV 1919.
Lipnik Orav, Johannes . . .	20. III 1919.	„ Holm, Priidik . . .	11. IV 1919.
„ Balin, Aleksander . . .	2. V 1919.	„ Gutmann, Johannes . . .	14. IV 1919.
Veltv. Rosenbaum, Richard . . .	11. XII 1918.	„ Tomson, Eduard . . .	19. IV 1919.
„ Zettermann, Johannes . . .	20. III 1919.	„ Pehap, Reinvard . . .	19. IV 1919.
V.-allohv. Mikolai, Rudolf . . .	4. I 1919.	„ Tilk, Karl	19. IV 1919.
„ Kuristik, Johann . . .	10. II 1919.	„ Kiil, Karl	19. IV 1919.
„ Järs, Arnold	22. IV 1919.	„ Naarits, August	19. IV 1919.
N.-allohv. Kremeier, Gustav . . .	10. II 1919.	„ Kurm, Jaan	19. IV 1919.
„ Juurikas, Gustav	10. II 1919.	„ Tahk, August	20. IV 1919.
„ Puidak, Heinrich	7. IV 1919.	„ Jäärats, Hans	23. IV 1919.
„ Ervin, Jüri	19. IV 1919.	„ Jurn, Jaan	25. IV 1919.
„ Mikk, Jaan	27. V 1919.	„ Soosaar, Mihkel	25. IV 1919.
„ Tõnson, Hans	3. VI 1919.	„ Kõre, Aleksander	28. IV 1919.
Kapral Priske, Jüri	3. III 1919.	„ Linder, Hans	5. V 1919.
„ Hirt, Karl	13. V 1919.	„ Kallais, August	10. V 1919.
Reamees Nelke, Karl	3. XII 1918.	„ Nõmmik, Aleksander	27. V 1919.
„ Nõmberg, August	5. XII 1918.	„ Schönberg, Aleksand.	3. IV 1919.
„ Kahro, Aleksander	8. XII 1918.	„ Soonberg, Johannes	3. VI 1919.
„ Laas, Friedrich	11. XII 1918.	„ Jakmann, Martin	12. VIII 1919.
„ Masing, Johann	22. XII 1918.	„ Nõmm, Aleksander	20. IX 1919.
„ Korts, August	31. XII 1918.	„ Hammer, Mart	30. X 1919.
„ Laast, Konstantin	11. I 1919.	„ Rattus, Aleksander	18. XII 1919.
„ Mihkelmann, Orest	18. I 1919.	„ Liiv, Jaan	19. XII 1919.
„ Kangur, Robert	21. I 1919.		
„ Pihlak, Heinrich	10. II 1919.		
„ Lintrop, Märt	10. II 1919.		
„ Still, August	10. II 1919.		
„ Reimann, Voldemar	20. III 1919.		
„ Gustavson, August	20. III 1919.		
„ Bürger, Hans	20. III 1919.		
„ Liiv, Johannes	29. III 1919.		
„ Niilits, Voldemar	30. III 1919.		
„ Tomberg, Johannes	2. IV 1919.		
„ Kanarik, Gustav	3. IV 1919.		
„ Pokker, Jaan	3. IV 1919.		
„ Nurk, Arnold	4. IV 1919.		
„ Paap, Tiido	5. IV 1919.		
„ Reinhold, Theodor	7. IV 1919.		

2. RATSAPOLGUST.

Lipnik Künnapuu, Artur	19. III 1919.
N.-allohv. k. t. Austa, Johannes	25. VI 1919.
Kapral Sabe, Heinrich	11. III 1919.
Reamees Kikas, Karl	23. I 1919.
„ Kärner, Voldemar	29. IV 1919.
„ Klaudius, Jüri	29. V 1919.
„ Järv, Aleksander	25. VI 1919.
„ Raudsepp, Vassili	11. III 1919.
„ Karm, Jaan	11. III 1919.
„ Plauks, Eduard	29. IV 1919.
„ Leisner, Jaan	25. VI 1919.
„ Stuttermeister, Karl	25. VI 1919.

Ratsarügemendi ohvitserid 1937. a.

Jooni Ratsarügemendi Ohvitseride Kogu tegevusest 20 aasta kestel.

Kapten A. P u r r e.

Ratsarügement algas formeerimist revolutsiooni ajastul, mil võimul olid tööliste ja soldatite saadikute nõukogud, mis koos tookordse revolutsioonilise meeleoluga ei võimaldanud ohvitseride kogu organiseerimist.

1918. a. okupatsiooni ajal oli ratsarügement koos 24. veebr. kuni 5. aprillini. Sel ajal seaduslikku ohvitseride kogu ei organiseeritud; selle põhjusteks olid: 1) lühike koosolemise aeg, 2) rügemendis teenivate ohvitseride jagunemine eestimeelseiks ja saksameelseiks, mis ei võimaldanud rügemendi ohvitseridest luua tervikut.

Vaatamata eespoolnimetatud takistustele suutsid ohvitserid siiski soetada endale kasiino ruumid ja sisse muretseda vastava inventari.

Kasiinos korraldati 2—3 omavahelist perekonnaõhtut. 23. märtsil 1918. a. ühel niisugusel perekonnaõhtul ohvitserid valisid Ratsarügemendi tegevliikmeks ja 2. eskadroni šefiks tookordse Eesti diviisi staabiülema al.-polk. N. Reek'i.

Pärast okupatsioonivõimude lahkumist reorganiseeriti 11. novembril 1918. a. Eesti ratsavägi „Kaitseliidu ratsaosakonna“ nime

all. 29. novembril 1918. a. nimetati kaitseliidu ratsaosakond Ratsa Polguks.

Sõjategevuse kestel ohvitserkonnal polnud võimalust moodustada seaduslikku kogu. Küll aga korraldas rügemendi ohvitserkond lahingutegevuse vaheaegadel ühiseid koosviibimisi üksteisega tutvumiseks.

Seega Ratsarügemendi ohvitseride koosseis võis ohvitseride koguna loovale tööle asuda alles rahuajal.

Esimene kirjalik dokument ohvitseride kogu tegevusest on säilinud 10. juunist 1920. aastast alljärgnevalt:

„Ratsa Polgu ohvitseride kogu koosoleku protokoll, nr. 1.

10. juunil 1920. a.

Tartus.

Päevakord:

1. Aj. koosoleku juhataja ja kirjatoimetaja valimine.
2. Ohv. kogu täiendamine soomusrongide diviisi eskadroni ja üksiku esk. ohvitseridega.
3. Arstide küsimus.
4. Sõjaväe ametnikkude küsimus.
5. Kasiino küsimus.
6. Ohvitseride abikassa küsimus.
7. Jooksvad asjad.

Nagu selle protokollil päevakorra p. 2-st ilmneb, oli seaduslik ohvitseride kogu olemas juba varem. Protokollist edaspidi nähtub, et endise 2. Ratsarügemendi ohvitserid olid juba Rügemendi Ohv. Kogusse varem vastu võetud.

Samal koosolekul tunnistatakse aukohus tarvilikuks ja valitakse komisjon, mis aukohtu põhikirja välja töötab.

8. juulil 1920. a. üldkoosolek võtab juba aukohtu ja abikassa põhikirjad vastu.

Sellest ajast peale Ohvitseride Kogu tegevus on nihkunud kindlatesse raamidesse.

Kogu peamiseks eesmärgiks on olnud kasvatada oma liikmeid isamaalises ja ratsaväelises vaimus; arendada nende teoreetilisi ja praktilisi teadmisi ning kehalisi võimeid sportlikel aladel.

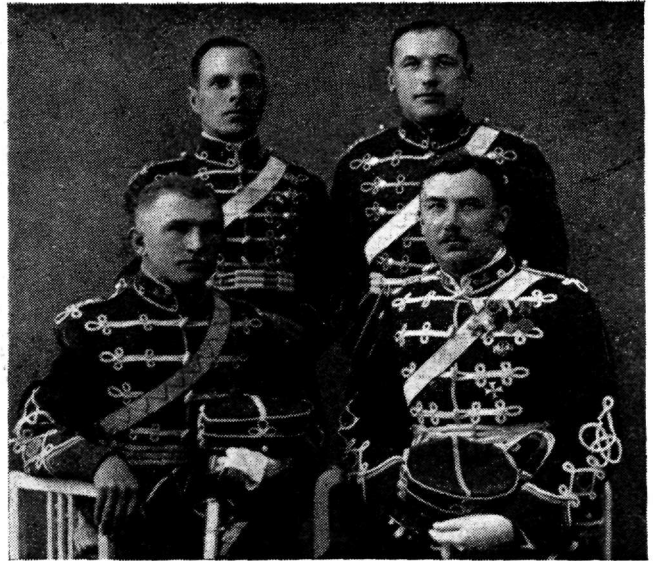
Tähtsamaid alasid, millele Ratsarügemendi Ohvitseride Kogu on aluse pannud, on ratsasport.

2. oktoobril 1921. a. korraldab Ratsarügemendi Ohvitseride Kogu esimesed ratsavõistlused Tartus. Seal toimuvad juba regulaarselt ratsavõistlused Tartus ja hiljem ka üleriiklikud võistlused Tallinnas. Mõne aja pärast esinevad meie võistlejad ka Helsingis ja Riias. Ratsarügemendi Ohvitseride Kogu algatus selle õilsa ja riigikaitseliselt õige tähtsa spordiala elustamisel ja edendamisel on leidnud laialdast vastukõla, ning Ratsarügemendi eeskujul ja ergutusel on ka suurtükiväelased ja jalaväe rügementide ratsakod ratsaspordiga tegelema hakanud, kuni sel alal on nüüd jõutud tunnustusväärse tasemeni.

6. oktoobril 1921. a. Ohvitseride Kogu üldkoosolekul otsustatakse luua üleriiklik ratsaspordi ühing, mis hiljem Hobuseasjanduse armastajate ja arendamise ühingu nime all leidis endale väljenduse.

Ohvitseride Kogu on kõigiti püüdnud säilitada Vabadussõja vaimu ja sisendada ka oma nooremale liikmeile seda isamaalist vaimustust ning sangarlikku indu, mis tiivustas kogu eesti rahvast noil heitlusraskel päivil. Aukohuseks endale on Kogu alati pidanud oma langenute mälestamist ja nende kalmude korrashoidu. Oma nooremate liikmete kasvatamiseks Vabadussõja ning ratsaväelises vaimus ja selle alalhoidmiseks on Kogu pannud kirja aastate jooksul kujunenud ja traditsiooniks saanud kombed, mille austamine on põhikirja ja kodukorra kõrval kõigile liikmeile kohustuslik.

Üheks kallimaks mälestuseks sellest ajast on Ratsarügemendile Sakala Partisanide

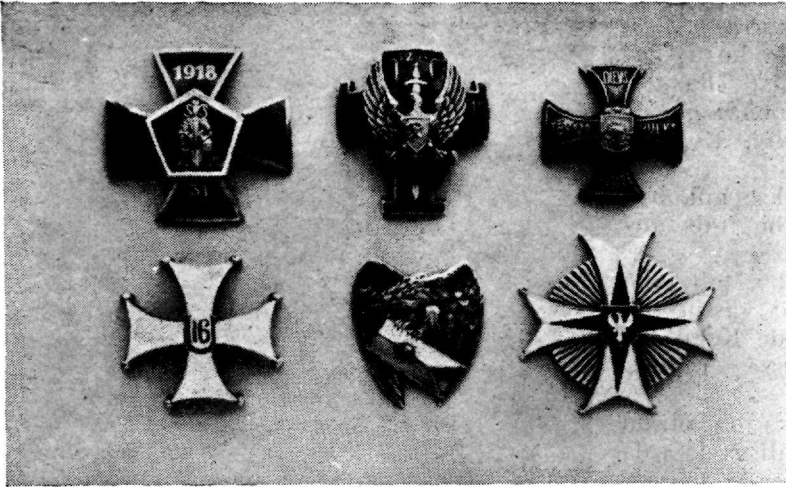
Ratsarügemendi Ohvitseride Kogu juhatus 1937. a.

Pataljoniga ühiselt löödud lahingud lõunarindel, millisest ajast mõlemad väeosi seob soe sõprustunne. See tunne on rahuajal veel süvenenudki ja esimene Rügemendi Ohvitseride Kogu kink teisele väeosale, on antud Sakala Partisanide Pataljonile.

Lähedased sidemed ühendavad Ratsarügemendi Ohvitseride Kogu veel oma garnisoni väeosade, 7. Jal. rügemendi ja 8. Üks. Jal. pataljoni ohvitseride kogudega.

Mittesõjaväelise loomuga organisatsioonest seisab Ratsarügemendi Ohvitseride Kogu kõige lähemal korp! „Vironia“. Sõprusvahekord „Vironiaga“ põlvneb Vabadussõja algpäevilt, mil kakkümmend selle korporatsiooni liiget astus korraga vabatahtlikult Ratsarügementi, moodustades tol ajal formeeritava 3. eskadroni vundamenti. Tihe ühendus on püsinud mõlema organisatsiooni vahel tänini, mille tähtsaimaks väljenduseks on rügemendile praeguse lipu kinkimine korp! „Vironia“ poolt 11. XI 1927. a. Muudest üliõpilasorganisatsioonest on Ratsarügemendi Ohvitseride Kogu tihedamas sõprusvahekorras veel korp! „Estica“ ja korp! „Sakalaga“.

Ratsarügemendi Ohvitseride Kogul on loodud lähedasi suhteid ka relvakaaslastega väljaspool Eesti Vabariigi piire neis riiges, mis meiega üheaegselt kannatasid tsaristliku Venemaa vägivalda valitsuse all ja selle eneselt nagu meigi raputasid maha pinevas võitluses. Kõne all on siin poola 16. Wielkopolski Ulaani rügement, mille ohvitserid valiti Ratsarügemendi Ohvitseride Kogu toetajaiks liikmeiks 11. novemb-

Ratsarügemendiga sõprusidemeis olevate rügementide rinnamärgid.

- Ülemine rida vasakult: 1) Sakala Partisanide rinnamärk.
2) Ratsarügemendi rinnamärk.
3) Läti ratsarügemendi rinnamärk.*
- Alumine rida vasakult: 1) Poola 16. Wielkopolski ulaani rügemendi rinnamärk.
2) Poola 2. kindral J. Dwernicki nimelise Grochowski ulaani rügemendi rinnamärk.
3) Poola 22. Ulaani rügemendi rinnamärk.*

ril 1924. a., 2. Grochovski kindral I. Dwernicki Ulaani rügement, 13. oktoobrist 1927. a., 22 Ulaani rügement, 15. juulist 1928. a. ja läti Ratsarügement 2. jaan. 1926. a. Ühtlasi on Ratsarügemendi ohvitserid kõikide mainitud rügementide ohvitseride kogude toetajad liikmed, omades õigust kanda vastavate rügementide märke. Sõprusvahekorras on Ratsarügemendi Ohvitseride Kogu veel Soome dragunite ja läti 4. Volmari rügemendiga.

Enne vastava seaduse ilmutamist, mis ohvitseride kogudele keelas auliikmete valimise, oli Ratsarügemendi Ohvitseride Kogu põhikirjas ette nähtud see instituut ja 27. veebruaril 1922. a. kogu väljendas oma austust ja lugupidamist järgnevaile meie avalikele tegelasile nende suurte sõjaliste teenete eest, valides neid oma auliikmeiks: Praegune Riigihoidja K. Päts, Sõjavägede Ülemjuhataja kindral-ltn. J. Laidoner, kindralmajor J. Soots, kindr.-major P. Lill ja ase-adm. J. Pitka. Hiljem, s. o. 8. okt. 1924. a. valitakse auliikmeks veel kindral-

major G. Jonson ja 25. juulil 1926. a. kindralmajor E. Põdder.

Ratsarügemendi Ohvitseride Kogu on alati pidanud tarvilikuks, et ohvitseridel oleks oma kindel kodu kasiino näol. Kasiino ruumid on sisustatud lihtsa eestipärase mööbliga ja temasse koondatud esemed on kõik seotud kogule kallite mälestustega. Kasiinos leidub hulk õlimaale meie riigijuhtidest ja kindralitest, veel enam aga autografeeritud ülesvõtteid nii meie oma kui ka välismaistest tegelastest, nende hulgas ka kadunud marsal Pilsudski portree tema enese allkirjaga. Kogul on ka tõhus raamatukogu, mis aga äsja liideti Tartu garnisoni raamatukoguga. Kultuurilisist üritusist oleks vahest veel märkimisväärsed loengud, mida kogu on korraldanud oma liikmeile,

eriti sõja-ajaloo alal ülikooli õppejõudude ettekandel.

Ratsarügemendi Ohvitseride Kogus on ellu kutsunud mitmesuguseid sektsioone, nagu laskespordi, ratsaspordi, rügemendi ilustamise (asutatud aastal 1930, kui kodukaunistamise aktsioonist polnud kuskil veel kõnetki) ja kergejõustiku sektsioonid. Ajal, mil rügemendil veel polnud endal maneeži, on kogu hankinud talveks maneežiruume terve rügemendi kaadrile väljastpoolt; pidanud laagrikodu Põhjalaagris, et kergendada oma liikmete elu suvisel tööperioodil, võimaldanud soodsat materjalset abi laenukassa kaudu ja annud oma liikmeile toetusi välismaa reise puhul.

Ratsarügemendi Ohvitseride Kogu juures töötab ka reservohvitseride sektsioon, püüdes tihedas kontaktis oma tegevvaes teenivate kolleegidega ja toetades teineteist oma mitmesuguseis üritusis, mille tõttu nii praegused kui ka endised ratsamehed moodustavad ikka ja alati ühise terviku.

Ratsaväe arengu lühikene ajalooline ülevaade.

Kapten F. J ä n e s.

Ratsaväe ülalpidamise kallidus, tema kiire kuluvus, raskused taktikalises kasutamises ja organisatsioonis, eelkõige aga raskused tema õigetes kasutamiseviisides on ratsaväe arengus esile kutsunud suuri muudatusi. Ratsaväe arengut tähistavad tema aegajalised languse ja tõusu perioodid.

Keegi pole kunagi öelnud, et vähendame jalaväge. Vastuoksa, kõik on jalaväe võimsusse ja jõusse suhtunud suurima lugupidamisega. Ratsaväe suhtes on asjaolud olnud muutlikud. Sageli ja mitmetel aegadel on kuulnud häält, mis on nõudnud selle „teisejärgu tähtsusega ja nii kalli väeliigi“ kas hoopis hävitamist või tugevat vähendamist. Nii näiteks nõudis Macchiavelli¹⁾, et ratsaväge tuleb formeerida ainult väikete üksustena kui abiväge jalaväele. Tema arvates ratsavägi ei omavat mingit tähtsust lahingus, teda võivad ära kasutada ainult luuretegevuseks ja muuks kõrvalise tähtsusega ülesanneteks. Ajalugu on aga seesugused vaated ümber lükanud, kuna kõik otsustavad lahingud on tihedalt seotud olnud ratsaväe tegevusega. Otsustavad lahingud ja imestamisväärsed sõjakäigud on suurte juhtide ajalugu ja ühtlasi ka ratsaväe ajalugu. Suurte juhtideta pole olnud ratsaväge ja ratsaväeta suuri tegusid. Suurte tegude periood on ühtlasi ka ratsaväe ja jalaväe omavaheliseks võistluseks olnud esikoha saavutamiseks. Nendest võistlustest on ratsavägi nii mitugi korda esikohale tulnud.

Ratsaväe kui relvaliigi sünniaega pole täpsalt teada. Toetudes pühakirjale kui vanimale ajaloolisele dokumendile, tuleb oletada, et kuni X sajandini enne Kristuse sündimist ratsavägi, kui iseseisev relvaliik, muinasaegsetes sõjavägedes ei eksisteerinud. Ratsaväe sünniajaks loetakse X—IX sajand enne Kristuse sündi.

Muinasaegsetes sõjavägedes näeme iseseisva ratsaväe tarkamist ja lahingutegevusest osavõtmist pärslaste, kreeklaste ja roomlaste juures. Juba siis mängis ratsavägi suurt osa, otsustades lahingute saatusi. Ekslik oleks aga siinkohal arvata, et ratsavägi oli muinassõjavägedes pearelvaliigiks. Ei, peamist osa mängis ikkagi jalavägi.

Esimeseks suureks ja geniaalseks sõja-

väejuhiks, selle sõna täies mõttes, oli Aleksander Suur. Tema sai aru, et otsustavaks võiduks, samuti võidu ettevalmistuseks ja võiduvilja lõikuseks on vajalik peale jõu veel liikuvus. Selleks organiseerib ja arendab ta ratsaväge. Aleksander Suure troonile astudes moodustas tema tolleaegses sõjaväes ratsavägi $\frac{1}{12}$ osa jalaväest. Pärsia sõja algades moodustas ratsavägi juba $\frac{1}{6}$ relvastatud jõududest. Aleksander Suure ratsavägi koosnes raskest ja kergest ratsaväest. Aleksander Suur teadis väga hästi, et ilma massilise ratsaväeta pole täielikku võitu, mispärast ka tema poolt ratsaväe kasutamine leiab aset suurtes massides. Sellelega ta tagab endale lahingu otsustavust. Lahingu eel tema ratsavägi toimetab luuret, peale lahingut jälitab. Jälitades Darejost, katab tema ratsavägi 11 päeva jooksul 600 km. Pärast Arbela²⁾ lahingut kattis ratsavägi ühe päeva jooksul 125 km.

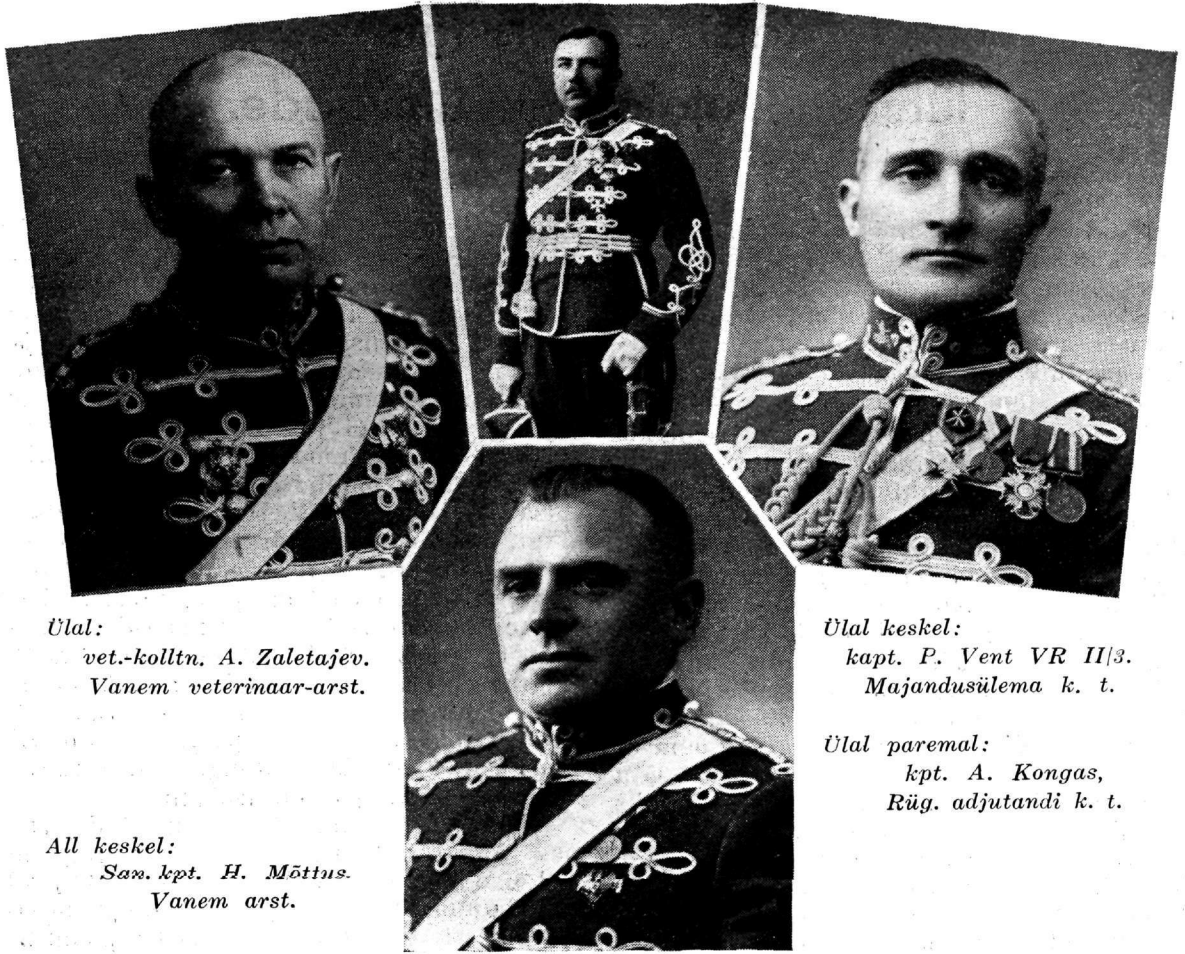
Hannibali võidud, kaasa arvatud Cannae, kui hiilgavam ajalooline lahing, on eelkõige ratsaväe võidu vili. Cannae³⁾ all on Hannibalil 40 000 jalaväelast ja 10 000 ratsameest, roomlaste 62—63 000 jalamehe ja 6 000 ratsamehe vastu. Vastaste jalaväed sidusid end rindelt. Hannibali ratsaväe peamass, 8000 ratsameest, Hasdrubali juhtimisel, möödus roomlaste paremast tiivast, hävitas roomlaste ratsaväe ja laskus hävitava laviinina Rooma jalaväele seljatagant. Rooma jalavägi, kes parajasti saavutab edu Hannibali jalaväe üle, ei kannata ratsaväe lööki välja ja hävib. 52 000 roomlast hävib lahinguväljal või satub vangi (Delbrucki järele langenuid 48 000, vange 19 500 ja teadmata kadunud 2500).

Roomlased enne Hannibali sõjakäiku põlgasid ratsaväge. Nad omasid kindla usu oma jalaväesse. Ta oli ka tolleaegsetes sõjavägedes kõige parem. Hannibali võidud tõestasid neile, et parim ja isegi ülekaalus olev jalavägi hukkub hästi organiseeritud iseseisva ratsaväe massi löögi all. Sellepärast ka roomlased, eelkõige aga nende

¹⁾ Macchiavelli oli 1498—1512. a. Florentsis sekretäriks n.n. teises kantseleis. Tema koht vastab praeguse mõiste kohaselt sise- ja sõjaministri kohale. Kui suur patrioot soovis ta luua tugevat rahvuslikku itaalia sõjaväge.

²⁾ Aastal 331. e. Kristust.

³⁾ 216. a. enne Kristust.

Ülal:

*vet.-koltn. A. Zaletajev.
Vanem veterinaar-arst.*

Ülal keskel:

*kapt. P. Vent VR II/3.
Majandusülema k. t.*

All keskel:

*Sav. kpt. H. Mõttus.
Vanem arst.*

Ülal paremal:

*kpt. A. Kongas,
Rüg. adjutandi k. t.*

suur juht Scipio Africanus, püüavad organiseerida iseseisvat ratsaväge, et teda Hannibalile vastu panna. Roomlased meelitasid oma poole Gallia suguharusid ja numiidialasi-ratsamehi, kuna oma ratsaväe loomine oli suurte raskustega seotud. Roomlaste püüded õnnestuvadki. Zama⁴⁾ lahingus Scipio omab 30 000 jala- ja 6000 ratsameest, Hannibal seevastu aga 40 000 jala- ja ainult 2000 ratsameest. Kuna võitlus rindel kandis kõikuvat iseloomu, purustab Scipio ratsavägi Hannibali ratsaväe, mille järele annab hoobi Hannibali jalaväele seljatagant ning purustab ta.

Teise Puunia sõja järele on roomlastel edaspidiseks mureks hool oma ratsaväe eest. Suuremaarvulise ratsaväe soetamiseks antakse 170 a. enne Kr. välja seadus, millega keelatakse hobuste väljavedu riigi piiridest. See ei anna aga loodetavaid tulemusi ja Rooma on edaspidigi sunnitud suures osas läbi ajama võõra ratsaväega. Farssali⁵⁾ lahingu eel, mis otsustavalt mõjutas toleaege maailma saatust, Caesar ei

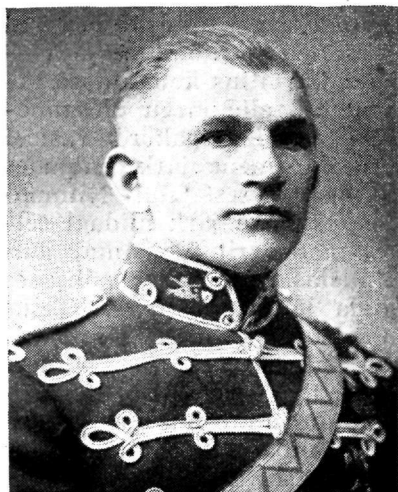
kartnud niivõrd Pompeiuse jalaväe arvu- list ülekaalu, kuivõrd ülekaalu ratsaväes⁶⁾. Sellepärast ka Caesari ratsavägi saab tema erilise hoole osaliseks. Ta pöörab ratsaväe väljaõppele erilist tähelepanu, määrab ratsaväe kõvendamiseks eri jalaväeüksused parimatest väljavalitud sõduritest. Lahingu eel Caesar eraldab ratsaväe kõvendamiseks veel kuus väljavalitud paremat kohorti. Seda kõike selleks, et saavutada võitu vastase ratsaväe üle ja tagada oma ratsaväele võimalusi vastase tiivale ja seljataha löögi andmiseks. Caesari tööd, väeüksuste otsustarbekohast paigutust ja head juhtimist kroonib võit. Vastase ratsavägi on purustatud ja oma ratsavägi otsustab lahingu edaspidise saatuse. Saavutanud võidu, asub Caesar isiklikult oma ratsaväe etteotsa ja jälitades vastast, katab, Larissast kuni Amphiopoliseni, 7 päeva jooksul 300 km.

⁴⁾ 202. a. enne Kristust.

⁵⁾ 48 a. enne Kristust.

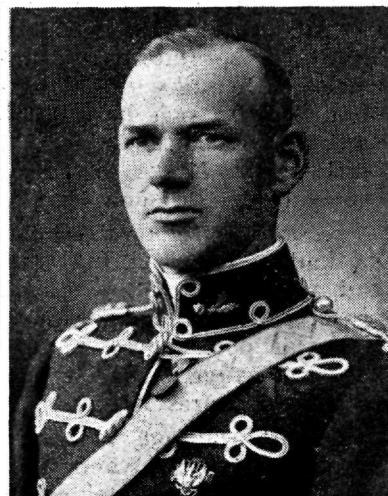
⁶⁾ Caesariil 30 000 jala- ja 2000 ratsameest, Pompeiusel 40 000 jala- ja 3000 ratsameest.

Ratsarügemendi allüksuste ülemaid.

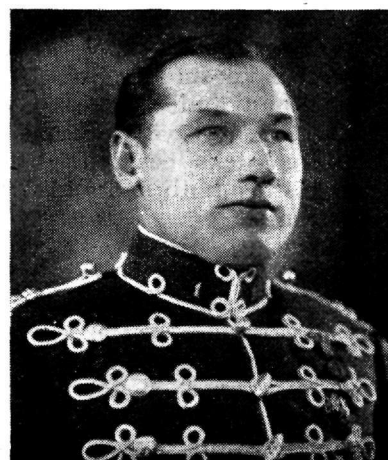
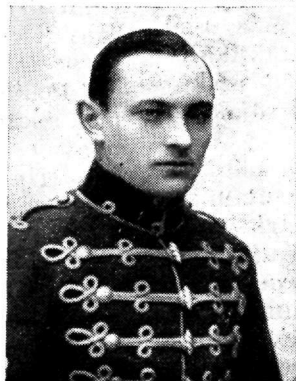
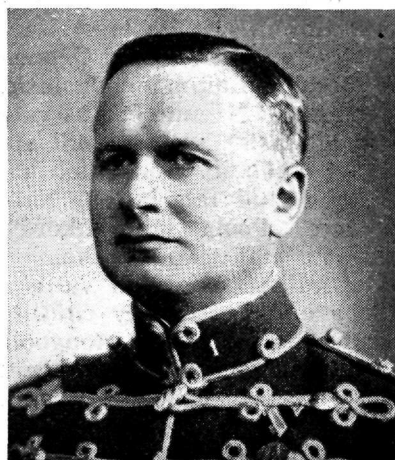
Ülal: kpt. A. Purre.

Paremal: ltn. F. Kull.

Ülal: kpt. K. Nortmaa.

Ülal keskel:
kpt. F. Kurg VR II/3.

Alumine rida vasakult: kpt. J. Sinkelmann, ltn. J. Edor ja kpt. A. Uudeberg.

Prantsuse kolonel Ardaud du Pick omas teoses „Muinasaegne lahing“ kirjeldab rooma ratsaväe lahingukäiku järgmiselt: „Lahing algas pealetungiga vastasele galopis vibu lasu kaugusele. Nähes, et vastane ei kavatse ratsaväe ilmudes põgeneda, pöördus ratsavägi ümber ja kordas eelmist manöövrit.“ Sellest võib järeldada, et room-

lastel polnud tundmata ka moraali mõjutamine. Sarnane manööver olevat kordunud niikaua, kuni vastane hakkas taanduma. Sellele järgnes juba jälitamine kerge ratsaväe poolt, kes oli suuteline katma suuri maa-alasid kiires tempos.

Keskaeg, kultuuri ja võimu languse ajajärk, on ka sõjaväe languse ajajärguks.

Keskaja sõduriks on vapper ja üksikvõitluseks suurepäraselt ettevalmistatud rüütel. Mitte teades aga elementaarsemaidki taktika ja koostöö põhimõtteid, oli ta distsiplineerimatu ja isemeelne. Rüütel võitles peamiselt ratsa, harva jala. Rüütli hobune polnud suuteline kiiruse arendamiseks ega ka ratsarünnakuks. Hobune on rüütlile ainult transportabinõuks ja kõrgemalt võitlemise vahendiks. Tolleaegne lahing ei oma ei ratsa ega ka jalalahingu omadusi, vaid lahing koosneb tervest reast kahevõitlustest. Raske on rüütleid nimetada ratsaväeks, selle sõna tõsisel mõttes.

Keskaega iseloomustab ka täieline taktika kadu. Keegi ei juhi lahingut. Kuningad ja vürstid võtavad lahingust osa ühel alusel lihtrüütlitega. Sõjad on juhuslikud. Keskajal pole terves Lääne-Euroopas kerget ratsaväge, millist me kreeklaste ja roomlaste juures nägime.

Samal ajal aga idamaa rahvad omasid organiseeritud sõjaväed, mille tuumaks oli ratsavägi. Idarahvastel olid välja kujunenud ka omad kindlad taktikalised ja operatiivsed tõekspidamised ning arenenud sõjatõustus. Ratsa rahvasteks olid peamiselt araablased ja tatarlased.

Pole huvitusetu lähemalt peatuda tatarlaste ratsaväe iseloomustusel, kuna selle ratsaväe omadusi pärastpoole ka lääneriigid osaliselt omaks võtsid.

Tatarlased omasid Timur Khani poolt organiseeritud sõjaväe juba XII sajandil. Sõjavägi koosnes peamiselt ratsaväest. Timur Khan andis oma sõjaväele määrused, mida kaasajal võiks nimetada taktikaliste strateegilisteks eeskirjadeks. Need eeskirjad käsitasid nii lahingu kui ka sõjakäigu läbiviimist.

Tatarlaste ratsaväe kasutamise põhimõtte seisis liikuvuse ja kiiruse kasutamises. Tatarlaste ratsamassid katsid hiigla maaalasi, liikudes välja kuni praeguse Poola ja Ungarini. Lahingus põhjenes nende tegevus kiirusel ja ootamatul ilmumisel otsustavates punktides ning püüdes haarata vastast tiivalt, ümberpiiramise eesmärgiga. Nii näiteks Čingis-Khan suunas oma haaravad osad juba väljaspool lahinguvälja vastase tiibadele ja seljataha. Tatarlaste ratsaväge iseloomustab ka äärmine paindumus; tagasi löödud ühes kohas, ilmub ta ootamatult teiselt kohalt esile.

Vaadeldes tatarlaste lahingukorda kaasaja taktika vaatepunktist, leiame seal palju ühiseid iseloomustavaid omadusi.

Tatarlaste masside ees liikusid väikesemad üksused. Nende ülesandeks oli vas-

tase ülesleidmine, tema arvulise koosseisu kindlakstegemine ja vastase asukohast teatamine. Kaasajal nimetaks meie neid osi luureüksusteks või kaugejulgestusosadeks. Peab tähendama, et need väikesed üksused ei astunud lahingusse, kuna see ei kuulunud ka nende ülesannete hulka.

Nende luureosade taga liikusid peajõud kolmes järgus: esimene peajõudude järk — liikumise peasuunal. Võitlus kohatud vastasega ei kuulunud ka selle järgu ülesannetesse. Vastuoksa, püüdes igakord vastast ümber piirata, lasi esimene järk, valgudes kahele poole, vastase enesest läbi. Niimoodi moodustas see esimene järk midagi eelväe sarnast, kes manöövrit ülejäänud jõududele ette valmistas. Manööver põhjenes teise ja kolmanda järgu tegevuses. Teine järk liikus kahes osas esimese järgu tiibade taga, kuna kolmas järk — esimese järel, tagapool teist. Teise järgu tegevus põhjenes löögi andmises esimesest järgust läbilastud vastase tiibadele. Kolmas järk aitas sellele kaasa vastavalt olukorra nõuetele. Kaasaja arusaamise järele moodustas siis peajõu teine ja kolmas järk. See asetus võimaldab suurt painduvust; jõud on asetatud sügavusse, mis tagab nende igakülgset kasutamist.

Tatarlaste lahingukorra ja tegevusviisi Euroopa ratsavägedest võttis esimesena üle Poola ratsavägi. Tatarlaste lahingukorra ülevõtmine ei sündinud aga kiirelt. Tatarlaste esimesest ilmumisest Poolasse XIII sajandil kuni XV sajandini (lahing Grunewaldi all) poola jõudude tuuma moodustasid samuti rüütlite jõugud. Näeme, et uus ratsaväe taktika tuleb idast. XVI sajandi algul Poola ratsavägi omab juba oma taktika, mis enamikus üle võetud tatarlastelt. Näitelavale ilmub n.n. „Poola lahingukord“, mis erineb tatarlaste omast väga vähe.

Pole imestada, kui keskajal ida valitses lääne üle. Sellega on ka seletatav rüütlike ebaedu ristsõdades ja kaotused mongoollaste esimesel vallutamisel 1241. a. Rüütliid ei kannatanud välja kokkupõrget idamaa ratsaväega, eriti aga suurepäraselt organiseeritud Čingis-Khani ratsaväega. Rüütliid kaotavad ka jalaväele, kui viimane on vähegi sõjaväeliselt organiseeritud. Nii sündis see 1302. a. Courtrai all, kus võitjaks osutub flaamide miilits, 1315. a. Morgarteni ning 1476. a. Murteni all.

Tekib alaline sõjavägi, mis tärkab ellu 1445. a. Prantsusmaal, n. n. „ordonantside“ kompaniide näol. Ordonantside kompanii koosnes 100 odast. 100-odalises kompaniis 600 meest ja 400 hobust; odas 6 meest, sellest üks odamees, 3 ratsa-vibumeest ja

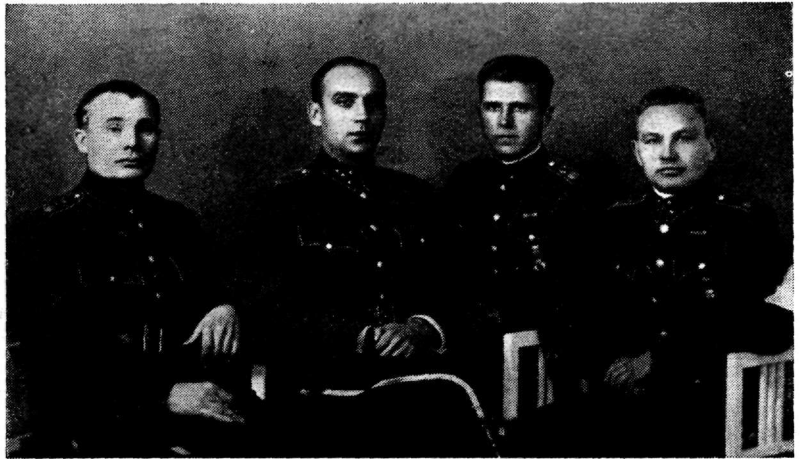
2 jalameest. 1448. a. prantsuse kuningas Karl XII korraldusel pannakse alus ka alalistele jalaväeosadele. Asutatakse vaba kütide organisatsioon ehk n. n. „Pickardi banded“. Organisatsioonilised ja rahalised raskused olid peamiseks põhjuseks, et jalaväe üksusi formeeriti suhteliselt märksa suuremal arvul kui ratsaosi.

Samal ajal areneb jõud-
sasti tulirelv. Tulirelva
(suurtükiväe) ristimine
sünnib 1346. a. Kressi (Cré-
cy) lahingus. Kressi la-
hingus prantsuse ratsavägi
saab lüüa inglise jalaväe
poolt. Sama lahing tähistab
ka keskaja taktika murde-
punkti. Relvastatud jõudude organisatsiooni raskuspunkt Lääne-Euroopas langeb siit peale jalaväele. Jalaväe tähtsus tõuseb ja siit peale ta jääbki lahinguvälja kuningaks.

Algab võidujooks tulirelva ja soomuse arengu vahel, mis oma mõju ei jäta avaldamata ka ratsaväele. Lääne-Euroopa ratsavägi püüab tulirelva mõju pareerida, varjates ennast ikka raskeneva ja pakseneva soomusrüü taia. Soomusrüü varju ei pugenud üksnes ratsamees, vaid soomuskattega kaeti ka võitlushobune. XVI sajandi teisel poolel on soomusrüü katte paksus ta kulminatsioonipunktis. Soomusrüü raskus on nii suur, et hobune ta raskuse all vaevalt liikuda suudab. Ratsamees suudab võidelda vaevalt 20—30 minutit. Kuid soomus ei kaitse nüüdki veel täieliselt kuuli eest.

Ratsavägi muutub võimetuks märksa kergemini soomustatud jalaväe vastu. XVI sajandil kutsutakse ellu „arkebuusiga“⁷⁾ varustatud ratsavägi, s. o. kergesti soomustatud ratsavägi, kes võitles ka jalustatult.

XVI ja XVII sajandi vahetusel soomusrüü ja -kate kergendatakse. Samal ajal ratsaväes odad asendatakse püstolitega ja edaspidi isegi musketitega. Püstolitega ja musketitega ratsaväe varustamine viis ta arengu hoopis valele teele, kuna nüüd jäi ratsaväe peamiseks võitlusviisiks tulelahing hobuse seljast. Endiselt puudub ratsarünnak. Selle asemel lööb õitsele aga täies hiilguses organiseeritud tulistamine ehk n. n. „karakol“, mis aga mingisuguseid positiivseid taktikalisi tulemusi ei anna.

Ratsarügemendi reserv-ohvitseride sektsiooni juhatus 1937. a. Vasakult: abiesimees dr. med. vet. J. Tomberg, esimees n. ltn. E. Ilp, sekretär n. ltn. J. Pärilin, laekur n. ltn. H. Bergmann.

Ratsaväe täht lööb uuesti särama XVII sajandi geniaalsema juhi Gustav Adolfi ajal. Gustav Adolf komplekteerib ratsaväge parimate sõduritega, piirab eskadronide viirgude arvu 4-ga ja isegi 3-ga, organiseerib 3—4-eskadronilised rügemendid ja kahe- rügemendilised brigaadid. Soomuskate kergendatakse miinimumini, alale jäetakse ta ainult kūrassiiridele. „Karakol“ keelatakse. Ainult esimene viirg võib anda kogupaugu püstolitest, mille järele kõik, haarates terarelva, ründasid vastast.

Gustav Adolf on ka esimene juht, kes ratsarünnaku toetamiseks esimesena ellu kutsub ratsasuurtükiväe. Ratsaväe reorganiseerimine Gustav Adolfi poolt, tema otstarbekohane kasutamine ja juhtimine sageli kuninga enese poolt, annab ka parimaid tulemusi. Rootsi ratsavägi ründab lahinguväljal, vastase taandumisel aga jälitab, eesmärgiga teda lõplikult hävitada. Gustav Adolfi enese taandumise korral leiab ratsavägi samuti otstarbekohast kasutamist. Ratsauksused ei moodustanud taandumise korral järelväge vastase passiivseks kinnipidamiseks, vaid nad teotsesid aktiivselt, s. o. ratsavägi pidi vastase tagasi paiskama.

Seesugune ratsaväe tegevus võimaldas peajõududele rahulikku taandumist. Gustav Adolfi ratsavägi teotseb, nagu näeme, aktiivselt, s. o. lahingu eel luurab, lahingus võitleb ratsa, lahingu lõppedes jälitab. Lahingu saatuse otsustab ratsavägi Breiten-

⁷⁾ Arkebuus — oma raskuse tõttu toele või hargile asetatud tulirelv.

Reservohvitseri õppustel 1937. a.

feldi⁸⁾ ja Lützeni⁹⁾ ning paljudes teistes lahingutes. Võib kinnitada, et Gustav Adolphi ajajärk on ühtlasi ka ratsaväe kui relvaliigi taassünni ajajärguks.

Vaatamata Gustav Adolphi hiilgavatele võitudele, vaatamata, et rida suuri juhte nagu vürst Eugen ja Karl XII, kasutades Gustav Adolphi taktikalisi võtteid, ei kao veel „karakol“ lõplikult lahinguväi näitelavalt. Ainult Friedrich Suure ratsaväe väelkiire edu hävitab „karakoli“. Edaspidises ratsaväe arengus esineb harva laskmine hobuse seljast.

Friedrich Suur võttis oma eelkäijalt üle halvasti ettevalmistatud ratsaväe. Tookordne ratsavägi ei kartnud midagi nii hullusti kui ratsasõitu. Esimeses Sileesia sõjas ei paista Preisi ratsavägi millegagi silma. Pärast Mollwitzi kaotust 1741. a. asus Friedrich Suur ratsaväe ümberkorraldamisele. Ta vabastas teenistusest üle 400 endise ratsaväe ohvitseri ja pani ratsaväe etteotsa uued ja andekad juhid. Erilise hoolega komplekteerib ta ratsaväge paremate hobustega ja sõduritega. Friedrich Suur keelab ära püstolitest paugutamise, seab sisse reeglipärase ratsasõidu õpetuse, paneb erilist rõhku maastiku sõidule, kiirränakutele ning ratsarünnakule koondatud massides ja karjääris. Ta tutvustab isiklikult ohvitseri ja kindraleid ratsaväe kasutamise põhimõtetega. Ratsaväe toetuseks tulega organiseerib ka ratsasuurtükiväe.

Mis puutub ratsaväe kasutamise põhimõ-

tetesse, siis Friedrich Suur kasutab ratsaväge kõigepealt lahingu otsustavuse saavutamiseks. Valitsevaks ratsaväe lahinguväiks on ratsarünnak. Rünnak pidi algama 1200—2000 sammu kauguselt ja toimus koondriivis. Rünnakuks eskadroni (eskadronis 120—160 hobust) rühmad rivistusid ühele joonele. Rühm asus esialgu kolmes, pärastpoole suurema painduvuse ja ümberrivistuste saavutamiseks, kahes viirus. See viimane rivikord on säilinud ka meie päevini.

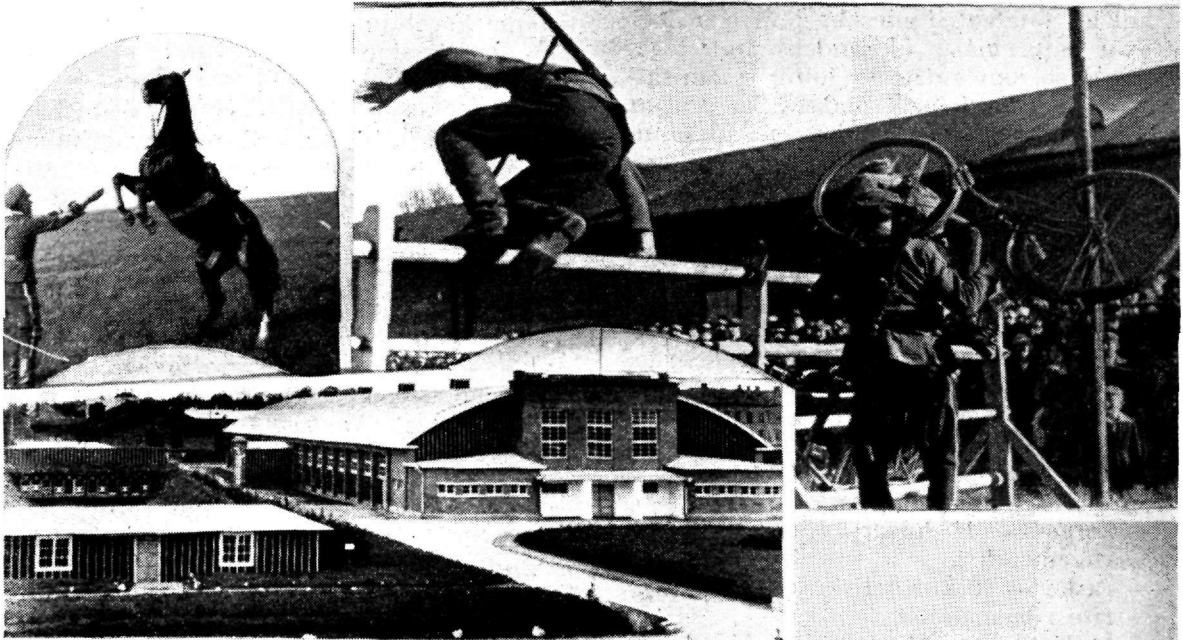
Lahingutegevuseks ta koondab kas kogu või ratsaväe suurema osa ühise juhatuse alla suurtesse massidesse otsustavale tiivale. Reeglipäraselt ta otsib lahingu otsustavust löögiga tiivale, eesmärgiga vastase seljataha välja jõuda. Ratsavägi pidi kõigepealt purustama vastase ratsaväe, siis löögi andma vastase jalaväe tiivale ja seljataha. Friedrich Suur kinnitab, et ratsaväe tegevuse saladus ja suurema edu pant seisab ta kiiruses ja liikuvuses. Ratsaväe kiire tegevuse tõenduseks on lahing Rossbachi all 05. 11. 1757. a., kus ratsavägi Seydlitzi juhtimisel ründas kõigepealt vastase ratsaväge tiivalt ja seljatagant, seljäarele jälitas löödud ratsaväge ja lõpuks ründas veel vastase jalaväge.

Peale eespool mainitud Friedrich Suure aegse ratsaväe omaduste tuleb veel alla kriipsutada selle ratsaväe eeskujulikkumoraali ja vaimu. Selle vaimu loojaks oli

⁸⁾ 17 (30). 09. 1631. a.

⁹⁾ 6 (16). 11. 1632. a.

Pilte rügemendi ratsavõistlustelt ja ratsastamise alalt.

Ülemised kaks rida: momente 1937. a. kevadistelt ratsa- ja ratturvõistlustelt; all vasakul: rügemendi ratsla; all paremal: kindralmajor Jonson auhindu välja andmas kevadistel ratsavõistlustel.

Friedrich Suur, Zieten ja Seydlitz. Nende moraalsed omadused kajastusid ka ratsamassides. Friedrich Suure ja Seydlitzi kadudes kadus ka see imestamisväärne vaim.

Friedrich Suure ajastut nimetatakse täie õigusega „ratsaväe kuldseks õitseajaks“. Siin võime jällegi kinnitada, et suure juhi olemasolul täidab ratsavägi

oma relvaliigi kohustusi kõige paremini. Seydlitzi ja Zieteni omadused lasevad aga täie õigusega kinnitada, et „ratsaväe ajalugu on tema juhtide ajalugu“.

Selle vaimu langust näeme ka kõige selgemini Napoleoni ajajärgul, kus preisi ratsavägi sammub kaotuselt kaotusele. Ratsavägi oli formaalselt säilinud, kuid miski ei tuleta enam meelde ta hiilgeaega. Oli säilinud ilma tuumata väline kest.

Ratsaväe üldine edaspidine areng ei jää aga seisma, vaid ta täht lööb uue hiilguga särama, tänu Napoleonile, sellele geniaalsemale juhile, keda sõjaajalugu tunneb.

Napoleon ei muuda ratsaväe võitlusviise. Preisi eeskuju jääb endiselt maksma. Küll muudab ta aga põhjalikult ratsaväe kasutamise põhimõtteid. Ta muudab ja suurendab ka ratsaväe ülesandeid nii lahinguväljal kui ka sõjateatril enesel. Napoleon loeb ratsaväe suuremaks ülesandeks luuretegevuse. Napoleoni ratsaväe luure organisatsioon on põhimõtteliselt maksev ka praegu.

Lahingu ajal seisis ratsaväe ülesanne otsustavas pealetungis lahingut otsustaval momendil. Ratsaväe ülesannete hulka kuulus ka organiseeritud jälitamine. Napoleoni ratsaväe kasutamiskiiside põhimõtted on maksvad kaasajani, mispärast ka ratsaväe ülesandeid klassifitseeritakse; ratsaväe tegevuseks enne lahingut (luure), lahingu kestel (osavõtt pealetungiga lahingut otsustaval momendil), lahingu lõppedes (jälitamine).

Napoleoni ratsavägi jagunes kergeks, raskeks ja keskmiseks. 1811. a. koosnes Napoleoni ratsavägi:

- kerge — 44 husari- ja ratsaküttide rügemendist,
- raske — 16 kürassiiride ja karabiinrite rügemendist,
- keskmine — 33 draguni- ja ulaanirügemendist.

1800. a. moodustas Napoleon ratsadiviisid, mis koosnesid 2—3 brigaadist; brigaad kahest rügemendist. Rügement koosnes neljast eskadronist, eskadron kahest à 116 hob. kompaniist.

Napoleoni ratsaväe tegevuse ülesannetesse kuulus ühtlasi ka kätte tegevus, mille tulemuseks oli nii sageli vastase valele arvamisele viimine. Kõige kujukamalt ilmes see manöövrivis Ulmi alla¹⁰⁾.

Ratsaväeta poleks Napoleon Napoleoniks ja ratsaväeta poleks ta sõjakäigud ning lahingud omanud välkkiire ootamatuse iseloomu. Kui 1812. a. tema vana ratsavägi hukkus ja see tuli asendada väikesearvulise surrogaadiga, kahvatusid ka Napo-

leoni saavutused, vaatamata ta geniaalsusele. Napoleon ise kinnitab: „Kui ma oleks Lützeni¹¹⁾ ja Bautzeni¹²⁾ päevald omanud küllaldaselt ratsaväge, oleks ma Euroopa uuesti vallutanud“. Ratsaväe puuduse peapõhjuseks on asjaolu, et teda ei saa improviseerida. 1813. a. ärkavad ellu küll kõik teised väeliigid, välja arvatud ratsavägi.

Ratsavägi moodustas Napoleonil iseseisva ja ühise juhi all oleva massi. Armeed kasvades kasvas ka arvuliselt ratsavägi. Nii näeme, et 1796. a. iseseisev ratsavägi koosneb 4000 mõõgast, aga 1812. a. 40 000-st.

Friedrich Suure ja Napoleoni ratsavägi omas aga ühe nõrga külje. Ratsavägi polnud võimeline võitlema jalustatult. Seda saab ka Napoleon ise aru, kuid siis on juba hilja. Nii kirjutab ta Püha Helena saarel: „Kogu kergel ja rasket ratsaväge peab varustama karabiiniga. Ratsavägi peab oskama tulevõitlust pidada niisamuti kui kompanii ja pataljon.“

Ajajärk peale Napoleoni on reaktiiviks kõige selle vastu, mis seoses oli Napoleoniga. Ratsaväe taktikas, tema edaspidises arengus, hüljatakse kõik otstarbekad ja hiilgavad Napoleoni põhimõtted. Ratsavägi hakkab uuesti langusele vastu minema. Põhjus on lihtis: geniaalne juht, otsustavad lahingud ja ratsavägi moodustasid tugeva terviku; juhi puudusel kadusid ka suured võidud, kadus võidurikas ratsavägi.

Elustava voolu ratsaväe arengusse ja taktikasse toob Ameerika Ühendriikide kodusõda 1861—1865. a. Mõlemad sõdivad pooled omasid suurearvulist ratsaväge. Selles sõjas ratsavägi kasutab uut võitlusviisi: ilmneb lahkriivi, ratsavägi teotseb ka jalustatult, ratsarünnakute aegu leiavad kasutamist püstolid. Ratsaväe liikuvus ilmneb senini nägemata piirides. Ratsaüksused katavad suuri maa-alasid lühikese aja jooksul (üks 1000 km retk sooritati 24 päeva jooksul). Ameerika Ühendriikide kodusõja kogemused ei leidnud küllaldast ärakasutamist, mis seletatav sõjateatri kaugeusega Euroopast ja sõja iseärasustega Ameerikas.

Saksa-Prantsuse sõda avab ratsaväele uue ajajärgu.

Sõja algus langeb ühte vintpüssi tarvitamisele võtmisega. Prantslaste vintpüssist „Chaspeau'st“ nõuti tulistamist 800—1000 m peale, laskeulatuse juures 1200 m; sakslaste vintpüss „Dreise“ oli laskeulatu-

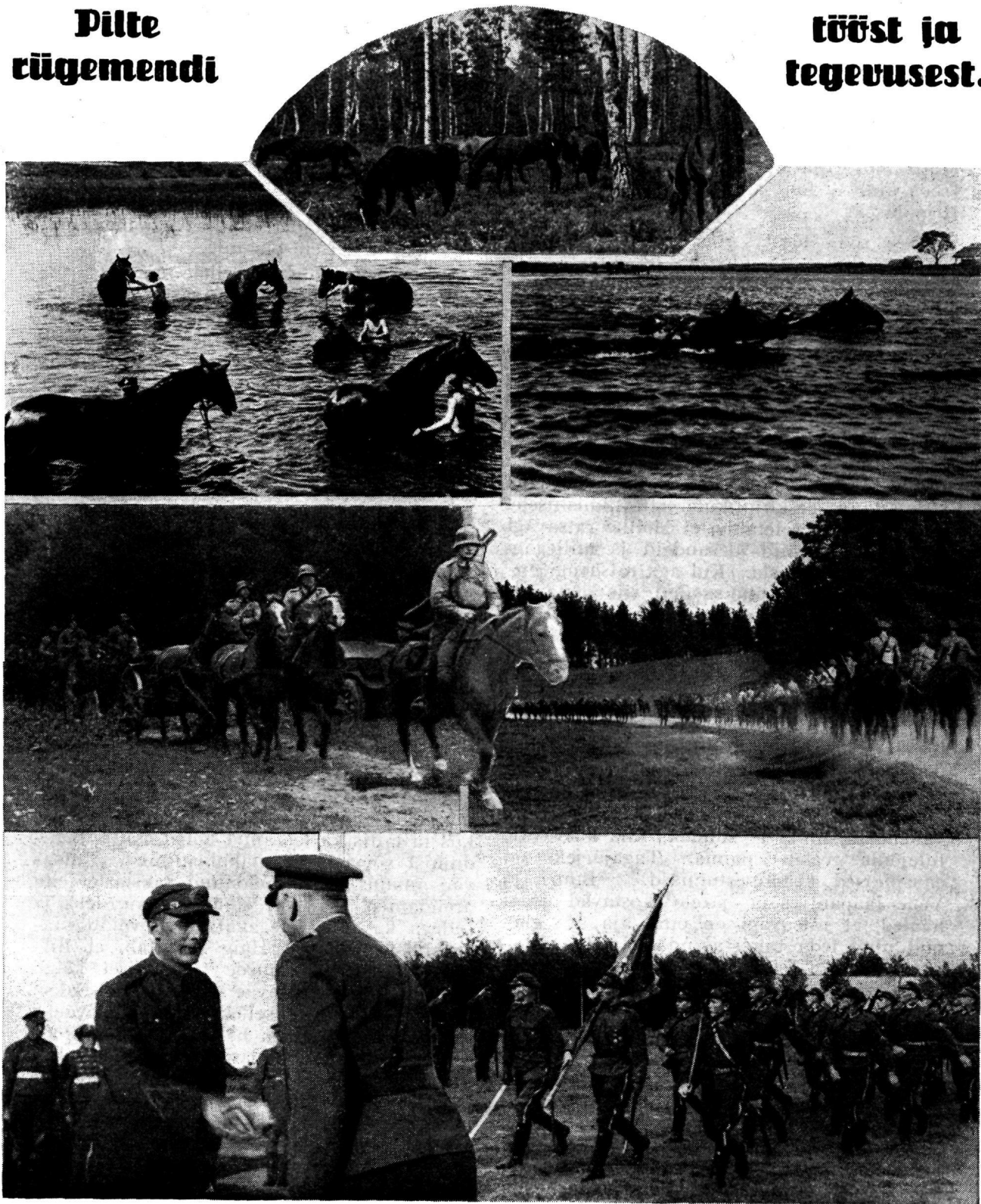
¹⁰⁾ 11—17. 10. 1805. a.

¹¹⁾ 02. 05. 1813.

¹²⁾ 19—21. 05. 1813.

**Pilte
rügemendi**

**tööst ja
tegevusest.**

*Ülalt ridade kaupa, vasakult paremale: hobused koplis Mustojal; hobuste pesemine; luur-
püürid jõge ületamas; rk eskadron õppustel; eskadron rännakul; rügül tervitab maailma-
meister n. a. o. Kivioja võistlustelt saabumisel; paraadimarss pärast noorte vannutamist.*

selt nõrgem prantsuse omast, tulistades 600 m. Tulirelva laskeulatus raskendab tunduvalt ratsaväe tegevust. Friedrich Suure ja Napoleoni aegsed ratsarünnakud lähevad väga kalliks maksma. Ratsarünnakud ei anna ka enam oodatud tagajärgi. Ratsarünnakud Wöerthi all¹³⁾ (prantsuse kūrassiirid) Cravelotti¹⁴⁾ ja Mars la Touri all¹⁵⁾ (sakslased) ning Sedani all (prantslased) on selle tõenduseks.

See sõda tõestas aga ratsaväe äärmist vajadust luure- ja julgestus-ülesannete täitmiseks. Need ülesanded jäävad ka pärastpoole ratsaväele peamisteks.

Ajajärgul Napoleonist maailmasõjani oli üheks suuremaks sõjaväe juhiks Moltke. Moltke kui suurepärane organisator, valmistas oma armeed eeskujulikult sõjakäiguks ette. Moltke oskused aga sõjapidamise läbiviimises ja juhtimises lahinguväljal olid piiratud. Sõjakäigu võitis Moltke mitte sõja enese jooksul, vaid juba enne sõda, tänu eeskujulikule ettevalmistusele. Sellega on ka seletatav, et Moltke ratsavägi ei saa vastutavaid ülesandeid ja millegagi eriti silma ei paista. Kui aga ratsavägi enne Sedani vägede ette saadeti, siis vaatamata ta organisatsioonilistele puudustele, teotse ta rahuldavalt. Tema avastas Mack-Mahoni ränniku Chalonist Sedani peale ja sellega valmistas ta ka Sedani katastroofi¹⁶⁾ ette.

Edaspidised sõjalised sündmused Inglise-Buuri sõjas 1899—1902. a. ja Vene-Jaapani sõjas 1904—1905. a. kriipsutavad veel väljapaistvamalt 1870—1871. a. õpiseid alla. Ratsavägi ei oma veel siingi võitlusvahendeid, mida ta suudaks üha kasvavale tulejõule vastu panna. Tagajärjeks on edaspidised ebaõnnestumised. Buuri ja Vene-Jaapani sõja järele kostavad isegi hääled, et ratsavägi on oma aja ära elanud ning teda tuleb asendada sõitva jalaväega.

Maailmasõjaks polnud ratsavägi, tänu valele doktriinile ja halvale organisatsioonile, sugugi ette valmistatud. Ratsavägi ei leia kasutamist suurtes massides. Tema omadusi ei kasutata ära ka teotsemiseks laialdastel aladel välistel tiibadel. Ratsavägi jaotatakse ühetaoliselt kogu rindele. Niimoodi ta moodustas jõuetu kordoni. Kui maailmasõjas ratsavägi mõnikord teotseb 2-, 3- või 4-diviisiliste korpustena, siis aktsiooni õnnestumiseks ei võeta õigeaegselt peagu midagi ette. Rahuajal puudusid korpuste juhatused, Saksamaal isegi diviisi juhatused.

Tehnika areng ja kasvav tulejõu võim-

us leiab täielist ignoreerimist, ehkki Saksa-Prantsuse, Buuri ja Vene-Jaapani sõja kogemused siin asjaosaliste silmad oleks pidanud avama. Võitlus jalustult on põlguse all. Valitseb ikkagi veel vaade, et lahingu otsustavuse peab andma ratsarünnak terarrelvaga ja koondatud rivikordades. Jalavägi ei tunne seesuguseid eksperimente: ta omab vastavad juhatused juba rahuajal, omab vastava lahingudoktriini. Pole siis ka midagi imestada, et ratsavägi maailmasõjas suruti teisele plaanile.

Vaatamata kõigele sellele on ratsavägi suutnud ka maailma- ja pärastistes sõdades väärikalt esineda. Nii 1915. a. Vene 9. armee maikuu lahingutes ei saavuta võitu mitte armee viis korpust, vaid selle mängib kätte 3. ratsakorpus oma lõõgiga austerlaste paremale tiivale Zastavna-Czernovietsi suunas. Lahingutes Vilno all 1915. a. sügisel mängib peaosajadiviisiline v. Carnieri ratsakorpus, kes tegevusega Swientsanõ, Smorgon, Moloddeczno suunas murrab venelaste vastupanu ja sunnib neid Vilno alt taganema. 1915. a. kevadiste lahingute aegu Leedus ja Kuramaal ning 1916. a. detsembris Rumeenias saksa ratsakorpuste tegevus on võidu saavutamisele tublisti kaasa aidanud. 1918. Palestiinas n. n. „Kõrbe korpuse“ tegevus kutsus esile türklaste täielise lüüasaamise. Bulgaaria sõjaväe kapituleerimisele aitas mõjuvalt kaasa Juinot-Cambetta prantsuse ratsabrigaad, lõigates Uskübis bulgaarlaste taandumisteed läbi. 1918. a. sakslaste edu ebaõnnestumises läänrindel mängis suurt osa inglise ja prantsuse ratsavägi kiire ja õigeaegse ilmumiseega kõige ohtlikumatesse kohtadesse, kus ta täitis ka tekkinud lõhed, kattis taandumist või jalaväe mahalaadimist. Ratsaväe puudus ei võimaldanud sakslastel edu arendamist 1918. a. rinde läbimurdel ja sellega ka juba käegakatsutava võidu saavutamist. Marssal Haig kinnitab, et liitlased kartsid läbimurde teostamisel kõige rohkem saksa ratsaväe ilmumist. Saksa ratsavägi oli aga selleks ajaks jalaväeks ümberformeerimisega hävitatud. Positsioonisõja lahingute keerises unustasid juhid ajaloolise tõsiasja, et ratsaväeta pole otsustavaid võite. Seda tõsiasja kriipsutab ka marssal Haig alla, lausudes: „On võimalik, et teised väeliigid võidavad lahingu, kuid ainult ratsavägi muudab lahingu võidu tasuvaks.“ Selle põhimõtte kohaselt kavat-

13) 06. 08. 1870.

14) 18. 08. 1870.

15) 16. 08. 1870.

16) 01. 09. 1870.

sesid ka prantslased ja inglased oma ratsaväge ära kasutada 1918. a. võidurikkas vastupealetungis, kuid sakslaste kapituleerimine tõmbas sellele kavatsusele kriipsu peale.

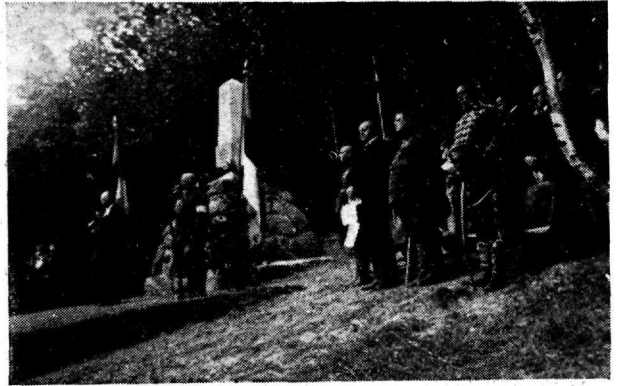
Poola - N. Vene sõjas asub ratsavägi ühele tasemele jalaväega. Ratsaväe olemasolu pole veel maha maetud, ta tõstab uuesti oma relvaliigi lipu kõrgele. Marssal Pilsudski, nagu kõik suured juhid, koondab ratsaväe otsustavaks tegevuseks massidesse. Nii Vilno vallutamine 1919. a. ratsabrigaadi poolt, Koziatini vallutamine 1920. a. ratsadiviisi poolt, pole muud kui ratsaväe masside saavutus. Poola - N. Vene sõja lõpuks oli poola ratsavägi koondatud põhjas 3 ja lõunas 12-rügemendilistesse massidesse. Vastaspole, Budennõi, ratsaar mee kutsus omakorda esile poola rinde parema tiiva kokkuvarisemise. Vähe jäi puudu venelaste otsustavast võidust. Vastutegevus Budennõile hakkas ainult siis vilja kandma, kui poola ratsavägi reorganiseeriti ümber ja allutati vastavale juhile. N. Vene kodusõjas mängis ratsavägi esmajärgulist ja otsustavat osa.

Kokku võttes võib öelda, et ratsaväe taktika pärast maailmasõda põhjenes nagu jalaväe endagi kahele peamisele omadusele, s. o. tulejõule ja liikumiskiirusele.

Ratsaväe kasutamise sellesisulised põhimõtted pole uudiseks. Napoleon oma Püha Helena saarel kirjutatud mälestustes ütleb: „20 000 ratsanikku 120 suurtükiga on sama, mis 60 000 jalaväelast sama arvu suurtükkidega.“ Ratsaväe liikuvuse põhimõte on siin äärmiselt silmapaistvalt alla kriiputatud. Et maailmasõjas ratsavägi ei suutnud näidata, milleks ta võimeline oli, tuleb panna juhtide süüks, kes tema ajaloolised algelised kasutamispriinitsiivid olid unustanud.

*

Meie ei tea, milliseks tegelikult kujuneb tulevikusõda. Meie võime seda ainult üldiselt ette aimata. Kuid maailmasõda ja pärastised sõjad kinnitavad ajaloolist tõsiasja: kus pole tegemist vastase kurnamisega, vaid tema hävitamisega otsustavas lahingus, on hästi organiseeritud, otstarbe

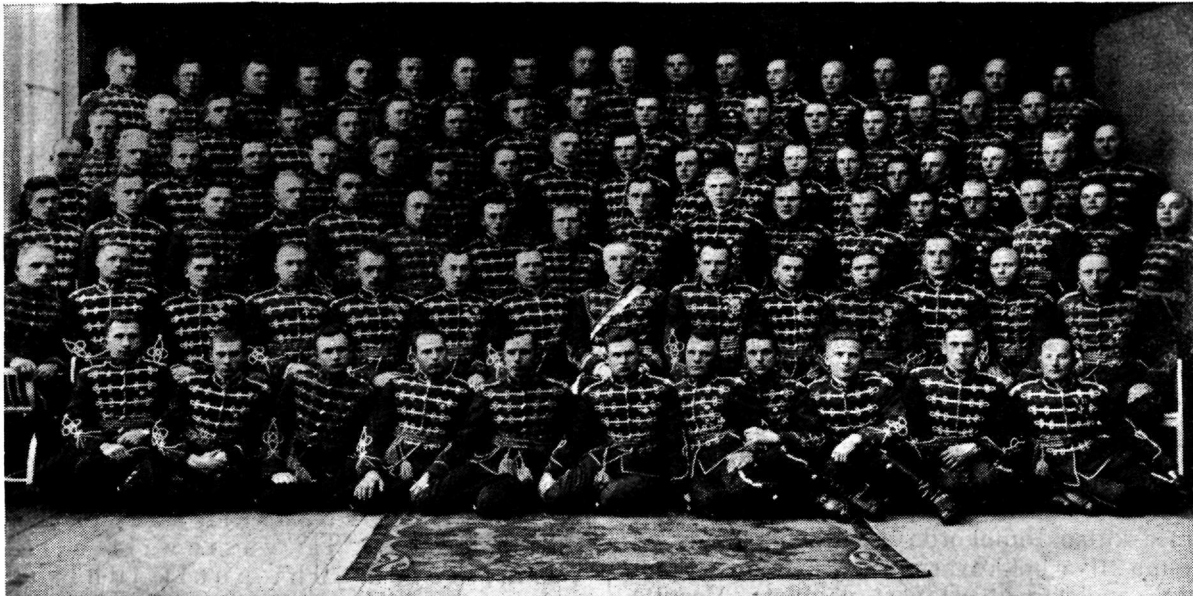
I Ratsapolgu Munamäe lahingus langenud kangelaste mälestussammas Munamäe jalal.

ja olukorra kohaselt kasutatud ning tugeva ja vastavalt ettevalmistatud juhi poolt juhitud ratsamasside olemasolu vajaline. Seda on riigid kaasajal aru saanud. Nii näiteks omab Poola 32-miljonilise rahva peale 90-rügemendilise jalaväe juures 40 ratsarügementi. Sakslased, omades 18 ratsarügementi¹⁷⁾ (ratsaväe reorganiseerimine on praegu käsil), omavad selle kõrval suure reservi, mille aluseks on era ratsasporti ühingud ühes 120 000 väljaõpetatud hobusega. Praegused ratsarügemendid on ainult tulevastele ratsamassidele kaadriks. N. Venes on ratsaväe arv võrreldes 1914. a. jalaväega suhteliselt tõusnud. 1914. a. oli Venemaal 308 jal. rügemendi (kaks küti-rügementi on arvestatud ühele jalaväerügemendile võrdseks) kohta 112 ratsarügementi, mis suhteliselt teeb välja 3:1 vastu, kuna praegu see suhe teeb välja 2:1 vastu.

¹⁷⁾ Vaata „Sõdur“ nr. 1—2 s. a. „Nõukogude Vene ja Saksa ratsaväe lahingudoktriini võrdlus.“

Allikad.

- 1) Dipl. major Żoltek Mitkiewicz Leon „Taktyka“ Grundziadz 1927.
- 2) Kol. Tomberg „Sõjakunsti evolutsioon“ K. S.-kooli loengud 1937. a.
- 3) Dipl. kol. K. Drucki Lubecki ja dipl. major Z. Crabovski „Taktyka Kawalerji“ Warszawa 1934. a.
- 4) Sõdur nr. 1—2 s. a. „Saksa ja N. Vene ratsaväe lahingudoktriini võrdlus.“
- 5) Hermann Franke, Generalmajor a. D. „Handbuch der neuzeitlichen Wehrwissenschaften“, Berlin und Leipzig 1936.

Ratsarügemendi ülejateenijaid ühes rügemendiülemaga.

Ratsarügemendi Ülejateenijate Kogu tekkimine ja arenemine.

Ratsarügemendi XX aastapäeval võib rügemendi Ülejateenijate Kogu kui niisuguse tegevuse vaatlemisele tulla märksa vähema aja, nimelt 13 a. eest. Kuigi ülejateenijate instituut loodi juba 1920. a., ei tekkinud rügemendis, nagu üheski teises Vabariigi sõjaväe üksuses, tol ajal otsekohe mõtet ülejateenijate kogu organiseerimiseks. Kui ohvitseridekogud hakkasid peale Vabadussõja ennast end. vene sõjaväest saadud traditsioonide alusel korraldama, siis ülejateenijate kogude loomiseks polnud vähematki alust, sest nagu teada, end. vene sõjaväes ülejateenijate kogusid ei tuntud.

Esimene mõte ülejateenijate kogu tarvidusest tekib rügemendis 1921. a., kuid siis jääb sellekohane nõupidamine mõnede vanemate ülejateenijate vahel vaid omavaheliseks jutuks ja tegudeni ei jõuta. Teistkordselt kerkib sama mõte aasta hiljem üles, nimelt 1922. a., mil 20. novembril mõnede allüksuste veltveebrite algatusel peetakse omavaheline koosolek, kus otsustatakse asutada rügemendi ülejateenijate kogu. Seatakse põhikiri kokku ja esitatakse ülemusele kinnitamiseks. Arvatavasti asja uudsuse tõttu ei tea ülemus selles asjas seisukohta võtta ja põhikirja kinnita-

mise küsimus jääb lahtiseks. Samal ajal jääb ettevõetud asi ka ülejateenijaskonnas eneses soiku, kuna kogu ülesannetest ja nende tähtsusest ei suudeta veel küllaldaselt aru saada.

Kaks aastat hiljem, 1924. a. sügisel, kerkib ülejateenijate kogu asutamise mõte peamiselt veltv. A. Andresson'i eestvõttel uuesti ja seekord jõulisemalt üles. Hangitakse koosoleku pidamiseks ülemuse luba, mis järele astubki esimene üldkoosolek 8. oktoobril 25 ülejateenija osavõtul kokku. Koosoleku ruumiks on saadud kasutada tolleaegse ühisköögi söögisaal; seal võtabki koosolek vastu ühemeelse otsuse kogu asutamiseks. Samas valitakse ajutine juhatus, kellele tehakse ülesandeks koostada kogu põhikiri. Põhikirja koostanud, esitab ajutine juhatus selle 22. oktoobril vastuvõtmiseks. Rügemendiülema poolt leiab põhikiri kinnitamist 28. oktoobril. Sellest päevast peale hakkab kogu seadusliku organisatsioonina oma elu arendama.

Nagu iga algus on raske, nii oli ka seda kogu esimesed aastad. Kõik see, mida kogu praegu omab — oma kinnisvara, oma sisse- seade, oma laenu-hoiu-omaabikassa üle 20 000 krooni põhikapitaliga — oli siis olemata,

millest siis unistadagi ei osatud. Ei ruume, ei sisseseadet, ei mitte vähe- matki, mida oleks võinud omaks nimetada. Oli vaid eestvõtjate kui ka terve kogu hea tahe, mis teda kõi- gist raskustest praegusesse olukorda üles on viinud.

Kogu esimesteks sammudeks oli oma ruumide soe- tamine. Olukord, kus ju- hatas pidas oma koosole- kuid kord ühes kord teises allüksuses, peamiselt kuu- lip. eskadroni kantseleis, üldkoosolekuid kord ühis- köögis, kord staabi kantse- leis, ei olnud kuigi soodus kogu tegevuse arendami- seks. Kuid see ajajärk oli möödapääsematu. Enne kui asuda kogu tegevuse arendamise- le, pidi kogu ennast koondama, koguma oma ümber rohkem liikmeid, sest tol ajal, enne Sv. üleajateenijatekogude põhikirja maks- mahakkamist, oli kogust osavõtt vabatahtlik.

Kulub ligi 2 aastat, enne kui kogu tun- neb endal juba nii palju jõudu olevat, et võib endale võtta esimese üürikorteri era- majas (Tallinna tän. nr. 51). See sünnib 1926. a. suvel. 3. oktoobril peab kogu juba esimest üldkoosolekut oma ehkki üüritud ruumes. Ruumide üürimisega saab kogu endale „jalad alla“, sest olgugi et juba enne ruumide soetamist kogu oli alustanud te- gevust, nagu asutanud laenu-hoiu-omaabi- kassa, aluse pannud raamatukogule, koos- tanud ajutise kodukorra, asunud sidemete loomisele teiste kogudega, korraldanud mit- mesuguseid võistlusi (ratsasõidus, möögaga raiumises, suusatamise hobuse taga) jne. — oli tegevus siiski piiratud. Oma ruumes avaneb kogul võimalus taotleda oma tege- vust mitmekülgselt kogu eesmärkide koha- selt.

1. jaanuarist 1928. a. Vabariigi Valitsuse poolt maksmapandud „Sv. üleajateenijate- kogude põhikirja“ toob kogu ellu uut hoogu ja jõudu; kogust on saanud täisväärtuslik juriidilise isiku õigustega organisatsioon, samal ajal on ühtlasi kergendatud ta ma- janduslikku koormat, kogu ruumide ülal- pidamise näol, mis kogule kippus raskeks minema. Senine vabatahtlikul alusel teot- senud kogu lõpetab oma tegevuse 27. ja- nuaril 1928. a., andes alustatud töö uuele kogule üle.

Uutes avarates võimalustes saab kogu teotseda 3½ aastat. Siis aga muudetakse

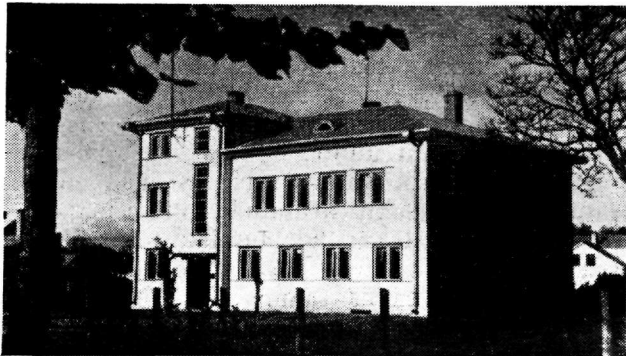

Ratsarügemendi Üleajateenijate Kogu juhatus 1937. a.

üleajateenijatekogude üüri-, kütte- ja val- gustuse kulude tasumise korda selles mõt- tes, et nimetatud kulud tasutakse edaspidi vaid ühele ühisele kogule garnisonis. Ja kuna kogu 30. XII 1930. a. mitmesugustel kaalutlustel otsustab kõige peale vaatamata teiste garnisoni kogudega ühistesse ruumi- desse mitte asuda, vaid jääda senistesse ruumidesse omal kulul edasi, lõpetatakse kogule üüri, kütte- ja valgustuskulude ta- sumist 1. juunist 1931. a.

Vahepeal on kogu ümber kolinud uude korterisse (Jaama tän. nr. 10), kasarmutele veidi lähemale; senised ruumid olid üksuste ümberpaigutamise tõttu kõigist üksustest eemale jäänud, mistõttu nende kasutamine osutus raskeks. Juhatus püüab küll leida ruume kasarmute läheduses, kuid see ei lä- he korda, peab leppima Jaama tänaval saadud ruumidega. Kuna uues korteris on üldkoosoleku ruum (ühtlasi peosaal) võrd- lemisi väike, ruumide ülalpidamine seejuu- res aga kulukas, tõstab 1932. a. kogu esi- mees veltv. A. Andresson küsimuse üles oma maja muretsemiseks. Küsimus iseene- sest kogule enam uudne ei olegi, sest juba 1928. a. on seda küsimust sama esimehe al- gatusel üldkoosolekul arutatud; sobiva maja ehk ehituskruundi mitteleidumise tõttu on aga asi senini seisnud. 1932. a. kevadel aga avaneb sobiva koha saamiseks võimalusi, sest kasarmute otsesed läheduses tuleb pla- neerimisele ja kruntidena müümisele end. Daugulli aiaplats. Juhatus omal koosole- kul 25. mail leiab kogu arenemise huvides vajalikuks osta nimetatud maaalast kogule tarvilik ehituskruunt. Oma otsuse esitab ju- hatas 27. mail erakorralisele üldkoosoleku- le, kus rõhuva häälteenamusega (75 häält

poolt, 2 vastu) otsustatakse osta Puiestee ja Kasarmu tänavate nurgalt 1572 rtm. suuruses ehituskruunt. Sellega on esimene samm oma maja soetamiseks tehtud, juhatusel jääb vaid asja vormaalselt teostada. Sama aasta 28. septembril otsustab uus üldkoosolek ehitada ostetud ehituskruundile kogule maja kuni 20 000 kr. väärtuses. Selle otsuse vastuvõtmisega suundub kogu tegevus peamiselt maja ehitamiseks tarvilikkude ettevalmistuste tegemiseks; kaalutakse majaplaani, tehakse eelarveid ning talveteetulekul asutakse hoogsalt ehitusmaterjale ostma. 1933. a. kevade tulekul tehakse ehitustöödega kohe algust. Ühtlasi kolitakse kokkuhoiu mõttes üürikorterist välja, sisseasetetult ajutiselt paigutatades kasarmu ruumidesse. 27. juunil leiab aset nurgakivi panemine maja alusmüürisse. Kuna rügement sel ajal juba laagris, siis toimub see tseremoonia ilma pidulikkuseta; kohal olevad juhatuseliikmed asetavad müüri sisse vasktoru, millesse pandud sellekohane akt kõigi kogu liikmete allkirjadega ja käibel olevad metallrahad. 22. juulil on majal juba sarikad peal ning aasta lõpuks on tööd nii kaugel, et kogu võib 7. detsembril esimest korda oma a s m a j a s üldkoosolekut pidada. Maja avamise talitus toimub pidulikult 21. detsembril. Aukülastisena on sellest osavõtma ilmunud tolaegne diviisiülem kindralmajor N. Reek VR I/2, II/2, II/3, kes on suhtunud kogu ettevõtte heatahtlikult, ehitustöid nii mitmel korral isiklikult jälgimas käinud ja seejuures tarvilikke juhtnõure annud, rügemendi ohvitseride kogu koos tolaegse rügemendiülema kolonel P. Bassen-Spilleriga täies koosseisus, garnisoni ülem, diviisi staabi ülem, diviisi intendant,

Ratsarügemendi Üleajateenijate Kogu maja.

teised Tartu garnisonis asuvate väeosade ja üksuste ülemad, esindajad politseist, kaitseväelastest, seltskonnast ja ajakirjandusest.

Maja iseenesest ei ole aga sel ajal veel sootukski valmis. Väsimatult ja hoolega tehakse iga aasta selle juures tööd, et aga muuta seda nägusamaks ja kodusemaks. Viimane lihv antakse majale 1936. a. suvel väliskrohvimisega ja käesoleva aasta suvel senini värvimata sisemiste ruumide remonteerimisega ja maja ümbruse — aia — kaunistamisega.

Vahepeal (1. aprillist 1935. a.) on Sõjaministri heatahtlikult otsusel kogu maja põrandapinnast võetud teatav osa riigi ülal pidada, mis kogule toob majanduslikult kergendust ja soodustab tema edasirühkimist.

Nii on kulunud 5 pikka aastat, täis raskusi, muret ja hoolt, enne kui kogu maja on saanud seisukorda, milles ta rügemendi XX aastapäeva külalisi vastu võtab. Kogu võib nüüd rahulikult vaadata tulevikku, sest ta töö on vilja kannud. Kuid võttes maja ehitamist mitte kui lõpusihti, mille saavutamises võib jääda puhkama, vaid kui head ja otstarbekohast abinõu põhikirjas üles seatud eesmärkide saavutamiseks, tahab kogu seda suurema innuga asuda nende alade teostamisele, mis viimasel ajal maja ehitamise muredega võib-olla tahaplaanile olid jäänud. Kuigi kogu on maja ehitamise kõrval teinud pidevalt tööd ka muudel aladel, nagu loonud tugeva laenuhoiu-omaabikassa, maksma pannud üksikasjalise kodukorra, seda juba kahel korral olude kohaselt muutes ja täiendades, korraldanud laskevõistlusi (enne ÜLÜ-de ellukutsumist kuulus ka laskeala kogu tegevusse), suusatamisvõistlusi hobuse taga, näiteettekandeid kogu oma näitetrupi ettekandel, väljasõite, ekskursioone jne., ei saa siiski salata, et pearõhk on olnud ikkagi maja juures. Nüüd maja ehitamise muredest vabanedes on kogul kavatsus hakata rohkem rõhku panema kultuur-haridustööle koguliikmete keskel, rahvus- ja sisemise ühtekuuluvuse tunde arendamisele jne. Nende läbiviimiseks jäävad järgmised 5 aastat ning rügemendi XXV juubeliaastapäeval võib vaatlemisele tulla, mis kogu oma avaras ja nägusas kodus on sel alal saavutanud.

Selleks tööks kogu rohkele perele üksmeelt, jõudu ja edu.

L. H.

Kilde Ratsarügemendi majandusest.

Kapten P. Vent.

Heites tagasi pilgu rügemendi majandusalasele rahuaja tööle, tegevusele ja saavutatud tagajärgedele, näeme, et Ratsarügement on selle ajaga ja väheste majanduslike ressurssidega palju saavutanud, eriti aga viimasel aastakümnel.

Sõja lõppedes tuli rügemendil asuda oma alalisse asukohta Tartu niiütelda asunikuna. Puudusid nõutekohased eluruumid, tallid, laod, õppeplatsid, lasketiirud, suuremateks õppusteks laagrid vajaliste ehitustega jne. jne.

On arusaadav, et see kõik mõjus õppetöö peale raskelt, kuna kuni 1930. a. sügiseni oli rügement ja eriti tallid laiali paisatud mööda linna mitmes kohas. Ratsasõidu õpusti tuli pidada lahtise taeva all vaatamata ilmastikule, kuna puudus nii vajalik ratsasõidu kinnine maneež.

Kõigist nendest raskustest ülepääsemiseks ja majandusliku külje ratsionaliseerimiseks ja õigetes praegusaja nõuetele vastavatesse rööbastesse juhtimiseks on nähtud palju vaeva.

Isegi riviallüksused on seda tööd kõvasti kaasa tõmmanud teades, et majanduslik heaolu soodustab ja ergutab võimsalt riviallüksuste tööd. Praegu 20 kilomeetriposti juures hetkeks peatudes ja hinge tõmmates võib rügement uhkusega tehtud tööle tagasi vaadata.

Aastate kestel on Lembitu kasarmute plats saanud teise ilme, kuna seal on kerkinud hulk ajakohaseid hooneid ja suuremate remontide abil on endisi vanu hooneid suudetud eeskujulikku korda seada. Rügemendi kinnine ratsla on suurimaid Balti mail.

Rügemendi säästsummadest on ümber korraldatud laod ja töökojad ning viimastes käib töö moodsate masinatega. Täiesti ümber korraldatud ja moodsate köetavate las-

kehoonetega on varustatud kõik rügemendi lasketiirud.

Elamutesse on muretsetud tarvilikku mugavat inventari. Meeskonna meelelahutuseks on rügemendi poe juures kapitaalse ümberehitusega sisse seatud ja sisustatud sõdurite lugemise- ja einetamiseruumid klubi näol.

Toidustamise alal on loodud suur ja moodne ühisköök ühes söögisaalidega. Tegevus köögis on suurelt osalt mehhaniseeritud ja köök varustatud moodsate masinatega abinõudega.

Palju vaeva on rügement samuti näinud laagri ja suvise õppevälja arendamisel Petseri Põhjalaagri ilusail Värskla lahe kallastel. Suuri ja avaraid laagri elamuid ja talle on korraldatud, puuduvaid hooneid juurde ehitatud, mis lubavad rügemendile kuude kaupa laagris asuda ja maksimum väljaõpet saavutada. Keset õppevälja asuvas rügemendi kasutada olevas Mustoja talus on välja kujundatud korralikud põllud ja hobustekoplid nõrga seedimisega hobustele roheline toidu muretsemiseks. Endised vanad setu taluhooned on aset annud uutele moodsatele hoonetele, ja varjualustele hobuste paigutamiseks suviseks roheline toidu ja puhkuse ajaks.

Tehtud töö ei ole jätnud avaldamast mõju rügemendi väljaõppe tasapinna tõstmiseks, lubades lühema aja ja vähema vaevaga saavutada oma ülesannete täitmist.

Möödunud aastate jooksul on rügement veel palju saavutanud, millest kõigest ei luba kõnelda piiratud ruum. Peab vaid tähendama, et rügement on tugev ja terve, kuna tema juhid ja sõdurid, alates rügemendi ülemast ja lõpetades noorsõduriga, elavad ja töötavad üksteisest suures arusaamises ja armastuses üksteise ja oma töö vastu.

Ühtlusjagu jalaväe organisatsioonis.

Major A. L u t s.

I.

Jalavägi kasutab oma lahinguliste ülesannete täitmiseks mitmesuguseid võitlusvahendeid, millede arv ja tüübid iga aastaga suurenevad. Koos võitlusvahendite arenguga muutuvad ka jalaväe võitlusviisid, kujunedes järjest keerukamateks ning esildades järjest uusi ja üha suurenevaid nõudeid nii reavõitlejale kui ka juhile. Selleks, et jalaväe võitlusvahendid täiel määral mõjule pääseksid, et neid õigel ajal ja kohal saaks tegevusse rakendada ja painduvalt juhtida, peab jalaväe üksus oma vastavat organisatsiooni.

Relvastus, taktika ja organisatsioon, need kolm probleemi on üksteisega väga tihedalt seotud. Ei ole võimalik lahendada üht neist, tähele panemata teist ja kolmandat.

Maailmasõtta jalavägi astus varustatuna peamiselt individuaalrelvaga. Raskeid automaatrelvi omas jalavägi võrdlemisi vähe. Kerged automaatrelvad puudusid peagu täielikult.

Jalaväe vähem organisatsiooniline üksus, jagu, ei omanud tol ajal lahingus kaugeltki seda osatähtsust mis maailmasõja lõpul ja praegu. Jaod oma suuruselt olid väga erinevad, laskurite arv jagudes kõikus üldiselt 8—14 mehe vahel. Kolm kuni neli jagu moodustasid rühma. Relvastus oli kõikides jagudes ja rühmades ühesugune.

Jaog ja rühma organisatsiooni areng maailmasõjas toimus tihedas sõltuvuses kõigi nende uute teguritega, mis kerkisid üles maailmasõjas. Kaevikusõja tekkimine ja sellest tingitud suurtükiväe ja teiste võitlusvahendite määratu kasv lõi olukorra, kus jalavägi oma senise relvastuse ja võitlusviiside juures osutus nõrgaks. Tekkis vajadus revideerida seniseid vaateid ja tõekspidamisi jalaväe relvastuse ülesannete, võitlusviiside ja organisatsiooni suhtes. Selle tulemuseks oli kergekuulipildujate ja teiste uute relvade sisseviimine laskurirühma koosseisu ning laskurirühma organisatsiooni muutmine. Endise ühtlaselt relvastatud rühma asemele tekkis rühm, mille koosseisu kuulusid püssilaskurite kõrval ka kuulipildurid. Seega jalaväe väiksemate üksuste tulejõud kasvas tunduvalt ja seda peamiselt löögijõu arvel. Vastavalt relvastusele ja organisatsioonile muutus ka üksuste taktikaline kasutamine. Tuli muuta

rivistusi ning kohandada võitlusviise vastavalt olukorrale. Endised joonrivistused ja ahelikud pidid andma ruumi omaette teotsevatele võitlusgruppidele.

Ühenduses jalaväe relvastuse, võitlusviiside ja organisatsiooni muutumisega suurenes ka jalaväe väiksemate juhtide osatähtsus. Jaoulem, kellel ei olnud täita lahingus maailmasõja algul peagu mingisuguseid vastutavaid ülesandeid, muutus võitlusgruppide taktikale üleminekul tähtsaks teguriks, kelle moraalist ja iseseisvast teotsemisostkusest olenes suurel määral lahingu saatus.

Ka pärast maailmasõda kuni käesoleva ajani on jaog ja rühma relvastus, võitlusviisid ja organisatsioon järjest arenenud.

Selles arengus on jaog ja rühma suhtes võimalik eristada peamiselt kahte suunda selle järgi, kuidas neis on organiseeritud tule- ja löögijõudude jaotus. On riike, kus laskurirühmas on eraldi kuulipilduja- ja eraldi laskurijaod (näiteks meie praegune laskurirühma organisatsioon), s. o. kus tule- ja löögijõud on üksteisest lahutatud ja koondatud rühmas omaette jagudena. Kuid on ka lahendusi, kus tule- ja löögijõud, s. o. k-kuulipildurid ja laskurid on koondatud ühte jakku ja rühmas on kõik need jaod sarnased.

Viimasena mainitud organisatsiooniga jagu nimetatakse ühtlusjagoks (Einheitsgruppe, unitarnej otdelenie).

Ühtlusjao organisatsioon on käesoleval ajal paljude riikide sõjavägedes kasutamisel. Selgema ülevaate saamiseks ühtlusjao organisatsioonist võtame vaatlusele Saksa, Austria, N. Vene, Prantsuse ja Poola laskurirühmad.

a) Saksa laskurirühm.

Saksa laskurirühm koosneb¹⁾ rühmaülemast, juhtimisgrupist ja 3 jaost.

Juhtimisgrupp koosneb 3 sidevaatlejast ja 1 signalistist.

1) Ausbildungsvorschrift für die Infanterie, Heft 2. (A. V. J.) H. Dv. 130/2a, 1935, § 223, 224 ja H. Dv. 130/2b 1936. § 327, 330.

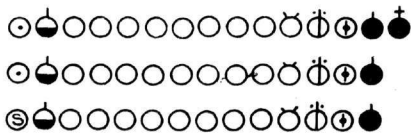
Jagu koosneb jaoülemast, grupiülemast (jaoülema asetäitja), kk-grupist — 4 laskurit, nendest nr. 1 — sihtur, nr. 2—4 — kk-laskurid; laskurigrupist — 7 laskurit.

Kokku on jaos 13 meest, ja rühmas — 44 meest.

Jaoskoosseisus on ette nähtud grupiülem (jaoülema abi), kes on jaoülema alaline asetäitja. Juhtudel, kui jaoülem on jaost eemal, asendab tema jaoülemat ilma erilise käsuta. Grupiülem juhib lahingus seda osa jaost, mida jaoülem otseselt ise ei juhata, s. o. kas kk-gruppi või laskurigruppi, vastavalt jaoülemalt saadud ülesandele (A. V. I. § 224). Jaosrännakul ja sissemurdel juhib jaoülem laskurigrupi tegevust. Sel juhul grupiülem kas juhib kk-gruppi või on jaoülemaga kaasas, viimasel juhul juhib kk-gruppi kk-sihtur (A. V. I. § 295).

Sakslased näevad ette, et kompaniis väiksemaks lahinguüksuseks on jagu. Kuid tingitult olukorrast võib ka jagu lahutada ja kk- ja laskurigruppi eraldi kasutada (näiteks laskurigruppide kokkutõmbamine jõulisemaks rännaku teostamiseks — A. V. I. § 373).

b) Austria laskurirühm.

Austria laskurirühm koosneb²⁾ rühmaülemast, juhtimisgrupist ja 3 jaost.

Juhtimisgrupp koosneb: 3 sidevaatlejast, kelledest 1 on signalist.

Jagu koosneb: jaoülemast ja 12 laskurist, nende hulgas 1 jaoülema asetäitja, 1 kk-sihtur, 1 pk-laskur ja 1 jaovaatleja.

Mõne jaoskoosseisu võib tarbekorral kuuluda ka snaipeer (optil. sihikuga varustatud sõjapüssiga).

Kokku on jaos 13 meest ja rühmas — 43 meest

Toodud koosseisust nähtub, et igas Austria jaos on peale kk veel püstolkuulipilduja (pk), mis on mõeldud lahingus vähematel kaugustel üleskerkivate hädahohtlike märkide tulistamiseks (A. V. I. II § 224).

Jaosülem juhib isiklikult jaos ja kk tuletegevust niikaua kui võimalik ning viib isiklikult jaos rännakule. Kui kk rännakule kaasa ei lähe, siis kk toetab rännakut valitud seisukohalt jaoülemalt saadud ülesande kohaselt (A. V. I. II § 223). Jaoülema asetäitja aitab jaoülemat jaos juhtimisel, täites neid ülesandeid, mis jaoülem temale täita annab.

Jagu põhimõtteliselt teotseb koos ja jaoülem ei või kunagi lasta käest jaos üldjuhtimist. Jaoslahutamist, s. o. kergekuulipildujate ja laskurimeeskondade eraldamist ja koondamist rühmas omaette tule- ja löögigrupiks eeskiri otseselt ette ei näe.

c) RKKA laskurirühm.

RKKA laskurirühm koosneb rühmaülemast, juhtimisgrupist ja 4 jaost, neist 1 granaadipildurite jagu.

²⁾ Ausbildungsvorschrift für die Infanterie III, (A. V. J. III) E-3, 1936. § 1—2 ja A. V. J. I, II E-3 1936. § 177, 180.

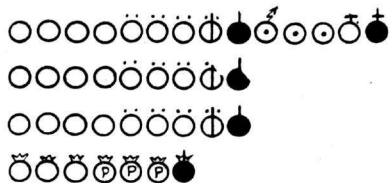
Leppemärgid:

	rühmaülem		rühmavaatleja
	rühmaülema abi		signalist
	jaoülem		pk-laskur
	grupiülem, jaoülema asetäitja		jaovaatleja
	kk-sihtur		telefonist
	kk-laadur		granaadipil. jaoülem
	kk-laskur (kk-varustaja)		granaadipildur
	vanem ja esimene laskur		granaadipildur (kapral)
	laskur		granaadipildur jaoülema asetäitja
	sidevaatleja (sidekäskjalg)		gr. pilduri abi ja gr. juurdetooja

Juhtimisgrupp koosneb rühmaülema abist, 2 sidekäskjalast ja 1 telefonistist.

Jagu normaalselt koosneb jaoülemast, kk-toimkonnast (4 meest) ja 4 laskurist.

Granaadipildurite jagu koosneb jaoülemast, 3 granaadipildurist ja 3 granaadipilduri abist.

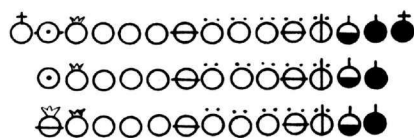
Jao ja rühma koosseis on kõikuv. Kk jaos on 9—12 meest ja rühmas 39—48 meest.

N. Vene jao ja rühma praegune organisatsioon on toodud joonisel. See organisatsioon ei ühtu maksvas eeskirjas — Boe-voii ustav pehotõ RKKa II 1927 (B. U. P. II) vastavates §-des (674, 714 jne.) ettenähtud organisatsiooniga. Selles eeskirjas käsitletakse veel laskurijagusid, missuguseid N. Vene laskurirühma koosseisus enam ei ole.

N. Vene laskurirühma uus organisatsioon on tunduvalt lahkuminev saksa ja austria laskurirühma organisatsioonist. Rühmas on peale kolme ühtlusjao veel granaadipildurite jagu (varustatud püssigranaatidega).

Vastandina B. U. P. II § 718 toodud põhimõttele venelased oma ühtlusjagu lahingutegevusel reeglina enam ei lahuta; jagu on uute põhimõtete kohaselt jagamatu jalaväe väikseim lahinguline üksus. Kuulipilduja, mis varemalt jao rünnakule minnes jäi tulepositsioonile toetama laskurite rünnakut, valmistab nüüd oma tulega rünnakut ette ja läheb siis reeglina koos oma jaoga rünnakule. Samuti ei teosta enam jagu iseseisvalt vastulööke rühma kaitserajooni sissemurdnud vaenlasele, nagu seda nõuab B. U. P. II § 696, vaid jagu püsib kohal ja teotseb ainult tulega, valmistades sellega ette kompanii teise ešeloni vastulööki. Mõistagi, et venelased sellega ei taha sundida oma väikesi jalaväe üksusi passiivseks, vaid nad soovivad sellega suurendada oma tulevõimsamaks muutunud jao kaitse püsivust. Jagu peab sel puhul kohal püsima igal juhul.

d) Prantsuse laskurirühm.

Prantsuse laskurirühm koosneb³⁾ rühmaülemast, juhtimisgrupist ja 3 jaost.

Juhtimisgrupp koosneb rühmaülema abist (allohv.), 1 granaadipildurist (kapral), 1 sidekäskjalast ja 1 vaatlejast.

Jagu koosneb jaoülemast, jaoülema abist, kk-toimkonnast (sihtur, laadija, 3 varustajat), 4 laskurit, neist üks esimene (vanem) laskur, ja 1 granaadipildurist.

Kokku jaos 12 meest ja rühmas — 41 meest.

Prantsuse jaoülem juhib jagu ühes oma abi — jaokaprali — kaasabil. Viimase peamine ülesanne on juhtida kuulipilduja tuld ja tegevust ning jao laskemoonaga varustamist.

Kallaletungi perioodil jagu liigub normaalselt kahes osas, ees kuulipilduja pooljagu, tema järel kuulipilduja tule kaitsel — laskuripooljagu. Laskuripooljagu asub joonriviisse siis, kui algab tulevõitlus individuaalrelvaga (alates 400 m). Seejuures näevad prantslased ette, et jao teotsemisruumala rinnetpidi ja sügavusse ei ole rohkem kui 50 m (R. I. II § 409). Rünnaku teotsemiseks koguneb kogu jagu kuulipilduja joonele. Rünnakule läheb kogu jagu jaoülema juhtimisel. Kuulipilduja ründab koos jaoga ja tulistab käigult (R. I. II § 420).

Granaadipildurid on normaalselt igaüks oma jao koosseisus. Kuid tarbe korral võib rühmaülem neid koondada erigruppi rühma granaadipilduri-kaprali juhatus alla (R. I. II § 473).

e) Poola laskurirühm.

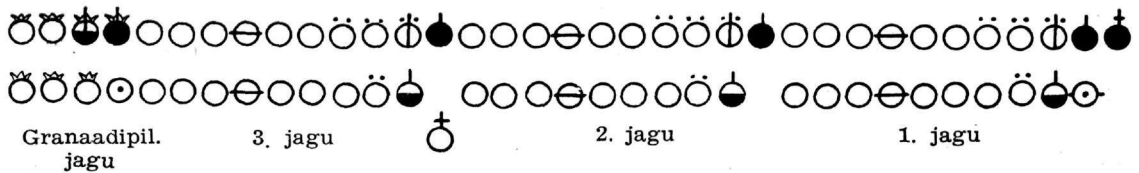
Poola laskurirühm koosneb⁴⁾ rühmaülemast, 3 allohvitserist, nende hulgas rühmaülema asetäitja ja vaatleja, 1 käskjalast, 3 jaost ja 1 granaadipildurijaost.

Jagu koosneb jaoülemast, jaoülema asetäitjast, kk-toimkonnast (4 meest) ja 13 laskurist, nende hulgas kaks vanemat laskurit.

Granaadipildurijagu koosneb jaoülemast, 2—3 granaadipildurist, neist üks jaoülema asetäitja, ja 3—4 granaatide juurdetoojast.

³⁾ Règlement de l'infanterie. Première partie (R. I. I) 1934, § 5, 204, 275, 276.

⁴⁾ Regulamin Piechoty II (R. P. II) 1934 § 110, 215.

Kokku jaos 19 meest ja rühmas — 68 meest, nende hulgas 1 ohvitser, 9 allohvitseri ja 58 laskurit.

Põhimõtteliselt poola jagu võitleb koos, kuid tarbe korral eriülesannete täitmiseks jao koosseisust võib eraldada kas kuulipildurmeeskonda või osa laskureid. Eraldatud jao-osad teotsevad üldiselt samadel põhimõtetel mis jagu. Kuulipilduja tule juhtimine kuulub igal juhul jaoülemale. Tema isiklik eeskuju on jaole käsuks. (R. P. II § 111).

Jaoülema asetäitja on jaoülemale abiks jao juhtimisel. Tema juhib ka neid jaoosi, mis on jaost nii kaugel, et jaoülem neid vahenditult juhtida ei saa.

Vanemad laskurid aitavad kaasa jao juhtimisele sellega, et otseselt mõjutavad läheduses teotsevaid laskureid märkide leidmisel, tulistamisel, hüpete tegemisel jne. Jaoülem viib rünnakule kogu jao. Kuulipildujameeskond läheb rünnakule ühes teistega, seejuures sihtur võib tulistada käigul (R. P. II § 161).

Kompanii koosseisus iga jagu kannab eri numbrit, seega igas laskurikompaniis on jaod nr. 1—9-ni.

Rühma koosseisus olev granaadipildurijagu valmistab ette ja toetab rühma rünnakut, võitleb lähemate varjete taga olevate kuulipildujate vastu jne. Granaadipildurijagu normaalselt teotseb jaoülema ühise juhatuse all. Ainult erilistel juhtudel antakse üksikuid granaadipildureid jagudele kaasa (R. P. II § 213).

Eestodud laskurirühmade ja ühtlusjagude võrdlemisel näeme, et nii ühtlusjagude kui laskurirühmade organisatsioonid on mitmesugused.

Arvuliselt on kõige suurem jagu poolakatel — 19 inimest, sellest tingitult on poola jagu ja rühm väga tugev oma löögijõu, samuti ka tule poolest.

Ühtlusjao arvuline suurus on teiste riikide sõjavägedes ca 13 inimest. Tule tugevuselt poola jaole järgneb austria jagu, kus peale kergekuulipilduja on veel kasutamisel püstolkuulipilduja. Peale selle austria jao koosseisus võib olla snaipeer, kes on varustatud vastava sõjapüssiga.

Tähelepanu väärib asjaolu, et vene, poola ja prantsuse organisatsioonid on granaadipildurid. Vene ja Poola organisatsioonid

kuuluvad nad rühma, prantslastel jao koosseisu.

Ühtlusjagude kasutamise põhimõtted lahingutegevusel on mitmesugused. Kõige painduvam on ühtlusjao juhtimine saksa sõjaväes, kus maksvate eeskirjade kohaselt jagu võib kasutada koos või lahutada kaheks eraldi teotsevaks kuulipilduja- ja laskurimeeskonnaks. Peale selle võidakse tarbekorral koondada rühmas ühte gruppi jagude kuulipildurmeeskondi tuletoetuse andmiseks ja teise gruppi jagude laskurimeeskondi — löögi andmiseks. Sakslased jätavad juhile siin teotsemisviisi valikus vabad käed, kuid nõuavad, et teotseda tuleb vaid nii, kuidas teatavas olukorras see on parem. Austria jao teotsemises on palju ühist saksa jao tegevusega, kuid otsustades vastavate eeskirjade järgi näib, et austria jao lahutamine on teataval määral piiratud.

Vene, Prantsuse ja Poola vastavad eeskirjad nõuavad jao kasutamist koos — tervikuna, välja arvatud mõned erandid. Rünnakule läheb jagu terves koosseisus ühes kergekuulipildujaga. See nõue on, vastupidiselt sakslaste nõudele, väga kategooriline. Niisuguse põhimõtte kasutamine on psühholoogiliselt teataval määral põhjendatud: sakslane oma iseloomult on suuteline teotsema üksikult või väikestes gruppides, mõned teised rahvused, näiteks, venelased ei ole aga üksikvõitlejana olnud eriti silmapaistvad. Venelane on ja jääb massi-inimeseks. Venelane ei armasta teotseda üksikult, isegi mitte elada lahus — eraldi, vaid ikka tihedalt koos. Sellega on ka teataval määral seletatav nende lahingukordade tiheduse vajadus. Eeskirja koostajad on psühholoogiliselt vaatekohalt siin õieti talitanud.

II.

Kuigi paljude suurte riikide sõjaväes jalaväejaod on oma organisatsioonilt ühtlusjaod, leidub siiski sõjalisi autoriteete, kes leiavad, et ühtlusjagu ei ole õige lahendus, kuna ta lahingutegevusel sisaldavat endas terve rea puudusi, mispärast tuleks otsida teisi lahendusi.

Ühtlusjao puudustena tuuakse ette järgmist:

1. Ühtlusjagu koosneb kahest osast — kuulipildurimeeskonnast, s. o. tulejõust, ja

laskurimeeskonnast, s. o. löögijõust. See tähendab, jalaväe noorema juhi käes on kaks isesuguste omadustega jõudu, mis nende koosseisu ja omaduste kohaselt tuleb rakendada vastavatele eriülesannetele. Sellist jagu võib juhtida kas šablooniliselt (eeskirjades ettenähtud jagude hargnemise- ja lahingukorrad) või vastavalt vaenlase tegevusele ja maastiku iseloomule.

Allohvitsner ja kapral, kes jagusid sõjakorral juhivad, teotsevad enamikul juhtudel šabloonipäraselt, nagu seda näitavad ka manöövri kogemused — kuna see on lihtsam ja kergem. Ja mis taktikalist jao juhtimist saabki nõuda jaoülemalt, kuna jao pealetungiriba on nii kitsas, et siin juba ruumiliselt puudub enamikul juhul üldse võimalus manööverdamiseks tule ja liikumisega. Samuti väga harva leidub jao kitsas teotsemisloigus (suunas) soodsat maastikku, mis võimaldab kuulipildurimeeskonnal toetada tulega oma laskurimeeskonna lööki.

Seega ühtlusjao organisatsioon ei võimalda ära kasutada maastiku omadusi ja tema juht ei saa ega ole ka võimaline ühtlusjagu kasutama vastavalt maastiku tingimustele ja vaenlase tegevusele.

2. Rühmaülemal on teotsemiseks laiem tegevusriba. Sellest tingitult oleks temal juba kergem tuld ja liikumist kokkukõlastada, kuid rühmaülemal on raskusi vastavalt maastiku tingimustele teotseda, sest tema rühma organisatsioon on niisugune, et tema peab teotsema šablooniliselt, kui ta ei taha lõhkuda olemasolevat organisatsioonilist ühtlusjagu. Kui rühmaülem koondaks näiteks kuulipildujad oma rühma paremale tiivale, kus maastik selleks soodus, tuletoetuse andmiseks vasakult pealetungivatele laskurimeeskondadele, siis on rikutud ühtlusjao juhtimise põhimõte. Jaoülema ühtlusjagu on lõhki kärjstatud. Jaoülem on oma jaojuhtimisest välja lülitatud. Tema ei tea, missugust osa peab tema juhtima, kuna ta teotsedes oma jaoga normaalselt viibib oma meeskonna (kuulipilduja või laskuri) selle osa juures, mille silmapilgul on täita tähtsam ülesanne. Rühmaülem teotses õieti, kui ta jaotas oma rühma vastavalt maastiku tingimustele. Rühma jagamise loogilise järelalusena peab rühmaülem ka jaoülemad vastavalt ära jaotama — s. o. üks jaoülemaist juhiks kuulipildurimeeskonna tuletegevust, teine — laskurimeeskonna löögitegevust. Kuid see pole jaoülemate ülesanne, neid pole selleks

ette valmistatud. Jaoülem ei ole siis enam jaoülem.

Seega rühma koosseisus on ühtlusjao kasutamisel raskusi; kuna kõik jaod on ühesugused, siis rühmaülem peab tarbe korral lõhkuma organisatsioonilist üksust — ühtlusjagu, eraldades omaette teotsemiseks olukorrale vastavalt kuulipildurija laskurimeeskondi. Ühe jaoülema alluvad satuvad teise jaoülema alluvusse, mida ei saa pidada õigeks juhtimise seisukohalt. Jaoülemale esitatakse liiga suuri nõudmisi. Jaoülemalt, sellelt jalaväe väiksemalt ja taktikaliselt kõige vähem ettevalmistatud juhilt nõutakse taktikaliselt rohkem kui tema lähemalt ülemalt. Temalt nõutakse ühtlusjaos tule ja liikumise juhtimist ja kokkukõlastamist. Tema peab suutma juhtida rühmas koondatud kuulipildurimeeskondade tuld või laskurimeeskondade lööki, s. o. nõutakse seda, milleks teda pole ette valmistatud.

3. Jaoülema ettevalmistus eespooltoodud ülesannete täitmiseks nõuab rohkem aega, kui seda võimaldab sõjaväe sundajateenistuse kestus. Temale esitatavad nõuded juhtimise alal nõuavad temalt palju suuremat intelligenti ja iseloomu, kui seda pakub üldiselt seni jalaväe noorema juhi ettevalmistamiseks määratav kontingent.

Juhul, kui jaoülem on pandud juhtima kas koondatud kuulipildurimeeskondade tuletegevust või koondatud laskurimeeskondade löögitegevust, ei ole sõdurid lahingus tähtsamal ja otsustaval hetkel, rünnaku momendil, oma alalise lähema ülema, vaid võõra jaoülema juhtida. Seda aga ei saa õigeks pidada juhtimise põhimõtte seisukohalt. Lahingus on normaalne, et sõdurit juhib tema alaline ülem, kellega tema juba on harjunud, kellega teda seob sisemine side ja kelle vastu temal on usaldus.

4. Ühtlusjagude rühmas on suurenenud tulejõud, kuid seoses sellega kerkib üles laskemoona juurdetoomise küsimus rühmas jne. Kuulipildujate arvu suurenemisega suureneb ka varustusosades inimeste arv, kes peavad nendele relvadele laskemoona järele toimetama.

Kokku võttes ühtlusjagu mittepooldajate vastuväited on järgmised:

— ühtlusjao organisatsioon on paindumatu, tema juhtimine ja otstarbekohane kasutamine lahingus tekitab

Soome piirivalve ülem peale saabumist külaskäigule Eestis koos vastuvõtjatega Tallinna sadamas. Vasakult: Eesti piirivalve ülem kindralmajor A. Kurvits, Soome piirivalve ülem kolonel Tuompo, Eesti piirivalve ülema abi kol. A. Engmaa.

raskusi nii jaoülematele ja ka kõrgetele ülematele;

- jaoülemale esitatavad taktikalised nõudmised on liiga suured ja
- jaoülemat ei jõuta lühikese sundaja teenistuse kestel vajaliselt ette valmistada;
- mitmesugused ülesanded, mis esitatakse ühtlusjaole luurel, pealetungil, kaitsel jne. sunnivad lõhkuma ühtlusjagu ja kasutama eraldi kuulipildujameeskonda ja laskurimeeskonda, ning selle tõttu
- jalaväe väikseima organisatsioonilise üksuse sõdurid kaotavad jaotamise korral oma lähima ülema ning meeskond satub võõra ülema alluvusse, mida lahinguolukorras ei saa pida õigeks;
- varustamine laskemoonaga on ühtlusjagude rühmas märksa raskem, kuna laskemoona kulu on suurem.

III.

Ühtlusjao pooldajad toovad ette, et kõik suuremad sõjaväed, peale Inglismaa, on ju-

ba ühtlusjao peale üle läinud⁵⁾, mis juba ise peab tõendama seda, et on asjaolusid, mis räägivad ühtlusjao kasuks.

Tähtsamad neist asjaoludest on järgmised:

1. Ühtlusjagude kasutamisele võtmisega suureneb laskurirühma tulejõud. Kui varemalt, näiteks, rühmas oli kaks kuulipildujat, siis ühtlusjagude rühmas on normaalselt kolm kuulipildujatega varustatud jagu — seega rühma tulejõud suureneb tunduvalt.

Ühtlusjagude pooldajad võtavad õigeks seda, et kuulipildujate arvu suurenedes suureneb ka vajaliku laskemoona hulk ja et seoses sellega varustamine laskemoonaga muutub endisest raskemaks. Kuid ühtlusjao pooldajad leiavad, küsimust kõigekülgelt kaaludes, et see kasu, mis saadakse rühma tulejõu suurendamise läbi, kaalub üles need raskused, mis tekivad seoses laskemoona kulu suurenemisega laskemoonaga varustamise alal.

⁵⁾ Der Truppendienst 22. 04. 37. nr. 11, lk. 82.

2. Kuulipilduja tuletoetuse ja laskuri- ehk löögiosade tegevuse kokkukõlastamise võimalus oli varemalt ainult rühmaülemal, ühtlusjaos saab seda teha ka jaoülem. Järelikult ühtlusjagude organisatsioon on palju täielikum ja painduvam ning sellega ka kohasem lahingutegevuse mitmesugustes olukordades.

Pealetungil on ühtlusjagude kasutamiseks mitu võimalust. Kallaletungil olenevalt teotsemisruumi laiusest ja maastikust rühmas ühtlusjaod liiguvad edasi oma jaoülemate juhatusel — kuulipildurmeeskond ees, laskurimeeskond järele. Kuulipildurmeeskondade edasiliikumine sünnib nende vastastikusel tulekaitsel, seda tulega liikumise kokkukõlastamist jagude vahel teostab rühmaülem.

Kui maastik on soodus, siis võib läheneda niiviisi rünnaku kauguseni. Kui aga maastik laskurimeeskonnale ei paku varjumise võimalusi, siis laskurimeeskond liigub hargnenult kuulipildurmeeskonnale järele kauguseni, kust saab püssitulega lahingust osa võtta. Edaspidised edasiliikumised võivad nüüd toimuda kas rühma piirides naaberkuulipildujate toetusel või ühtlusjaos eneses, laskurite ja kuulipildujate tule vahelduval toetusel. Viimane asjaolu ongi väga tähtis: jaos on oma kuulipilduja, mis annab oma jaole vajalikku tuletoetust ja tulekaitsset. Liikudes normaalselt koos oma jaoga ja olles juhitud ühise ülema — jaoülema poolt, on laskurimeeskond alati kindel tuletoetuse saamises, mida varem saadi vaid jaoülemate omavahelisel kokkuleppel ja rühmaülema sanktsioneerimisel ja korraldusel. Selles mõttes on ühtlusjaos laskurimeeskonnale löögi andmisel tuletoetus palju enam kindlustatud, kui mõne teise organisatsioonilise lahenduse juures.

Kui olukorrast tingitult on vajalik ja võimalik rühma piirides koondatud laskurimeeskondadele tugevamat tuletoetust anda, siis koondatakse kas osa või kõik kuulipildujad ühise juhatusel all teotsevaks koondtuleüksuseks, mis toetab koondatud laskurimeeskonna tegevust.

Seega just ühtlusjagude organisatsiooniga on võimalik saavutada nii painduvat organisatsiooni, mis sobib teotsemiseks mitmesugustes olukordades.

Ühtlusjagude pooldajad võtavad ka siin teataval määral õigeks seda, et ei ole hea lõhkuda organisatsioonilist üksust ja anda

selle osi ja üksikuid sõidureid võõra lähema juhi juhtida. Kuid nende arvates see pahe ei ole siiski nii suur, sest lõpuks kogu see küsimus laheneb rühma piirides, mille isiklik koosseis sõjas on ja ka peab olema küllalt niivõrd kokku kasvanud ja kokku liitunud, et siin võõrastest juhtidest kui niisugustest ei võiks olla juttugi.

Kui pealetungi küsimuses ühtlusjagude vastastel on ette tuua veel mõningaid vastuväiteid, siis on olukordi, näiteks teotsemisel kinnisel maastikul ja metsalahingutes, samuti udus ja öösi, s. o. oludes, kus vaatlus ja nähtavus on piiratud, kus tuleb pidada ainult ühtlusjagu selleks organisatsiooniliseks üksuseks, mis siin saab edukalt võidelda, teotsetes vajaduse kohaselt kord kuulipilduja tulega, kord laskurite tegevusega. Sellistes oludes on väga tihti otsustavaks teguriks väikeste juhtide tegevus. Jaoülem saab tuld ja lööki siin vajaduse järele kergesti tegevusse rakendada ja sündmuste käiku vajaduse kohaselt kiirelt mõjutada.

3. Väljaõpe muutub lihtsamaks ja ühtlaseks. Kaob ära erialane jao väljaõpe laskuri- ja kuulipildujajao alal, mis märkka kergendab väljaõppe teostamist.

4. Mis puutub sellesse, et jaoülemalt nõutakse liiga palju, s. o. et tema peab jaos kokkukõlastama liikumist ja tuld, kuna ta varemalt teotsetes vaid kas laskurijao ülemana või kuulipildujajao ülemana ning tema tegevus oli lihtsam, siis tuleb tähendada, et kõikidelt ülematelt nõutakse palju. Jaoülemalt tuleb peale selle veel nõuda, et ta tarbe korral juhiks ka koondatud kuulipildurmeeskondade või koondatud laskurimeeskondade tegevust rühmas. Et jaoülemate väljaõpe ühtlusjao juures muutub raskemaks, seda on raske tõendada, ja kui see ka nii oleks, siis see ei tohiks kedagi kohutada.

Kui meie usume sellesse, et jalavägi on peamine väeliik ja et tema teotsetes tule ja manöövriga otsustab lahingu, siis peaks revideerimisele võetama ka levinud arvamus, et ainult jalaväkke tuleb määrata teenima kõik need, kes teistesse väeliikidesse ei kõlba. Selle põhimõtte revideerimise vajadus käib nii sõdurite, kuid eriti reservjaojuhtide kohta. Igale mõtlejale inimesele peaks olema selge see, et just jalaväe jaoülemateks (reservallohvitserideks) peab antama kõige parem kontingent, sest just tema otsustavast ja otstarbekohasest tegevusest oleneb suurel määral lahingu

edu. Igal juhul jalaväe ja oülema osatähtsus lahingutegevuse otsustavusel on mitu korda suurem kui võrdse ülema tegevusel suurtüki, pioneeri jne. osades.

Seega ühtlusjao pooldajad kokkuvõttes väidavad, et:

- ühtlusjao sisseviimisel rühma organisatsiooni, suureneb tunduval määral rühma tulejõud;
- ühtlusjagu on jalaväe väiksemaorganisatsioonilise üksuse niisugune põhivorm, mis on välja kujunenud maailmasõja kogemustel ja mis kõige paremini vastab nendele ülesannetele, mida esitatakse jalaväe jaole. Tema tegevusviisid on väga mitmesugused ja pakuvad väga mitmekesiseid võimalikke lahendusi jaole esitatavate ülesannete täitmisel;
- ühtlusjao kasutamisele võtmisel muutub kogu jalaväe väiksemate üksuste väljaõpe palju lihtsamaks ja sirgjoonelisemaks.

IV.

Kokku võttes kõike eespool toodud peab tähendama, et ideaalset organisatsiooni on raske luua, ikka leidub neil heade külgede kõrval ka puudusi. Ei ole ühtki organisatsiooni vormi, mis hõlmaks kõiki nõudeid, samuti nagu ei ole ühtki seaduse normi, mis absoluutselt kõiki rahuldaks. Tähtis on vaid see, milline sisu antakse neile organisatsiooni vormidele ning kuidas neid kasutatakse või kasutada osatakse.

Kuid on selge, et ühtlusjagu kui põhivorm seisab ideaalsele lahendusele kõige lähemal. Ühtlusjaol on suurem tulejõud. Ta on painduvam. Ühtlusjagu võib kasutada jaona koos või lahutatuna eraldi teotsevana laskuri- ja kuulipildurimeeskonnana, samuti on võimalik koondada ja poolrühmana kasutada kõiki kuulipildurimeeskondi tulejõuna ja laskurimeeskondi — löögijõuna. Selles peitub laskurirühma ühtlusjagude väärtus ja kasutamise lahendus.

Noorsoo tervishoid ja riigikaitse.

Rahu tahe ja rahu säilitamine on mõnigi kord kaks hoopis lahkuminevat asja. Eestis ei leidu küll ühtki inimest, kes kindlasti ei tahaks kõikumatut, igavest rahu. Meil puuduvad kõik need mitmekesised seesmised ja välised tegurid, mis suurrahvaid võivad viia hõõrumistesse ja tõsisesse kokkupõrgetesse. Ja need omakorda võivad ka väikerahvaid kaasa kiskuda, kui selline kaasakiskumine seisab võitlevate suurrahvaste huvides. Siis on väikerahvad oma absoluutsest rahutahtest hoolimata sunnitud oma erapooletuse ning iseseisvuse eest sõjariistadega välja astuma.

Kuigi võiks oodata, et see vajadus on igaühele iseendast, ilma pisimagi kahtluset selge, kuuldu vahete-vahel ikka veel isegi avalikult väljendatud arvamusi, nagu ei suudaks väikerahvas oma iseseisvuse kaitseks jõuvahenditega midagi teha. Ilma et selle küsimuse juures pike-malt peatuda, tahaks tähendada vaid Rootsi ajaloolase C. G. Malmströmi sõnadele, mis ta rahu tegemise kohta pärast Karl XII surma lausub: „Häda maa-le, millel ohu hetkel on vaid liitlasi, kuid ei ole omaenda jõudusid, milledele toetu-

da; seda, kes ei saa end ise aidata, või vähemalt pakkuda end ise aitama, seda ei taha, ei julge ka keegi teine aidata.“

Neile sõnadele, milledele ajaloos leidub rohkesti näiteid ja kinnitusi — muuseas meie oma Vabadussõda — peaksid alati need tõsisemalt mõtlema, kellelel vahel himu tuleb väita, et väikerahvastel ei ole väljavaateid oma iseseisvust kaitsta, kui seda mõni suur jõud ähvardab hävitada. Euroopa politika, vähemalt, seob rahvaid nii tihedalt mitmekesiste huvide ühtlusega, et väikerahvas ei jää hädaohu korral harilikult üksinda. Kuid siis peab ta, kui ta abile loodab, ka ise suutma oma kaitseks midagi teha, ei tohi ainult esemeks saada, mille üle teised piiramatult otsustavad.

Sõjaks vajatakse kõigepealt kaht asja — inimesi ja sõjariistu. Muidugi oleneb riigikaitse sõjariistade abil väga suurel määral rahva majanduslikust kandejõust. Seepärast on omajagu õigust tuntud ütluses, et sõjaks vajatavat kolme asja: raha, raha ja raha.

Kuid veel enam õigust on admiral lord Hawkel — mehel, kes ajas kogu Prant-

suse laevastiku Quiberoni karidele — ütelda: „Kehv meeskond heal uuel laeval on vähem väärt kui vana vilets laev hea meeskonnaga.“

Kuigi nüüdisaja sõjas tehnika osa suhteliselt on väga suur, jääb siin inimese tähtsus siiski veel suuremaks. See näide on iseendast nii algeline tõde, et ei ole mõtet temast üksikasjalisemalt kõnelda. Ometi tahaks puudutada siin üht asjaolu, millel juba maailmasõjas oli suur tähendus ja millel tulevikusõjas kindlasti on veel suurem tähendus. Nimelt inimese kehalisel, veel enam aga vaimsel vastupidavusel. Võib päris kindlasti ütelda, et jõudude ligikaudu tasakaalus olles — olgu isikute võitluses, nagu spordis või ka sõjas — see pool ennem alla annab, kes vaimsel nõrgem on, kes omab halvemad närvid.

Tulevikusõda aga nõuab inimeselt ses suhtes väga palju. Ammu on möödas ajad, mil sõdurid lehvivate lippude ja heliseva mänguga vaenlase peale tormasid ja kus lahing sageli juba mõne vähese tunni jooksul või päeva kestes otsustati. Sellele võis ju järgneda puhkus laagris, või ka edasiliikumisi, millel ei puudunud ka oma raskused, kuid mis kaugelki nii närvesöövalt ei mõjunud kui maailmasõja ajal viibimine päevade, nädalate, isegi kuude kaupa peagu lakkamatus tulepõrgus, sageli uputavas vees ja mudas. Seejuures ei saa unustada, et tulevikusõjas astub juurde üks võimas tegur, millel maailmasõjas meeskonnale hädaohu toomise seisukohalt oli suhteliselt väike tähendus, nimelt õhurelv. Siin on vaja tugevat keha ja tugevat vaimu, et vastu pidada.

Rahva tervise eest hoolitsemiseks tehakse kõigis kultuurimaades — ka meil — elutingimuste parandamise ja sotsiaalseadluste teel palju head tööd. Aga ühtlasi on töö vastastegurid, mis inimese nõrgendamist kipuvad arendama. Sellisteks jõududeks on kõigepealt linnastumine ja töötempo, pingsuse kasvamine. Linnastumine ühelt poolt hellitab inimest, teiselt poolt aga sööb ta tema jõu rutem ära. See näide käib küll eeskätt suurlinna kohta, kuid on teataval määral maksev ka väikelinna suhtes.

Välismaal hakatakse järjest rohkem eespool tähendatud pahest kõnelema ja ta vastu abinõusid otsima. Nii soovitatakse Rootsis mõne ringkonna poolt linnastumist sel teel tõkestada, et hakataks vabrikuid ehitama rohkem maale, millel, muide, ka riigikaitse seisukohalt oma mõte ei puudu.

Kuid selline vahend oleks ikkagi poolik, sest vabrikutöö enda halbused inimese tervisele jääksid ka maal püsima.

Muidugi ei tule inimese nõrgenemine, mis seisab seoses linnaeluga, kohe ilmsiks, vaid sageli alles mitme põlve kestes. Kuid riik, kõigepealt riigikaitse, ei saa mõtelda ainult olevikule ja lähemale tulevikule, vaid ka edaspidistele aegadele. Meie peame hoolitsema, et oma järeltulijatele mitte põhjust anda õigustatud nurinaks jõudude raiskamises ja rahva tervise unarusse jätmises, mis riigikaitse end kibedasti kätte tasub.

Üheks mõjuvaks vahendiks linnastusest tekkiva inimeste nõrgenemise vastu töötamiseks peetakse kaunis üldiselt sporti, nagu muide nüüd eriti on näha Inglismaal vallale pääsenud liikumisest. Kuid sport võib ikkagi vaid siis aidata, kui teda, esiteks, mõistlikult, keha arendavalt ja karastavalt toimitakse ja kui, teiseks, ta vaatespordist muutub teospordiks. Täie õigusega küsitakse nüüd Inglismaal, mis kasu on inglise rahva tervisele inglise kuulsast jalgpallisportist, kui sellest tegelikult 22 meest osa võtab, pealtvaatajana aga 12 tuhat. Ainult närve rikub sellistel spordivõistlustel harilikult ilmsiks tulev ülespiitsutatud ärevus. Igatahes tahavad inglased, kellele nende tervislik seisukord hakkab muret tegema, siin tõsiseid parandusi ette võtta.

Rahva tervise alalhoiu ja tugevdamise seisukohalt eriti suure tähtsuse omab noorsoo tervishoid, ta jõudude kokkuvõide ja otstarbekas arendamine, niihästi kehaliselt kui ka vaimliselt.

Hariduse kõigile osakssaamine, hariduse demokratiseerumine on Euroopas alles suhteliselt lühema aja nähe, ja sedagi mitte kõikjal. Kuna haridust üksiku inimese kui ka rahva võitluses oleemise eest kõrgelt hinnatakse, hakatakse ühtlasi järjest enam muret tunda pahede pärast, mis hariduse saamisega seoses seisavad, eeskätt tervise seisukohalt. Küll on aeg otsustamiseks liiga lühike olnud, aga siiski väidetakse juba vahetevahel, et kool, eriti pikaajaline, mõjub noorte kehalisele arengendab halvasti, mis inimest ka vaimliselt nõrgendab, tehes ta närvilisemaks ja tahtejõuetumaks, kelle vastupidavus äärmistes raskustes vajaliselt tugev ei ole.

Huvitav on selle küsimuse seisundit ära märkida Rootsis, kus ühelt poolt rahva elujärje parandamiseks palju tööd tehakse, teiselt poolt aga riigikaitse tung,

mis üksvahe oli veidi vähenenud, nüüd seltskonnas uut hoogu on saanud.

Siingi mõteldakse palju noorsoo tugevdamisele ja ta jõu säilitamisele, iseäranis kooliaastail.

„Heaks onuks nimetab küll kogu Rootsi koolinoorsugu nüüdset haridusministrit Artur Enbergi“ — ütles üks Rootsi ajaleht möödunud kevadel seaduse puhul, mis tõi koolitöösse kaunis suure muutuse. Nimelt pandi maksma määrus, mille järgi õpilastele esmaspäevaks koju tööd ei anta. Kuna pealegi laupäeval koolid — vähemalt osa — kell 12 suletakse, siis saavad õpilased nädala vahetusel puhkust, mida nad vajavad.

Ei saa ütelda, et see määrus oleks kooliõpetajate keskel üksmeelselt vastu võetud. Paljud kartsid, et koolitöö selle all kannatab, kuna koolikursus pidi endiseks jääma. Nüüd näivad arvamusel juba lühikese kogemuse järele olevat muutunud. Nii peeti hiljuti suurt kooliõpetajate koosolekut, kus muuseas leiti, et uus määrus ei takista koolitööd, kui vaid seda tööd otstarbekalt toimida.

Nüüd on Rootsi haridusministril teine kavatsus, mis taotleb ühe osa õpilaste elutingimuste parandamist. Nimelt tahetakse maalt tulnud õpilaste tarvis linnades asutada terve rida internaatide, sest et õpilaste korteriolud ei ole alati sobivad. Ka see vahend võiks noorsoo tervise alahoiule kaasa mõjuda.

Mõlemad ülaltähendatud uuendused väärisksid meilgi kaalumiselevõtmist, muidugi seoses töökoormisega ja õppekava läbiviimisega. Meie iseseisev kool on suhteliselt alles noor ja siin on olnud tarvis mõndagi vahel muuta ja parandada. Kogemused näitavad aja kestes, mida on tarvis veel uuendada. Selle kõige juures tuleks aga silmas pidada, et noorsoo kehale ja vaimlasele arengule loodaks võimalikult soodsad tingimused.

On õige, meie ei vaja hellitust, mis inimest vaid nõrgendab. Kuid niisamuti nõrgendab õpilast ülejõukäivtöökoormis, kehvkorter ja kõige enam vilets toit. Kõigi nende pahede parandamiseks on meil juba paljugi tehtud, aga jääb veel palju teha.

Mis puutub töökoormisesse, siis näib see koolides normaalne olevat. Ainult jaotus ei ole alati ühtlane — mõneks päevaks on vähe, teiseks jälle liiga palju õppida. Igatahes tundub raskena, kui õpilane peab ühes koolisviibimisega päevas 8—9 tundi töötama, nagu vahel juhtub. Kuigi ei saa kõiki päevi õppekoormise seisukohalt täiesti ühesugusteks teha, aga ligikaudu ühesugused võiksid nad küll olla.

Tunduvalt raskem on lugu õpilaste korterite ja toitlusega. Siin võib olukord vaid aja jooksul muutuda. Kuid kõigepealt peaks seltskonna oma arusaamine mitmeti muutuma. Nii otsustas ühes alevis, kus küsimus üles seati, kas anda lastele koolis piima või teed, lastevanemate suur enamus tee kasuks! Ometi on selge, et kuna piim, hea ja terve piim, omab erakordselt suurt toiteväärtust, eriti kasvavatele lastele, ei ole teel peagu mingit toiteväärtust, kui suhkur maha arvata.

Ei ole teada, millisel põhjusel siin vanemad tegid sellise, oma lastele kahjuliku otsuse. Aga tundub, et siin ei olnud mõjul nii palju ainelised põhjused, kui seiskorra mitte õigesti hindamine. Klaas piima lapsele koolis ei käi harilikult kehvadelgi vanematel üle jõu, kui ainult asja õigesti mõistetakse.

See on vaid üks väike näide seisukorrast. Üldiselt tuleb tunnustada, et kasvava ja õppiva noorsoo otstarbekas toitmine, vastavalt muidugi vanemate jõukusele, ei ole meil asjatundjate ringkonnis veel vajaliselt arutusele võetud ega ole teda ka laialdaselt selgitatud.

On loomulik, et igal maal on oma olud ja iseäraldused, mis teisele ei sobi. Kuid siiski juhtub mujal olema mõndagi sellist, mis ka meile kõigiti kohane ja hea on, eriti teistes põhjamaades, millede olud meie omadele mitmeti sarnanevad. Sellelt seisukohalt väärivad Rootsi kooli eespool tähendatud uuendused meilgi tähelepanu ja järelemõtlemist, niisamuti nagu peame püüdma ka muidu järjest parandada olukorda, milles noorsugu kasvab. Riigikaitse huvides on see väga vajalik. Riigikaitse aga on iga vabadust armastava rahva suurim ülesanne.

Ho.

Rändauhinnad meie üleriiklikkudel ratsavõistlustel.

Rändauhinnad ratsavõistlustel on teatavate eesmärkide saavutamise õhutamiseks. Ühe või teise rändauhinna asutamine ei kannu eesmärki anda võimalust midagi võita, vaid edustada ühe või teise ratsaasjanduse alal.

Meil on alates 1925. a., asutatud rändauhinnad, nagu allpool tabelis näidatud. Nagu sellest näha, taotlevad need peamiselt järgmisi eesmärke:

Terarelva käsitamise oskust (nr. 5).
Takistuse-sõitu (nr. 7, 9, 13).

Jrk. Nr.	Auhinna nimetus	Võitjad			
		1925	1926	1929	1931
1	Riigivanema rändauhind oma- maa ohvitseridele härdelvõidis.	—	n. ltn. H. Onny ük- sik. esk.	ltn. F. Jänes Rat- sarüg.	kpt. F. Jänes Rat- sarüg. jäädavalt.
2	Riigivanema rändauhind all- ohv. takistussõidus	veltv. Lillakas, Rat- sarüg.	veltv. Veemann, 5. Srtv. gr.	a. o. Steppe,, Läti sv.	veltv. A. Andresson, Ratsarüg.
3	Kaitseministri rändauhind ohv. maastiksõidus	—	ltn. F. Brede, 5. Jalgv. pat.	ltn. H. Palm, KÜÖ.	ltn. A. Puskov, Rat- sarüg.
4	Kv. Staabi rändauhind teatesõi- dus	—	—	K. Ü. Ö.	Tall. Pol. Ratsare- serv
5	Ratsaväe insp. rändauhind te- rarelva käsitamises	—	—	v. a. o. J. Sild, K. Ü. Ö.	veltv. Salm, 5. Srtv. gr.
6	H. A. A. Ü. rändauhind takis- tuss. ohvitseridele	—	—	kpt. B. Andree, Ratsarüg.	rittm. Starnavsky, Poola sv.
7	Ohv. Ratsasõidu Instr. kursuse rändauhind ohvitseridele	—	—	—	—
8	„Eesti Kapp“, rahvuskarikas.	—	—	—	—
9	Riigivanema rändauhind alloh- vitseridele takistussõidus	—	—	—	—
10	Suurtükiväe inspekt. rändauh. edukamale suurtükiväe grupile	—	—	—	—
11	Riigihoidja „Konstantin Päts'i kapp“ (ühekordne „Rahvuskarikas“)	—	—	—	—
12	Sv. Ülemj. kindralleitn. J. Lai- doner'i karikas jahivõidusõidus.	—	—	—	—
13	Sõjaministri rändauhind takis- tussõidus ohvitseridele	—	—	—	—
14	Kaitseliidu ülema rändauh. här- delvõidusõidus allohvits- le	—	—	—	—
15	Tallinna linnapea rändauhind härdelvõidusõidus ohvitseridele	—	—	—	—
16	H. A. A. Ü. rändauhind eduka- male väeosale	—	—	—	—
17	„Päevalehe“ rändauh. galopi- võidusõidus allohvits- eridele	—	—	—	—
18	Dir. Kerson'i rändauhind edu- kamale ohvitserile	—	—	—	—

Jäädavalt võidetud auhinnad kuuluvad: „Eesti Kapp“ — võitja meeskonna riigile. Kõik

*) Ühe isiku poolt võidetavaid auhindu tuleb kaitsta samal isikul järgimööda või

Võidusõitu (nr. 12, 14, 15, 17).

Väeosa või üksiku ratsaväelase mitmekülgisust (nr. 10, 16, 18)

Erandiks nendes on „Eesti Kapp“, mis on rahvusauhind ja seega puhtrahvusvaheline.

Iga rändauhinna statuut (tingimised) määrab ära täpsamalt selle töö iseloomu, mida nõutakse. Sellega klassifitseeritakse võistlejaid raskematele või kergematele töödele ühelt poolt ja jaotatakse ülesanded

võistlustele ettevalmistajate vahel edasi jõudnute ning algajate vahel teiselt poolt.

Sellega on rändauhinnad ka teataval määral tööprogrammiks järgnevateks võistlusteks, mis pärast nende kokkuvõtlik avaldamine „Sõduri“ veergudel on kasulik.

Ei ole kahtlust, et neile rändauhindadele võistlused saavad olema ka tuleval aastal üleriiklikkude võistluste kavas. Samuti ei muutu vist ka võistluste tingimused raske- maks tänavustest.

j a d				Jäädavaks omandamise tingimused. *)
1932	1933	1934	1937	
—	—	—	—	
n.a.o. V. Till, Ratsarüg.	v. a. o. V. Till, Ratsarüg. jäädavalt	—	—	
—	ltm. R. Sutt, Ratsarüg.	ltm. R. Sutt, Ratsarüg. jäädavalt.	—	
K. Ü. Ö.	K. Ü. Ö. jäädavalt.	—	—	
n.a.o. V. Parker, K. Ü. Ö.	veltv. A. Andresson, Ratsarüg.	v.a.o. A. Jansikene, K. Ü. Ö.	v.a.o. H. Sark, Ratsarüg.	Kaitsta 2 korda järgimööda
ltm. Rucinsky, Poola sv. jäädavalt	—	—	—	— „ —
n. ltm. A. Tomp, 5. Srtv. gr.	ltm. R. Reinmaa, Ratsarüg.	ltm. R. Sutt, Ratsarüg.	—	Kaitsta 2 aastat järgimööda või kolm korda vaheldumisi.
Läti sv.	Poola sv.	Poola sv.	—	Kaitsta 3 korda järgimööda.
—	—	veltveebel R. Salm, 5. Srtv. gr.	veltv. K. Pectov, 5. Srtv. gr.	Kaitsta 2 korda järgimööda või 3 korda vaheldumisi.
—	—	5. Srtv. gr.	4. Srtv. gr.	Kaitsta 3 korda järgimööda või 5 korda vaheldumisi.
—	—	—	4. Srtv. gr. jäädavalt.	— „ —
—	—	—	ltm. A. Ots, 7. Jalgväe rüg.	— „ —
—	—	—	ltm. M. Soots, 4. Srtv. gr.	
—	—	—	v.a.o. J. Vilumets, Ratsarüg.	Kaitsta 2 korda järgimööda või 3 korda vaheldumisi.
—	—	—	kpt. F. Kurg, Ratsarüg.	— „ —
—	—	—	Ratsarügement	Kaitsta 3 korda järgimööda või 5 korda vaheldumisi.
—	—	—	v.a.o. J. Vilumets, Ratsarüg.	Kaitsta 2 korda järgimööda või 3 korda vaheldumisi.
—	—	—	ltm. R. Reinmaa, Lahingukool	— „ —

teised — võitja väeosale, ja võistluste vaheajal kuuluvad alalhoidmisele väeosas. vaheldumisi.

V. S.

Välrikaabli arvestamine arvustustules.

Major R. Tomback.

Toimetus, andes veel ruumi käesolevale kirjutisele, loeb mõttevahetuse sellel teemal lõpetatuks. Toim.

Välrikaabli praegune arvestamise süsteem on lp. V. O. poolt leidnud täiendavat käsitletu viimati ilmunud (16. 10. 37. a.) „Sõduri“ veergudel.

Lp. V. O. oma vastuses minule kirjutab, et ühel taktikalisel harjutusel on üks pooltest teise välrikaabelliinid „kolmest kohast 500 m ulatuses läbi raiunud ja üksikud välrikaabli tükid oma algkohast mõnekümne meetri kaugusele tirinud.“ Autor tahab sellega lugejaskonnale selgeks teha neid raskusi, millistega siiski on seotud välrikaabli arvestamine praeguse süsteemi juures.

Jättes nüüd kõrvale välrikaabli arvestamise süsteemi, luban endale lp. V. O.-le esitada järgmise küsimuse: „Mis tegi see sideülem, kui avastas eeskirjeldatud kuriteo ja kuidas reageeris sellele nimetatud sideülemale vahetu ülem, kui viimasele sellest ette kant?“ Meie ei tohi unustada, et siin on tegemist riigivaraandusega lohakalt ümberkäimisega, mis nõuab süüdlaste karistamist ja neilt tehtud kahjude tasumist. Kui meie sellist talitusviisi lubame rahuages olukorras välrikaabli suhtes, siis järelikult võiksime lubada lõhkuda ka relvi, raadiojaamu ja igasugust muud varustust, mis õppustel satub rindest läbimurdva „vastaspoolle“ ette.

Ma olen lp. V. O.-ga täiesti ühel arvamisel, et seesugune lubamatu tegevusviis raskendab sidevarustuse eest vastutuskandjate ametiisikute tegevust. Kuid see on vaid üksikjuhtum ja see ei võiks olla põhjuseks meie välrikaabli arvestuse süsteemi mahategemisele. Meie kohus on seesuguste vastutustundeta isikute tegevuse vastu võidelda, mitte aga neid tuua näitena.

Usun, et lp. V. O. vähemalt siin on minuga ühel arvamisel.

Ka pean tähendama, et V. O. teeb minule täiesti asjata etteheiteid, nagu poleks ma puudutanud neid reegleid, mis käsitlevad välrikaabli korrastamist Varvalüli ksk. nr. 1 — 27. a. kohaselt. Lp. V. O. pole nähtavasti minu eelmist kirjutist põhjalikult

läbi lugenud. Seal („Sõduri“ lk. 887) on sõnasõnalt öeldud: ... „See välrikaabel (mis oli pikemat aega kasutamisel õppustel — R. Tck.) nõuab põhjalikku ülevaatust ja korraldamist, s. o. jätkude uuendamist, isolatsiooniparandamist, ülemõõtmist, imbutamist jne. Ühesõnaga, terve rida toiminguid. Et selle juures selgub enamik kaablipooli sedelile märgitavatest andmetest, on rohkem kui selge“ ...

Edasi väidab lp. V. O., et välrikaablipoolide liinile jätmisest polevat suuremat kasu, sest olevat olukordi, kus ei ole võimalik kord lahtikeritud välrikaablit kerida samale kaablipoolile. Ka siin olen enda arvustajaga nõus. Kuid võimatu on luua sarnast süsteemi, mis vastaks kõigile olukordadele ja siin tekibki küsimus, kas teatav süsteem peab tuginema erandjuhtumitele või tavalisele olukorrale. Arvan, et viimane on siiski õigem. Kõike erandjuhtumeid on ette näha võimatu ja kui teatavas kindlaksmääratud süsteemis esinevad erandid, siis on iga asjast huvitatu enda algatusvõime see, mis annab juhtnöörid selleks, kuidas talitada tekkinud olukorras. Kaablipoolide liinile jätmine hõlbustab liinide üleskerimist. Kuid minu arvustajal on tekkinud kahtlus, kas see siiski on otstarbekohane, sest „tarvitamiselt tagasitlunud välrikaabel tuleb puhastada, korda seada (....)“ jne., mis tingivat välrikaabli mitmekordset ümberkerimist? On õige, et pärast õppusi välrikaabel tuleb korda seada. Selle vastu ka V. O. ei vaidle. Välrikaabel tuleb ümber kerida, sest kuidas meie muidu saame kontrollida, millises seisukorras on välrikaabel. Kuid kas pole hõlpsam kontrollida välrikaabli seisukorda siis, kui ta asub samal poolil, millisel ta läks õppusele? Viimase kohta on ju vastaval ametiisikul kõik andmed olemas. See moodus vaid hõlbustab viimasele ta ülesannete täitmist. Endisi andmeid tuleb vaid täiendada.

Ma ei vaidle selle vastu, et võib tekkida olukordi, kus tõesti välrikaabel ei satu samadele poolidele, millistel ta läks õppustele. See on aga erandjuhtum.

Olen põhimõtteliselt lp. V. O.-ga nõus, et kõneall olevatel kaablipoolide juures olevatel sedelitel võiksid veel olla andmed elekt-rilisest takistusest. Senini pole seda nõutud, sest jätkude arv teatava kaabli pikkusel

juba automaatselt iseloomustab ka kaabli elektrilist takistust ja isolatsiooni väärtust.

Lõpuks pean oma kohuseks veel kord tähendada, et ühtegi süsteemi ja ka välikaabli arvestuse süsteemi

eisaa toetada erandjuhtumitele ja eriolukordadele.

Ülaltoodule vaatamata leidub lp. V. O. kirjutistes rida huvitavaid mõtteid, mida kindlasti arvestatakse tulevikus.

Rahvusvägede-aegne 5. Eesti Üksikeskadron.

Kapten H. Onni.

Teatavasti oli eesti rahvusliku ratsaväe formeerimine 1917. a. seotud suurte raskustega ja ratsaväelastel eestlastel tuli oma eriväeosa — Viljandi Ratsapolgu — loomisel käia vaevarikast ning okkalist teed. Eesti Ratsapolgu formeerimisse suhtusid eitaval Vene Ajutine Valitsus ja kõrgem väejuhatuse, eriti aga enamlaste organid, eeskätt eesti kommunistlikud tegelased ja mitmesugused soldatite ja tööliste saadikute nõukogud. Kuid vaatamata nende ägedale vastuseisule läks siiski korda 1917. a. detsembri algul Viljandis moodustada ratsapolku, tänu tolleaegse Eesti Diviisi ülema polkovnik Laidoneri otsustavatele ja julgetele sammudele ja eesti seltskonna materiaalsele kaasabile, asudes ratsaväelaste koondamisele ning iseseisva väeosa loomisele oma algatusel ja vastutusel ilma igasuguse loata ja toetuseta. Kuigi polgu formeerimistööd edenesid algul jõudsasti, lõppesid nad kahjuks sama aasta detsembrikuu viimastel päevadel polgu laialisaatmisega enamlaste surve ning ülivõimul, kuna polk sattus teravasse konfliktini ning ägedasse võitlusesse enamlastest võimumeestega.

Laialisaadetud polk tuli küll uuesti lühemaks ajaks kokku 1918. a. jaanuaris, kuid oli sunnitud teiskordselt samadel põhjustel likvideeruma veel enne saksa okupatsioonivägede sissemarssimist. Sellega eesti rahvusliku ratsapolgu formeerimine ja lühikene eluiga olid lähedalt seotud võitlusega oma olemasolu eest tema vastu vaenulikult suhtuvate vene revolutsiooniliste võimukandjatega.

Seda huvitavam on ära märkida, et pärast rahvusliku ratsapolgu laialisaatmist ning revolutsiooniliste võimuorganite üldiselt vaenulikku suhtumist eesti ratsaväelaste vastu, õnnestub sama võimukandjate nõusolekul ja toetusel formeerida uut rahvuslikku ratsaüksust — 5. eesti üksikeskadroni. Kuna laiematele ringidele on vähe tuttav selle ratsaüksuse formeerimise käik ja

eluiga, siis püüan ajalooliste dokumentide (vene XII armee kirjakogu Vabadussõja Ajaloo Komitee arhiivis) põhjal seda valgustada alljärgnevas lühikeses kokkuvõttes.

Pärast Eesti Ratsapolgu laialisaatmist Viljandis palub Vene XII Armee Eesti Sõjaväelaste Täidesaatev Komitee XII Armee Täidesaatev Komiteelt luba formeerida 1. Priibaltiiski Ratsapolgu juures 5. Eesti Üksikeskadroni või eestistada nimetatud polgu üht eskadroni. Soovitud luba üksikeskadroni formeerimiseks saabub 13. jaanuaril 1918. a. Seda täiendatakse 17. jaanuaril eriloaga eraldada formeeritavasse eskadroni eestlasi-ratsaväelasi 1., 5., 14. ja 17. Ratsadiviisist ja I Üksikust Priibaltiiski ratsabrigaadist. Eestlastel lubatakse üle tulla ühes hobuste, relvastuse ja varustusega.

Saanud ametliku loa, algab XII Armee Eesti Sõjaväelaste Täidesaatev Komitee täiehooga üksikeskadroni formeerimist. 18. jaanuaril valib ta formeeritava eskadroni ülemaks lipnik Leopold Tõnsoni, kelle XII Armee Täidesaatev Komitee kinnitab kohale 20. veebruaril. Abiks lipnik Tõnsonile saab alamleitnant Nemmert, kes ilmub kohale 21. jaanuaril.

Formeerimistööd alatakse Valgas, kust aga eskadroni vastavate ruumide puudumisel varsti üle kolib Voldi rajooni, kuhu ta jääb kuni saksa okupatsioonivägede kohalejõudmiseni ning oma likvideerumiseni.

Alates formeerimistööde leiab lipnik Tõnson lahket vastutulekut revolutsioonilistelt organisatsioonidelt. Nende nõusolekul ja kaasabil läheb tal korda hankida mitmest vene väeosast hobuseid, relvi, sadulaid ja varustust ja saada küllaldasel määral raha. Tolleaegsete võimumeeste vastutuleku ulatust iseloomustab piltlikult asjaolu, et päevakorral on isegi Viljandis laialisaadetud Eesti Ratsapolgu varanduse üleandmine 5. üksikeskadronile, nagu seda palub lipnik Tõnson. Vähemalt XII Armee Täidesaatev Komitee on sellega nõus. Relvastuse andmisel minnakse

isegi nii kaugele, et eskadron saab kaks raskekuulipildujat, mis tollaegsete koosseisude juures on vägagi tähelepanuvääriv.

Eskadroni formeerimine edeneb kiiretempoliselt ning jõudsasti, mispärast XII Armees Eesti Sõjaväelaste Täidesaatev Komitee palub juba 27. jaanuaril armees täidesaatvalt komiteelt uut luba eskadroni ümbermoodustamiseks üksikuks ratsadivisjoniks. Selle põhjuseks tuuakse ette asjaolu, et 1. Pribaltiiski Ratsapolk, mille juures teostub eesti üksik eskadroni formeerimine, on Eestimaalt lahkusmas ja eskadronis olevat sõdureid kaugelt üle koosseisu. Seejuures palutakse kavatatavat ratsadivisjoni vahetult allutada XII Armees Staabile. On väga tõenäoline, et soovitud luba olekski saabunud ning eskadroni kujunenud suurem eesti ratsaüksus, kui mitte vahele poleks tulnud venelaste lahkumine Eestist.

5. Eesti Üksikeskadroni vahekorra kohta teiste eesti rahvusväeosadega ja sõjaliste organisatsioonidega puuduvad kahjuks lähemad andmed. Küll on teada, et Eesti Sõjaväelaste Ülemkomitee, saanud teada eskadroni formeerimisest, palub ratsaväelasi saata Eesti Tagavarapataljoni juurde. See ülemkomitee palve ei leia aga täitmist. Ainult veebruarikuu lõpul loob eskadron mõningaid majanduslikke sidemeid Eesti Tagavarapataljoniga.

Eskadroni hoogsale edenemisele teeb järeleolu lõpu Saksa okupatsioon, sundides eskadroni laiali minema. Laialiminekul võtab hulk sõdureid enesega kaasa hobuseid, relvi ja muud varustust. Hiljem, okupatsiooniaegse Eesti Ratsapolgu formeerimisel, astub osa 5. üksikeskadroni sõdureid sellesse polku Tallinnas.

Eskadroni kohta kirjutab tema tegelik formeeriija ning ülem alljärgneva ametliku ettekande:

Kalevlaste Maleva
päälik Tõnson.
Veebruar 1919. a.
Nr.....

Eesti Vabariigi Sõjaministrile.

R a p o r t.

3) Minu algatusel ja teostusel saadeti vene ratsaväepolkudest Voldi jaama 140 ratsanikku ühes hobuste, sõjariistade, 250 sadula ja muu tarvilise varustusega ratsadivisjoni formeerimiseks. Enamlaste Eestimaalt lahkumise järele pidasid need ratsamehed Tartus korda kuni Saksa okupatsioonivõimude tulekuni.

(Allkiri.)

Nagu näeme eestoodust, oli 5. Eesti üksikeskadron tunduvalt paremas seisukorras, kui tema vanem vend — Viljandi Ratsapolk. Kerkib küsimus, mis oli selle põhjuseks eriti veel ajajärgus, kui pärast ratsapolgu laialisaatmist võis vene revolutsioonilistelt võimudelt oodata ägedat vastuseisu uutele katsetele formeerida eesti rahvuslikku ratsaväge. Osalt mängib selles kahtlemata soodustavat osa XII Armees Eesti Sõjaväelaste Täidesaatev Komitee, kes polnud kaugeltki punane ning kelle koosseisus oli rahvuslikult meeletatud isikuid. Teisalt võib aga arvata, et lipnik Tõnson oskas kogu asja välispidi moondada revolutsioonilise ajajärgu erinevete kohaselt, olles suurem diplomaat, kui Ratsapolgu juhtkond. Kuidas ka asjaolude seis ei olnud, tuleb ikkagi tunnustada, et 5. Eesti Üksikeskadron omab teeneid eesti ratsaväe ajaloolisel formeerimisel ning ratsaväelaste koondamisel.

Bibliograafia.

Pealetungi edu tingimusi.

Tule võimsus. Väeliikide tihe koostöö.

„Revue d'Artillerie“, II — 1937. a. veergudel kindral Buchalet artiklis „Conditions de réussite de l'offensive“ püüab tõestada, et lahingus on edu peamiseks teguriks väeliikide koostöö. Autor arvab, et suurtükivägi, ilma tankideta, tulistades pindaalasi suure laskemoona kuluga, ei ole suuteline tagama edu pealetungil; kuid ka tangid ilma suurtükiväe toetuseta ei suuda seda rasket ülesannet täiel määral täita, kuigi

nad on suutelised hävitama jalaväge ähvardavaid märke.

Alljärgnevalt toome kokkuvõtlikult autori mõtteid kõne all oleva küsimuse kohta. Enne aga kui asuda nende tingimuste vaatlemisele, millistes toimub pealetung, loeb autor vajaliseks ära märkida mõningad olulised jooned kaitsetegevuse alal kujul, nagu see tänapäeval peagu kõikjal leiab teostamist.

Kaitse iseloomustavaid jooni.

Kaitse organiseeritakse kogu positsiooni sügavuses ja mitte joontel, veel vähem ainult kahel joonel (eelserval ja tõkestusjoonel). Üha suurenev tule võimsus koos tankide kasutamise ja võimalda paigutada väga tugevat osa automaatrelvadest positsiooni eelserva lähedusse. Selle tulemuse na võib küll frontaalse tõkettule võimsus väheneda, kuid seevastu suureneb vastupanupositsiooni sisemuses. Peale selle on võimalik teataval määral suurendada positsiooni sügavust, säilitades sama vastupanu, tänu automaatrelvade arvulisele ja kvalitatiivsele kasvule. Kergekuulipilduja mudel 1924—29 ilmumise ja, mis sarnaneb rohkem raskele kuulipildujale kui püssile, on tunduvalt laienenud kaitse võimalused. Võib kinnitada, et kaitse võimsus pärast 1918. a., tänu automaatrelvadele, on kasvanud tunduvalt suuremal määral kui pealetungi võimsus. Selle tulemuse pealetungi kohta meie näeme allpool. Peale selle kaitse, olles organiseeritud kogu oma sügavuses tihedas kokkukõlas maastikuga (lameda tule mõju kasutamise seisukohast) taotleb seda, et automaatrelv oleks kohandatud tegevuseks peagu igas suunas.

Maastiku kujud ja maapinna iseloom loovad maksimaalse jõu ribasid, seal, kus koonduvad kuulide lendjooned, kuid see tule muutuv tihedus turmamispunktides ei sõltu mitte automaatrelvade paigutuse tihedusest. Vaadates kaardil kaitse paigutust, võib sageli märgata automaatrelvade täiesti ühtlast tihedust. Siit selguvadki uued raskused pealetungijale asjade uue seisukorra tõttu.

Sellest lühikesest ja veidi kõrvale kaldunud ülevaatest järeldubki, et kaitsel asudes tuleb kasutada reeglina lameda lendjoonega relva. Suunatud sellele maastikualale, kus tahetakse tõkestada vastase edasiliikumist, on lameda lendjoonega relv kaugelt mõjuvam kumera lendjoonega relvast. See, flankerimisel maksimaalselt kasutatav omadus on liialt hästi tuntud, et selle juures pikemalt peatuda. Kumera lendjoonega relv, olles määratud tulistama selliseid alasid, kuhu ei küündi lameda lendjoonega relva tuli, on kaitsel täiendus- ehk abirelvaks; tema piiratud kasutamine sõltub sellest, et kaitsepositsiooni valikul ja organiseerimisel lähtutakse lameda tule mõju kasutamise seisukohast.

Lisame siia juurde selle lühikese ülevaate lõpetamiseks kaitse kohta, et kaasaajal kaitse on kujunenud ikka enam ka

mitmekesisemate ja võimsamate tangitõrjerelvade arsenaliks võrreldes sellega, et 1918. aastal sakslased, kui mitte lugeda ühteist improviseeritud ja mitteküllaldast relvastuse alal, said selles suhtes arvestada vaid diviisi suurtükiväe kahurit, mis on halvasti kohandatav sellist liiki ülesannete täitmiseks.

Pealetungi õnnestumise tehnilised tingimused.

Lameda lendjoonega relv, olles erakorraliselt väärtuslik maastiku käeshoidmisel, kaotab oma üleoleku pealetungi esimesel faasil, kui hargneb tegevus maastikuala vallutamiseks. Ta saavutab oma väärtuse jälle teisel faasil, s. o. vallutatud maa-ala käeshoidmise kindlustamisel, mis tegelikult on juba kaitsetegevuse faas.

Eestoodud lühike ülevaade kaitsest andiski võimaluse tulla sellisele järeldusele. Hiljem tuleme selle juurde veel tagasi.

Alates ja isegi enne algust kallaletung kohtab mitte ainult ühte liiki vastutegevust. Need on kõigepealt suurtükiväeline vastuettevalmistustuli ja tõkettuli; esimene — enne pealetungi algust ja teine vahetult pärast seda. Neile seltsivad jalaväe automaatrelvade vastavad tuled.

Väekoondise suurtükiväe ülesanne on vähendada miinimumini seda vastase suurtükiväe tule efektiivsust; kuna see on juba suurtükiväe vastase võitluse küsimus, siis ta ei kuulu käesoleva töö raamidesse. Kogemused on aga näidanud, et jätkub ainult hästi juhitud suurtükiväe tulest, et kallaletung oleks surutud maha ja väed muudetud lahinguvõimetuteks terveteks nädalateks.

Mis puutub jalaväe tuledesse, siis meie nägime, et jalaväe tulede suunad on väga mitmesugused ja et neid teostatakse pidevalt kogu kallaletungija edasiliikumise kestel. Vaatame lähemalt nendest kahest tegurist sõltuvaid tulemusi.

Paremaks vaatlemiseks jaotame jalaväe tuled kahte liiki: 1) kallaletungijale frontaalselt suunatud tuled ja 2) kõik teised tuled.

Esimest liiki tuled esinevad alati ja seda kahel põhjusel: kõigepealt võitleja pöörab instinktiivselt näoga vastase poole ja teiseks kaitsja paiguneb nii, et tulistada rindele perpendikulaarselt asuvaid lähiseid. Esimest liiki tuleorganid surutakse maha, luges eest tahapoole, tuleeslooni poolt, tulebaasi poolt ja šrapnellitulega frontaalselt turmava suurtükiväe poolt. Mõõda

minnes tähendame, et see viimane on 20 korda mõjuvam maapinnal asuvate märkide vastu kui granaat.

Kallaletungi suuna suhtes flankeerivalt asuvate tulevahendite vastu on tuleeselonil ja tulebaasi automaatrelvad, samuti suurtükiväe šrapnellituli praktiliselt mõjuta. Vaatamata sellele, tuleb nad hävitada või vähemalt neutraliseerida. Nende abinõude suhteline arv on mitmesugune, sõltudes maastikust, kuid üldiselt tuleb arvata, et hoolsasti korraldatud kaitsel neid on 50—75%. Võitlust nendega raskendab pealetungija seisukohast ka asjaolu, et nad avaldavad end viimasel minutil.

Jalaväe tulede teiseks iseloomustavaks jooneks on pidevus kogu kallaletungi edasilikumise kestel. Nende tulede pidevus ruumis ja tuleorganite hajutatud paigutus ei võimalda suurtükiväel toetada kallaletungi järkjärguliste tulekoondistega; see viis on küll hea kui kaitsel on organiseeritud katkendiliselt, kitsastel joontel, mis on peagu perpendikulaarsed kallaletungi teljele; kuid ta on täiesti mõjuta pideva ja malekorras paikneva vastase kaitsel vastu. Suurtükiväel ei ole teist võimalust kui toetus tulerulliga juhul, kui kallaletung toimub tankideta või siis suurtükiväe kokkõlastatud tuli tankide tegevusega, kui kallaletungil on kasutada tanke. Allpool analüüsimegi suurtükiväe tuletoetust kallaletungil juhul kui pole tanke ja juhul kui pealetungija omab tanke, ning püüame tõestada, et on ohtlik teha suurtükiväe tegevuses suurt vahet nii ühel kui teisel juhul.

Kallaletung ainult suurtükiväe tuletoetusel.

Meie nägime, et kallaletung positsioonile, mis on organiseeritud kaitsel üldtunnustatud põhimõtete kohaselt, nõuab suurtükiväelt pidevat tuletoetust. Peale selle nende vastase tuleorganite hävitamine või vähemalt neutraliseerimine jalaväe lameda lendjoonega relvade poolt, samuti suurtükiväe šrapnellitulega, mis teotsevad tulega flankeerivalt kallaletungi telje suhtes, on täiesti mõjuta. Kuna võitlus selliste relvadega flankeeriva tule abil kutsub esile suuri raskusi, siis tuleb otsida uusi abinõusid.

Kui neile raskustele juurde lisada veel tuleta-alade turmamise vajadust, siis tuleb loomulikult jääda peatuma kumera lendjoonega relva juurde, mis ei teotse mitte ainult tuleta-alade pihta, kuid võimaldab kasutada ka suhteliselt võimsaid fuggassmürske, millede killud lendavad igasse külge ja omavad veel täiendavat võimsust,

vaatamata mürsu lõppkiirusele. Sellisel kumera lendjoonega relv kujunedes kaitsel abirelvaks lameda lendjoonega relva kõrval omandab pealetungil esmajärgulist tähtsust.

Müürid ja haubitsad tänapäeva materjalosa mitmekesisel arsenalis esinevad peamiselt pealetungi relvadena. See on näiteks hästi nähtav 150 mm kaevikümüüri juures, milline oma 615 kg raskuse juures tulistab fuggass-granaadiga, mis sisaldab 5,4 kg lõhkelaengut. Sealjuures aga kaasaja 155 mm kahur, kaaludes 13 t, tulistab suurtele kaugustele mürsuga, mis sisaldab ainult 3—4 kg lõhkelaengut. Sellest vajadusest kumera lendjoonega relva järele sai aru jalavägi. Vaatamata laskemoonaga varustamise raskustele võitlusjoonel, ta omandab terve rea kumera lendjoonega relvu, alates käsigranaadist kuni 100 mm haubitsani, sisse arvatud ka püssigranaat, 60 mm ja 81 mm miinipilduja.

Ei tule unustada, et vajadus, võtta relvastusse fuggassgranaati, kutsub esile ka mõningaid raskusi. Neist suurim seisab selles, et tema piiratud mõjuvus (umbes 75 m² 75 mm kal. kohta) nõuab täpsat eel-laskmist. Kuid meie tähendasime juba, et kaitsja flankeerivate relvade tule alla võtmine peab sündima vahetult enne seda, kui kallaletungivad osad jõuavad nende tegevuse piirkonda. Ilma soomusmasinatega, mis on kohased neid neutraliseerima lähedalt distantsidelt, on probleem, olles antud suurtükiväele, lahendamatu, kui viimane peab toimetama täpsat eel-laskmist. Suurtükiväel ei jää üle teist võimalust, kui tulistada pindalasid, mis on aga seotud suure laskemoona kuluga. On tõsi, et suurtükiväeline ettevalmistustuli hävitab mõnesu guse ja mitte väikese osa tuleorganeist, kuid kogemused näitavad, et ka vahvama pealetungiva jalaväe tõkestamiseks jätkub väikesest arvust tuleorganeist. Probleem jääb täiel määral püsima ja ainus lahendus meid huvitava juhu kohta seisab selles, et neutraliseerida vastase flankeerivad tuleorganid, tulistades granaadiga pindalasid vahetult jalaväe esimesejärgu ees. Seda tuleb täiendada kallaletungi suunas teotsevate tuleorganite neutraliseerimisega lameda lendjoonega relvade abil tuleeselonist ja tulebaasist aga samuti šrapnellitulega.

Kokku võttes meie saame tulerulli koos pühkiva šrapnellitulega.

Vaatame lähemalt kahte vastuväidet sellel teemal: suur laskemoona kulu ja raskus tagada jalaväe ja suurtükiväe tegevuse üheaegsust.

1916. a. suurte kallaletungide ajal ilma tankideta tuli arvestada ühte neljatorulist 75 mm patareid iga 100 m rinde kohta tulistamisel maksimaalse kiirusega. See määrustikuline norm on säilinud tänapäevani. See arv 100 m tuleb 75 mm granaadi mõju ulatusest ja laskemoona kulust, s. o. 2 lasku minutis 15 m rinde peale ja 120 lasku tunnis pikemaajalisel tulistamisel.

Kohe näeme, et kõigi võrdsete tingimuste juures oleks võidud tunduvalt kokku hoida torude arvu, kui nad oleks olnud vastupidavamad suuremale tulekiirusele. Kogemused vähendatud laengutega näitavad, et väikesekaliibriline (90 mm) kergethaubits võib välja kannatada kaks korda suurema tulekiiruse kui 75 mm kahur. Sel juhul torude arvu võinuks vähendada poole võrra. Suhteliselt väikene kaliibri suurendamine 75 mm pealt 90 mm peale annaks mürskuldude tegevusraadiuse tunduva suurenemise ja järelikult normi vastava vähendamise — 2 lasku minutis 15 m rinde kohta. Võinuks ilma eriliste raskusteta suurendada rinnet 15 m pealt 30 m peale ja ainult sellega kokku hoida veel ligi 50% laskude tonnažis.

Teine vastuväide seisab raskuses tagada ajalist kokkukõla tulerulli ja kallaletungi vahel. Sama raskus esineb ka toetamise järkjärguliste tulekoondistega. Ta on kaugelt vähem raskusest, mis esineb kaasajal nõudmise edasiandmises suurtükiväele jalaväe esimese eseloni poolt tule avamiseks kuulipilduja või tt-kahuri pihta, millega tuleb astuda viivitamatult võitlusesse. Tulerulli juures jätkub ainult käsust tule peatumiseks või selle edasikandmiseks vahetult jalaväe esiosade ees. Lahendust võib tuua vaid iseliikuvate soomustatud suurtükiväe vaatluspunktide kasutamisele võtmine, mis kujutavad iseenesest tanke, kuid ei tõmba enda peale vastase tuld, kuna nad ise ei tulista, vaid ümber paigutavad suurtükiväe silmi, mis on ühenduses raadio abil patareide keskjaamadega.

Kallaletung tankide osavõtul.

Enne kui läbi arutada tankide kasutamist koos jalaväega, on otstarbekohane meelde tuletada tankide mõningaid omadusi, eriti neid, mis on seoses tangi kaitsega (soomusega).

Peale passiivsete tõkete ja miinide tank peab võitlema ka paljude relvadega. Kauge tegevuse raskesuurtükivägi võitleb tankidega tõkettulega, mille mõjuvust ei tohi kaugeltki alla hinnata. 1917—1918. a. õpised näitavad, et tanki võib viia rivist välja ka granaadi kildudega, eriti terasgranaadi kil-

dudega. Kergesuurtükiväe kahurid, ehkki nad pole loodud võitluseks tankidega, esinevad tänapäeval samuti tangitõrje-relvadena. Maailmasõjast alates on tangitõrjeks konstrueeritud palju mitmesuguseid relvi. Seda nimetatakse „soomuse võitluseks kahuriga“; see toimub aga soomusele mitte soodsates tingimustes, kuna tonnaž, mis on vajaline kaitse loomiseks tangile, kasvab palju kiiremalt, kui vastutegevuse relva kaal.

Meie ei peatu väikesekaliibriliste kuulide (8—11 mm) tarvituselevõtmise juures, mis välja lastakse lähedatelt kaugustelt ja mis muudavad kõik jalaväe automaatreldvad tangitõrjerelvadeks. Jäädes kaasaja tehnika raamidesse, toome alljärgnevas tabelis tonnaži suuruse, mis on loetud vajaliseks Prantsusmaal ja mujal tankide kaitse tagamiseks.

Relv	Kaal
Klp. või kahur 25 mm	Soomusauto — 8 t. Roomik masin — 10 t.
Kahur 47 mm	Tank 30—50
Kahur 47 mm	Tank 100 t.

See võrdlus on masendav. Sellest tuleb esimene järeldus: ei ole võimalik ette näha tankide kasutamist ilma teiste relvaliikide toetuseta, eriti suurtükiväe tuletoetuseta. Meie näeme edasi, et tank peab teotsema alatises ja tihedas koostöös jalaväega.

Tangi teiseks omaduseks on tema võimevus käes hoida vallutatud maa-ala. Lõpuks, järelevalve mehhanismide üle, mida ta perioodiliselt vajab, teeb tangi väga tujukaks masinaks, mis töötab mitte kestvalt, olgugi et ta on kohane andma tugevaid lööke.

Üldiselt järeldub kirjeldusest, et tanke võib kasutada ainult maa-ala vallutamiseks, mis peab aga toimuma koostöös teiste relvaliikidega.

1917.—1918. a. kogemused kinnitavad seda tankide kasutamise vaadet. Mitte kaua tagasi Chaco's lahinguis 2 päeva kestel peagu kogu tankide isikuline koosseis oli haa- vatud kuulipilduja kuulidega, mis tungisid läbi vaatluspilude.

Nagu nägime, on tankide olemasolu peamiseks motiiviks ülesanne neutraliseerida õigeaegselt vastase tule organid, mis jäävad puutumata kallaletungi ettevalmistuse ja toetuse kestel, s. o. tuleorganid, mis ei võimalda kallaletungijal edasiliikumist.

Poolpime, eriti liikumisel, tank enamikul juhtudel ei suuda tähele panna kuulipildujat, kui viimane on moondatud ja ei tulista. Jalaväe lähenemine kutsub välja kuulipildujatule; see on ka üks põhjus, et siduda tankide tegevust jalaväe tegevusega.

Kuid tank ise võetakse tangitõrjerelvade koondatud ja tabava tule alla. Tangi kaitse osaliselt sõltub ka jalaväe tulebaasist, eriti tuleeselonist. Osaliselt seepärast, et jalaväelane kallaletungil teotseb otse omaette ja tema tegevus flankeerivalt teotsevate tangitõrjerelvade vastu võib anda vaid väheseid tulemusi. Tangi kiire toetamise ja vaatlemise raskuste seisukohalt on tarvilik tankide tegevus üksteise lähedal.

Peale lahtise maastiku, kus tankide kasutamist üldse ei soovitata, ei ole võimalik ette kujutada positsioone kaitsetankidele (chars de protection) mingisuguse kaitset pakkuva varje taga, kust nad võiksid toimetada vaatlust ja täita tule ülesandeid. Vajadus näha kogu lõiku, kus teotsevad üksikud tangid, samuti vajadus avada õigeaegselt tuli, sunnib neid enamvähem koos teotsema teistega.

Püüdes pääseda pealetungil suure hulga materjalosa ja laskemoona juurdeveost, tuldi loomulikult sellele, et jalaväe kallaletungi ees, mida toetamiseks aeglaselt liiguvad tangid, pandi liikuma kiiresti liikuva tankide laine, mida katab suurtükitali. Need uued maapealsed ristlajad saavad ülesandeks maha suruda tuleorganid järkjärgulistel märkidel, et selliselt kergendada jalaväele maa-ala vallutamist.

Vastutegevus sellisele kallaletungile on kergesti leitav. Ta seisab tankide omaduste — mitte-suutelisus käes hoida vallutatud maa-ala — ärakasutamises. Tuleb eraldada kiirtangid jalaväest, kellel puudub suurtükiväe otsene toetus. Küllaldane oleks, kui kaitsev jalavägi omaks tugevad närvid ja laseks kiirtankide laine läbi, mitte avades neile tuld. Siis satuvad need tangid mitmesugustele passiivsetele tõketele ja miinidele, kus nad kannavad mitte väikseid kaotusi. Jättes kaugemale maha jalaväe, surutakse viimane maha tugeva tõkketulega.

Järeldusi.

1937. a. esineb tank kallaletungi võimsust suurendava tegurina; ta on võib-olla hädavajaline, et võimaldada jalaväele maa-ala vallutamist, mis muutub üha raskemaks. Kuid tank ei tohi selles suures orkestris mängida soolot.

Sellel alal tehtud vigade tulemusena kandis prantsuse jalavägi 1914. a. piirilahinguis suuri kaotusi ja 1917. a. tangid kasu toomata hävinesid Berry-au-Bac'i juures.

Tule võimsus ja relvaliikide vaheline tihe koostöö on tänapäeval rohkem kui kunagi varem pealetungiedu eeltingimuseks.

O. P.

Jalaväe pealetungi toetamine liikuvast sõjas.*)

Kindral Brossé.

(Revue Militaire Générale, märts, mai
juuni 1937.)

E. Suurtükiväe tegevus jalaväe toetamiseks erijuhtudel.

Lameda lendjoone tõttu on 75 mm suurtükiga raske tabada märke, mis asuvad vastase-poolsel kallakul. Seda ülesannet võib edukalt täita kerge, umbes 105 mm haubits, mille järele tekkis tarvidus juba maailmasõja algul. Nim. haubitsa ülesandeks oleks tulistamine jalaväe esijoone ette ja osavõtt kaitsetuledest.

Sellisel div. suurtükiväe suurenemisega kerkib esile suurtükiväe kaitse probleem rännakul ja lähenemisel; selleks võib kasutada tt-relvi, mis lahingus lähevad jalaväe käsutusse.

Diviisi-suurtükiväe organisatsioon oleks: 1 kerge rüg. à 4 gruppi (2 75 mm ja 1 105 mm haubitsa); 1 raske rüg. à 2 gruppi 155 mm; 1 grupp 3 ptr. à 6—8 tt-suurtükki.

Asulad ja metsad tõmbavad oma peale pealetungija raskesuurtükiväe tule, mida tuleb arvestada kaitsepositsiooni valikul. Metsaservast näiteks tuleb vastupanu pos. eelserv viia mõnisada m ettepoole, et vältida suurtükiväe tulesid.

Võitlus metsas kujuneb jalaväe võitluseks, suurtükiväel on siin võimatu teotseda. Kui vastane on end metsas hästi kindlustanud, on selle metsa vallutamine jalaväe poolt rinde lõögiga peagu võimatu, mida näitasid maailmasõja lahingud. Sellisel juhul tuleb vallutada vaid metsa äär, et vastane ei saaks sealt meid automaatreelvade tule alla võtta, ja selle järele haarava manöövriga vallutada mets.

Mis puutub kallaletungisse positsiooni vastu, millel puudub sügavus, siis teostatakse

*) Vt. „Sõdur“ nr. 43—44 s. a.

se sellise positsiooni kallaletung hästivalitud kohas suure hulga suurtükiväe toetusel. Sissemurret laiendatakse paremale ja vasakule; seejuures on raskendatud suurtükiväe tegevus jalaväe enamvähem rööbiti liikumise tõttu rindele.

Suure hulga suurtükiväe tegevusse raskendamine on muidugi aegaviitev ja muudab operatsiooni raskepäraseks, kuid seda vältida on võimatu, nagu näitasid maailmasõja kogemused.

Kokkuvõetult tuleb mainida alljärgnevaid järeldusi maailmasõjast, mis mõjutasid võitlusi ja sündmuste arenemise üldkäiku.

1. Taktikaline edu ei annud pealetungijale kunagi suuri tulemusi, kuna vastane suutis alati end uuesti organiseerida ja uut vastupanu avaldada. Erandi moodustavad mõned lahingud sõja algul.

2. Edu arendamine, ka 1918. a. pealetungides, ei teostunud sellelt lahingufaasilt nõutava kiiruse ja hooga. Mürsu lehitritega ülesküntud maastikul oli suurtükiväe edasiviimine ja laskemoonaga varustamine väga raskendatud; kaitsja suutis alati oma varude õigeaegse kohaletoomisega pealetungi seisma panna.

3.

Jalaväe pealetungi toetamine suurtükiväega ja kiiresti liikuvate tankidega.

A. Moodsate tankide mitmesugused ülesanded.

Tulevikusõjas on tankide ülesanne neutraliseerida vastase lähedaid ja kaugemaid automaatrelvi, mis jalaväe pealetungi takistavad. Tangid teostavad jalaväe saate- ja toetusülesandeid, mis normaalselt kuulub kergesuurtükiväe kompetentsi, ja kaitseülesandeid, mida peab teostama raskesuurtükivägi.

Tangid võimaldavad suurendada pealetungi kiirust, kuna nende tegevusse raskendamine vajab vähem aega kui suurtükiväe tegevusse astumine ja laskemoona kohalevedu. Tankide edukaks tegevuseks tuleb aga kõrvaldada takistused, nagu igasugused tõked, tt-relvad ja maha suruda vastase suurtükiväe tuli. Sellest näeme, et ka tankide olemasolul ei saa loobuda suurtükiväe tegevusest.

Mis puutub tankide tegevusse raskel maastikul, siis peab siin tähendama järgmist. Tankide liikumist tõkestavad veekogud, tõketega täiendatud asulad ja metsad, kus tangid ei suuda jalaväele järgneda.

Kui pealetungija peajõud on veel kaugel,

pakub näiteks jõgi, mille ette on loodud tulesüsteem, head kaitset vastase ettesaadetud soomusautode ja tankide vastu. Kui aga pealetung on toetatud suurtükiväest, on jõe forsseerimine alati võimalik, nagu näitas maailmasõda.

B. Jalaväe, tankide ja suurtükiväe kokkukõlastatud tegevus vastase positsiooni ründamisel.

1. Võitlus tt-relvadega.

Tulevikusõjas esineb kaitsepositsiooni tulesüsteemis ka tt-relvade tulesüsteem, kusjuures nende relvade asetus on järgustatud sügavusse. Võitlusest tt-relvadega võtavad osa kõik selleks suutelised relvad, kuna selle võitluse edust oleneb tankide edasipääs. See võitlus jaguneb kahte faasi:

1. kui tt-relvad ei ole veel avastatud — püütakse neid neutraliseerida suurtükiväe purustus- ja neutraliseerimistuledega;

2. kui tt-relvad on avastatud — tulistavad neid kõik selleks suutelised võitlusvahendid: suurtükivägi, müüsid, 37 mm suurtükid, kuulipildujad ja tangid ise.

Suurtükiväe võitlus tt-relvadega. Kuna tt-relvade positsioonid ei ole nii laial maaalal kui suurtükiväe omad, siis on ka nende relvade tabamine tugevate suurtükitule koondistega teostatav. Raskem on tt-relvi juba tabada pealetungi vältel. Suurtükivägi koondab sel ajal tugeva tule tankide ette, mis sunnib tt-relvi vaikima, võimaldades samal ajal tankidel neile läheneda soodsale laskekaugusele.

Raskemaid probleeme on selle juures tuleülekanndmise küsimus, kuna tankide ja suurtükiväe vaheline side ei ole veel küllalt välja arenenud. Parem moodus paistab olevat tuleülekanndmise teostamine kella aja järele, arvestades tankide liikumise kiirust.

Võitlust avastatud tt-relvadega teostavad kõik relvad tulebaasilt: müüsid, 37 mm suurt., ja r. klp. Seejuures on tingimuseks, et nim. relvad asuksid märgile võimalikult lähedal, milleks jalaväega liigub kaasa üks osa tulebaasi relvi, asudes esijoone lähedusse, et sealt toetada jalaväe järgmist hüpet.

Kuna tt-relvad on varustatud kilpidega, on automaatrelvade tulega nende meeskonna tabamine võimatu. Müüsrüde tuli võib anda paremaid tulemusi, kui tt-relva asupaik on täpsalt teada. Suurtükivägi võib oma tulekoondistega neutraliseerida ainult teatava arvu tt-relvi ja lõpuks võivad oma tulega neid hävitada ka tangid, kui tt-relvad on sunnitud vaikima.

Tankidest alustavad esimesena kallaleitungi need, mis on paremini kaitstud ja relvastatud, s. o. keskmised tangid. Osa neist liigub võimalikult lähedal suurtükiväe tullele, et avastada ja tabada tt-relvi, kuna teine osa — kaitse ešelon — asub tagapool, et oma tulega tagada n.n. saatetankide tegevusse astumist.

Saatetangid ei suuda osa võtta võitlusest tt-relvadega, kuna nad on nõrga soomusega ja peavad liikuma mõni sada m tagapool keskmisi tanke. Nende ülesanne on pidada võitlust aut.-relvadega ja nende tuli maha suruda, et võimaldada meie tulebaasi relvil pidevat võitlust vastase tt-relviga.

2. Jalaväe edasiliikumine.

Pärast vastase aut.-relvade neutraliseerimist peab jalaväe kallaleitung toimuma võimalikult laial, vähemalt rügemendi rindel, et vältida vastase flankeerivate tulede mõju. Edasiliikumise momendi määravad jalaväe üksuste (patül, kompül) ülemad ise vastavalt tankide edasiliikumisele ja kui jalaväe edasiliikumist takistavad aut.-relvad on neutraliseeritud.

Saatetankide ja jalaväe koostöö kujuneb analoogiliseks maailmasõjaaegsele: tangid neutraliseerivad jalaväge tõkestavaid aut.-relvi, mille järele eelosad need kiiresti valutavad.

3. Hüppe teostamise üldised tingimused.

Hüppe sügavus. Kallaleitungivate jalaväe osade ühe jõupingutusega edasiliikumise sügavus oleneb maastikust, tankide liikumise kiirusest ja tanke toetavate relvade tegevuse ulatusest. Selleks sügavuseks tuleb normaalselt lugeda 600—1000 m, kusjuures jalaväe edasiliikumist takistada võivate kaugemate aut.-relvade vastu teotseb juba suurtükivägi, mitte tangid.

Jalaväe hüppe teostamises võime eristada kolme üksteisele järgnevat faasi.

1. Võitlus tt-relvadega, mis kujutab enesest tulede komplitseeritud tegevust, milline pilt on alljärgnev.

Pärast suurtükiväe ettevalmistustuld algavad liikumist keskmised tangid, jagunedes liikuv- ja kaitseešeloniks. Tule avanud vastase tt-relvadega astuvad võitlusse kõik jalaväe relvad ja keskmised tangid. Viimaste järele liiguvad saatetangid suruvad maha keskmiste tankide poolt neutraliseerimata jäänud vastase aut.-relvad. Lõpuks mõned vastase tt-relvad, milledest on möödunud keskmised tangid ja mis nüüd

tule avavad kergete tankide pihta, võetakse jalaväe relvade poolt tule alla.

2. Vastase aut.-relvade neutraliseerimist teostavad tangid, välja arvatud kaitseešloni määratud keskmised tangid, mis koos jalaväe relvadega suruvad maha uuesti tuleavavate tt-relvade tegevuse.

3. Jalaväe edasiliikumine toimub pataljonide või kompaniidena, pärast seda, kui on vastase automaat- ja tt-relvad sunnitud vaikima.

Kokku võttes eestoodud peab tähendama, et tankide rünnakut vastase organiseeritud positsiooni vallutamisel peab toetama tugev suurtükivägi, mida tingib võitlus tt-relvadega, vastase suurtükiväega jne. See tegevus nõuab palju laskemoona ja teatavat aega ettevalmistuseks.

Suurtükiväe ettevalmistustule kestust kui ka rünnaku läbiviimise aega võimaldavad lühendada kiiresti liiguvad tangid.

D. Positsiooni ründamine, millel puudub sügavus.

Vastase positsioon, millel on vaid hõre tulesüsteem ja puuduvad varud, rünnatakse soodsal rinde osal tankidega tugeva suurtükitule toetusel. Tankide edu esineb peamiselt teisel faasil, kui tt-relvade tule süsteem on neutraliseeritud.

Mis puutub taktikalisse ootamatusse, siis on see teostatav juhul, kui vastase tule- ja tt-relvade süsteem on nõrk. Kui vastane on juba osaliselt desorganiseeritud, jätkatakse tegevust edu arendamise eesmärgil mitte enam eespool antud kava kohaselt, vaid detsentraliseeritult. Edu arendamisel on tankide märkideks vastase suurtükivägi ja tema varud.

E. Kiirete tankide kasutamise tingimused.

Eestoodust järeldame, et kiired tangid saavutavad märkimisväärset edu, teotesdes liikuva või organiseerimata vastase vastu, kuna aga hästi organiseeritud kaitse süsteemi puhul (tugev tt-relvade tulesüsteem, passiivsed tõkked, miiniväljad) on tankide kaotused suured ja edu küsitav. Organiseeritud kaitsepositsiooni ründamisel peab suurtükivägi neutraliseerima vastase aut.- ja tt-relvad; jalaväe rünnakut toetatakse vaid osa tankidega, kuna ülejäänud moodustavad juhi käsutuses tugeva varu edu arendamiseks.

Järeldusi.

Suure arvu aut.-relvade tõttu on tulevikusõjas võimalik kaitsele asunud vastast tema positsioonilt välja lüüa vaid äärmiselt rohkearvulise võitlusvahendite toetusel, milline hulk peab olema veel suurem, kui see oli maailmasõja lõpuperioodil.

Operatsioonid ei teostu tulevikus nii, nagu 1914. a. augustis ja septembris, kus pealetungi teostati üheaegselt määratu laial rindel. Pealetungiks valitakse vaid rinde teatav osa, kuna mujal asutakse kaitsele.

Pealetung, kus jalaväge toetab ainult suurtükivägi, kujuneb üldiselt sarnaseks, nagu see oli 1918. a. lahinguis: pikaldane ettevalmistustuli, suur laskemoona kulu ja pikaldane edu arendamine.

Tankide osavõtu puhul pealetungist ku-

juneb ettevalmistuse periood lühemaks; kiired tangid kergendavad tunduvalt edu arendamist.

Hoopis kergendatud on vastase nõrga kaitsejoone läbimurre tankide toetusel.

Pealetung hulgalise arvu soomusmasinatega liikuvale vastasele võib viimase täielikult desorganiseerida ja võimatuks teha temal uut vastupanu avaldada. Sellest järeldub, et lähenemisel on alati vajalik alaline tt-tulesüsteem; liikumine toimub „lahinguväljalt“ „lahinguväljale“ ja eelväe koosseisus peab olema küllaldaselt tt-relvi.

Eestoodust järeldub, et suured mm-koondised, asudes pealetungile liikumisel olevale vastasele või kaitsele asuva vastase tiivale, võivad saavutada edu, mis täielikult muudab maailmasõjast päritoleva lahingute pildi.

J.

Sõjaväe elu.

Laskevõistlusi Pärnus.

K. L. Pärnu Maleva — Pärnu Garnison. Pärnu Garnisoni Papiniidu laskerajal peeti 17. oktoobril s. a. Pärnu Garnisoni väeosade kaadrisõjaväelaste ja K. L. Pärnu Maleva laskurite vahelisi laskevõistlusi sõjapüssidest laskmises. Võistlesid 16mehelised meeskonnad, kusjuures garnisoni meeskonnas esinesid 8 parimat laskurit 6. ja 9. Üksikust Jalaväepataljonist. Hea korralduse juures möödusid võistlused ladusalt. Võitjaks tuli K. L. Pärnu Maleva meeskond 3804 võidupunktiga, omandades teistkordselt järjest Pärnu linnapealt väljapandud rändauhinna — laskuri kuju, millist jäädavalt omandamiseks tuleb võita kolm korda järjest või viis korda vaheldamisi. Garnisoni meeskond saavutas 3610 punkti. Möödunud aastal maleva saavutas 3714 ja garnison 3614 võidupunkti. Kümme parimat laskurit omandasid auhindadeks väärtuslikud esemed.

Võistluste tehnilisi tulemusi:

- 1) pealik V. Kukk, Malev, 267 s.,
- 2) veltv. A. Murumaa, 9. Pat., 253 s.,
- 3) pealik A. Matsina, Malev, 253 s.,
- 4) v. a. o. A. Reinvald, 9. Pat., 251 s.,
- 5) pealik A. Ausmaa, Malev, 251 s

Sakala Partisanide Pataljon — 9. Üksik Jalaväepataljon. 20. oktoobril s. a. peeti Viljandis ja Pärnus võistlusi sõja ja kal. 22 püssidest laskmises Sakala Partisanide Pa-

taljoni ja 9. Üksiku Jalaväepataljoni kaadrisõjaväelaste vahel. Kumbki pataljon laskis oma asukohas 15mehelises koosseisus, kusjuures arvesse võeti 12ne parima laskuri tulemused. Võitjaks tuli Sakala Partisanide Pataljon, saavutades sõjapüssist 1462, kal. 22 püssist 1573 ja kokku 3035 silma, omandades seega kolmandat korda järjest ja ka jäädavalt rändauhinna — hõbedase karika. 9. Üksik Jalaväepataljon saavutas sõjapüssist 1429, kal. 22 püssist 1555, kokku 2984 silma. Kummastki relvast kolm parimat laskurit omandasid auhindadeks väärtuslikud esemed. Võistluste tehnilisi tulemusi:

Sõjapüssist:

1) v. a. o. A. Reinvald,	9. Pat., 131 s.,
2) veltv. A. Murumaa,	9. Pat., 129 s.,
3) v. a. o. V. Vares,	Sak. Pat., 129 s.;

Kal. 22 püssist:

1) v. a. o. V. Vares,	Sak. Pat., 137 s.,
2) veltv. A. Mänd,	9. Pat., 136 s.,
3) v. a. o. R. Parmaste,	9. Pat. 135 s.

*

26. ja 27. oktoobril s. a. võistlesid täis- ja kaliiber- ja kal. 22 püssist laskmises 6. ja 9. Üksiku Jalaväepataljoni Üleajateenijate Laskepordiühingud. Kummastki ühingut esitasid 10liikmelised meeskonnad, kusjuures igal meeskonnaliikmel tuli lasta mõlemast relvast ja lõpptulemusena arvestati mõlemast relvast saavutatud silmade kogusumma. Pi-

neva võistluse järele tuli võitjaks 9. Üksik Jalaväepataljoni ÜLÜ, saavutades kokku 9825 silma 6. Üksiku Jalaväepataljoni ÜLÜ 9776 silma vastu. Parimaks laskuriks osutus 9. Üksiku Jalaväepataljoni vanemallohvitser A. Reinvald, saavutades esikohad mõlemast relvast laskmisel — sõjapüssist 260 silma ja kal. 22 püssist 276 silma ning kokku 536 silma. Ühingute poolt auhindadeks ühiselt väljapandud seitse väärtuslikku eset omandasid (tulemused järjekorras — sõjapüss, kal. 22 püss ja kokku):

- 1) v. a. o. A. Reinvald, 9. Pat., 260+276=536,
- 2) v. a. o. J. Pöder, 6. Pat., 240+272=512,
- 3) veltv. A. Murumaa, 9. Pat., 256+255=511,
- 4) v. a. o. J. Allik, 9. Pat., 242+267=509,
- 5) v. a. o. R. Parmaste, 6. Pat., 247+254=501,
- 6) v. a. o. J. Parts, 6. Pat., 240+259=499,
- 7) v. a. o. J. Koger, 9. Pat., 241+255=496.

E—dt.

J. Mäe

Suurtükiasjandus

I osa.

Hind 1 kroon 80 senti.

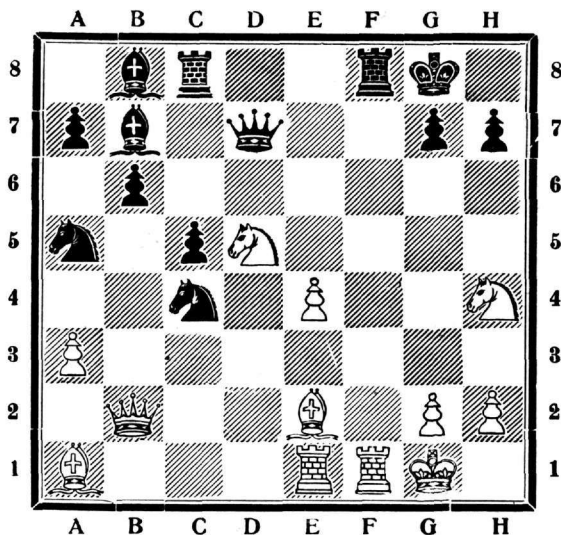
Müügil „Sõduri” toimetuses, Sakala tän. nr. 33.

Male.

Toimetaja: K. Rootare.

Ülesanne nr. 30.

Mustad.

Valged.

Valged algavad ja kuna mustade eelmise käigu (Re5:c4) tõttu on seisu tekkinud efektne kombinatsioon, siis leida valgetele parim jätk. Lahendus järgmises malenurgas.

Ülesande nr. 29 lahendus.

1. Le2—e8+, Vd8:e8, 2. Ve1:c8, Kg8—g7, 3. Oc5—f8+, Kg7—f6 (Kg8 ehk Kh8, 4. Oh6 matt), 4. Rg3—e4+, Kf6—f5, 5. g2—g4+, Kf5—f4, 6. Of8—h6+, g6—g5, 7. Oh6:g5+, Kf4—f3, 8. Rc4—d2 matt.

Vastutavtoimetaja major A. Luts. Tegevtoimetaja kapten E. Saidra.

A/S „Ühiselu” trükk, Tallinn. 1937.

Ratsarügementi 20. aastapäeval tervitavad:

Algavaks hooajaks leiame meie suurest ja mitmekesisest laost endale meelepärase

RAADIOVASTUVÖTJA

Meie valik on parim, mida võimalik esitada sel alal:

**PHILIPS, AGA-BALTIK, EKCO
TARTU TELEFONIVABRIK
BLAUPUNKT jne.**

Nõudke hinnakirju ja demonstreerimist. Soodsad maksutingimused. Alati värsked anoodid. Akulaadimise jaam.

$\frac{K}{M}$ Vennad Prüüs

Tartus, Kaubahoov 20/21, telef. 12-92 ja 16-92.

Esindused üle maa.

Ehitus- & Metallitööstus

„TEHNIK“

Tartus, Võru tän. 1. Telefon 3-04

Vesivarustuse, kanalisatsiooni, keskkütte ja ventilatsiooni seaded.

Masinate, pumpade ehitus ja parandamine, tööriistade ja raudkonstruktsioonide valmistamine, va-sevalamine ja autogeeni-line metallide keetmine.

Laos: Pumpe mitmeks otstarbeks, tuletõrje pritse, torusid, vesivarustuse armatuure, suplusvanne, klosette, pesulaudu, köögikasse jne.

Kakao-, Šokolaadi- ja komvekitehase
Aktsiaselts

A. Brandmann

Tallinn, Sakala 27 ja 29

Telefonid:

Juhatus: 470-45

Kontor: 458-82

Panga-Arved:

Tallinna Linnapank

A/S. Tartu Pank

Eesti Rahvapank

Posti jooksev arve nr. 83.

Osakonnad:

Tartus, Ülikooli t. 36
telefon 11-80

Rakveres, Turuplats 2
telefon 3-21.

Kvaliteetjookidest
maitsevad mulle

ANTS SILVERE ÕLLETEHASE

»Livonia« õlu

JA KARASTAVAD JOOGID

eriti
hästi

Täielikumas valikus

*kaitseväe riidevarustusele
kuuluvat materjali,*

nagu: kodumaatööstuse ja inglise kaitsevärvi
*diagonaalriideid, püksi-kord'i, sõduri-ševiotti,
kandi- ja voodririidet, j. t.*

*Koverkoot ja trenčkoot mantliriideid
ja veekindlaid presendi-, telgi- ja ranitsariideid.*

*Suuc valmis ülicõivisate eriosakond.
Oma töökojad. Tellimiste vastuvõtmine.*

M. Jänes, Tartus

Kaubahoov 9-10-11-12, telef. 5-91.